

COĞRAFYİK AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ
COGرافیİK ACADEMIC RESEARCHES JOURNAL

ISSN:3062-0767

Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Ve İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Fazilet ULUYURT¹, Mustafa ÖZER², Yeliz ÖZER³, Ali ŞİMŞEK⁴, Sercan SEVEN⁵, Güleser CÜCE⁶

APA: Uluyurt, F., ÖZER, M., ÖZER, Y., ŞİMŞEK, A. ve CÜCE, G. (2025). Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Ve İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *CografyIQ Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(1): 1-15.

Makale Bilgileri

ÖZ

Makale Geçmişi
Geliş: 13.12.2024

Kabul: 25.12.2024

Yayın: 22.03.2025

Anahtar Kelimeler:
İnternet kullanımı 1
Sosyal medya
bağımlılığı 2
İnternet alışkanlıkları
3

Bu araştırmada mesleki ve teknik Anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal medya ve internet kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırmamızın amacı literatürde internet ve sosyal medyanın kullanımının özellikleri ve ortaya çıkış sürecini ve bu doğrultuda mesleki ve teknik Anadolu lisesi öğrencilerinin interneti kullanım alışkanlıklarını ve sosyal medya kullanımlarına ilişkin görüşlerini incelemektir. 14 - 18 yaş aralığında bulunan kız öğrencilerin sekiz sorudan oluşan görüşme formu ile görüşler alınmış olup zaman yönetimi açısından internette ne kadar vakit harcadıklarını ve hangi sosyal medya uygulamalarını ne sıklıkla kullandıklarını tespit etmek adına önem taşımaktadır. Verileri araştırmacı tarafından oluşturulan görüşme formu vasıtası ile yapılan yarı derinlemesine görüşme tekniği ile toplanan nitel bir çalışmadır. Verilerinin analizinde, MAXQDA paket programı aracılığıyla fenomenoloji tekniği kullanılmıştır. Araştırmamızda mesleki ve teknik Anadolu liselerinde öğrenim gören kız öğrencilerin en çok Instagram uygulamasını kullandığı ve internette haftasonu vakit geçirdiği ve sosyal medya uygulamalarını daha çok sohbet etmek amacıyla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Konunun farklı boyutları ile incelenebilmesi açısından farklı okul türleri, yaş grupları ele alınarak ve farklı bilim dalları gözüyle her alandan araştırılması yararlı olacaktır.

Examination Of Vocational And Technical Anatolian High School Students' Opinions On Social Media And Internet Use.

Article Info

ABSTRACT

Article History
Received: 13.12.2024
Accepted: 25.12.2024
Published: 22.03.2025

This study aims to examine the views of vocational and technical Anatolian high school students on social media and internet use. The purpose of our study is to examine the characteristics of the use of internet and social media in the literature and the emergence process, and accordingly, the internet usage habits of vocational and technical Anatolian high school students and their views on social media use. The views of female students between the ages of 14 and 18 were obtained with an interview form consisting of eight questions, and it is important to determine how much time they spend on the internet in terms of time management and which social media applications they use and how often. This is a qualitative study in which

¹ Öğretmen, MEB, Konya, uluyurtfazilet@gmail.com, Orcid:0000-0001-7622-8560

² Öğretmen, MEB, Konya, mustafaninepostasi@gmail.com, Orcid:0009-0003-4636-8492

³ Öğretmen, MEB, Konya, mustafayeliz@gmail.com, Orcid: 0009-0006-0846-0636

⁴ Öğretmen, MEB, Konya, mehter1453@gmail.com, Orcid: 0000-0002-2636-7308

⁵ Öğretmen, MEB, Konya, sercanpinar80@gmail.com, Orcid: 0009-0003-1051-2915

⁶ Öğretmen, MEB, Konya, guleser888@gmail.com, Orcid: 0009-0004-3706-366X

keywords:

Internet usage 1
social media addiction 2
internet usage habits 3

the data was collected with a semi-in-depth interview technique using the interview form created by the researcher. The phenomenology technique was used in the analysis of the data through the MAXQDA package program. In our study, it was concluded that female students studying in vocational and technical Anatolian high schools use the Instagram application the most, spend time on the internet on the weekends and use social media applications more for chatting. In order to examine the subject with different dimensions, it would be useful to examine different school types, age groups and to research from every field through the eyes of different branches of science.

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)"

GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesi ve teknolojiye erişimin kolaylaşması ile birlikte insanların hayatında birçok değişimlere sebep olduğu gözlenmektedir. Teknolojiye ulaşmanın kolaylaşması aynı zamanda daha erken yaşta teknolojik aletlerin kullanılmasını yaygınlaştırmıştır. Teknoloji insanların yaşantılarını kolaylaştırmak için gelişse dahi bunun olumlu olduğu kadar olumsuz yönleri de gözlemlenmektedir. Bilinçli teknoloji kullanıcılarına kolaylık sağlaması yanında bilinçsiz teknoloji kullanımı ise tam tersi etkiler oluşturabilmektedir.

Gelişen dünyamızda iletişimde teknoloji ile değişiklikler göstermiştir. Sosyal Medya olarak ifade edilen elektronik ortamlarda insanların iletişim kurması ile birlikte internet ortamında geçirdikleri süreler ve ilgi alanları da şekillenmektedir. Özellikle ergenlik döneminde olan bireylerde internet ve sosyal medyanın bilinçsiz kullanımı zaman zaman problemlere dönüşmektedir. Bu problemleri kullanım hatta bağımlılık derecesine varmaktadır. Zaman yönetimi açısından internette ne kadar vakit harcadıklarını ve hangi sosyal medya uygulamalarını daha sıklıkla kullandıklarını onların kendi görüşlerinden öğrenmek adına bu çalışma önem taşımaktadır

Çalışmanın 15-18 yaş grubu sosyal ağ platformlarını kullanan bireylerin bu mecraları ne sebeple ve ne kadar süre içinde kullandıklarını fark etmeleri ve dolayısıyla kontrollü bir kullanım sağlamasına vesile olması umulmaktadır. Çalışmamız günümüz kaçınılmaz gerçeği olan internet ve sosyal medya uygulamalarının güncel bir yenilik olması ve aynı zamanda beraberinde getirdiği problemlerin de toplumu fazlaca etkilemesi adına ayrı bir öneme sahiptir.

1. İNTERNET

İnternet "Dünya'daki bilgisayar ağlarının birbirine bağlanmasıyla oluşan, herhangi bir yöneticisi ve bir sınırlaması olmayan uluslararası bilgi iletişim ağı" şeklinde tanımlanmakla beraber TDK tarafından "genel ağ" şeklinde tanımlanmaktadır. (<https://sozluk.gov.tr/> , <https://www.merriam-webster.com/>)

Tüm dünyayı etkisi altına alan ve günümüzde her yerde kullanılan internetin inşası soğuk savaş yıllarına dayanmaktadır. İlk etapta soğuk savaşta nükleer bir saldırı durumunda iletişimin devam etmesi için daha çok askeri amaçlarla kullanılmıştır. 1957 de ilk uydu olan Sputnik'i Sovyetler Birliği'nin Dünya yörüngesine yerleştirmesi ile Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı ARPA(Advanced Research Projects Agency) kuruluşuyla çalışmalar başlamıştır. 1969 yılına gelindiğinde farklı konumlardaki dört bilgisayar arasında veri transferi gerçekleştirilerek ilkler başlamıştır. Ardından askeri ihtiyaçları karşılamak amacıyla ARPANET adında bilgisayar ağı kurulmuştur (Çağıltay, 1994; Dede, 2004).

Dünyada gelişmeler böyle iken Türkiye'de ise internet ile ilgili ilk çalışmalar 1980'li yıllarda başlamıştır. Ege Üniversitesi'nin öncülüğünde 1987 yılında, Türkiye Üniversite ve Araştırma Kurumları Ağı (TÜVAKA) adında akademik tabanlı bir ağ kurulmuştur. Ülkemizde akademik tabanlı ağın yanı sıra ilk akademik tabanlı olmayan ve pek çok kurum ve kuruluşu İnternet bağlantısına kavuşturmayı amaçlayan internet ağı projesi 1991 yılında ODTÜ ve TÜBİTAK iş birliğiyle başlamıştır. Bu çalışmada

ilk deneysel bağlantı 1992 yılında Hollanda'ya yapıldı. Daha sonra ilk internet bağlantısı ODTÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'na ait yönlendiriciler ve PTT'den sağlanan 64 Kbps kapasiteli kiralık hat kullanılarak gerçekleştirildi. ABD'deki NSFNet ile bağlantı kuruldu. Bu gelişmeler sebebiyle 12 Nisan, Türkiye'de İnternet'in "doğum günü" olarak kabul edilir. 1993-1996 yılları arasında, ülkemizdeki üniversitelerin çoğu ve bazı kamu kuruluşları internete ODTÜ üzerinden bağlandılar. Aynı yıllarda sırayla Ege, Bilkent, Boğaziçi ve İstanbul Teknik Üniversitelerinde de internet bağlantısı gerçekleştirildi. İlk Türkçe web siteleri ODTÜ ve Bilkent Üniversitelerinin web siteleri oldu. Bunu, 1990'ların sonunda Ekşisözlük ve Mynet gibi web siteleri takip etti. (https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27de_internet#cite_note-nymd-3)

Bilgisayar, internete ihtiyaç duyulmasına ve ortaya çıkmasına zemin hazırlayan temel buluş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgisayar, iletişim devrimini başlatmakta önemli role sahiptir. Sözü edilen bilgisayar özellikle, aynı zamanda kişisel bilgisayar olarak da bilinen mikro bilgisayardır (Mirabito ve Morgenstern, 2004; Akt. Tufan, 2013). Ağ sistemine olanak sağlayan bilgisayarlar çeşitli amaçlarla kullanılarak günümüze kadar gelmiştir. (Tufan, 2013)

İnternet erişiminden, bilgisayar, dizüstü, tablet ya da akıllı telefon aracılığıyla gibi cihazlarla internet ağına bağlanmaları ve cihazlar sayesinde internetteki içeriğe erişimleri anlaşılmaktadır. Kullanıcılar bir erişim ağını kullanarak internet servis sağlayıcılarının ağına bağlanmakta, internet servis sağlayıcılar da diğer internet servis sağlayıcılar ve omurga sağlayıcılarla kurduğu yurt içi ve yurt dışı bağlantılarla kullanıcılarını küresel internet içeriğine ulaştırmaktadır. İnternet servis sağlayıcıları, internet altyapı ve omurga sağlayıcılarından şebekeye erişim ve bağlantı olanağını toptan satın almakta ve bunu abonelerine perakende olarak internet erişim hizmeti olarak pazarlamaktadır. 1995'ten sonra hızla internet yayılmaya başlamış ve özellikle Web 2.0 teknolojisinin ortaya çıkmasıyla 2004'ten sonra daha interaktif bir ortamı kullanıcılarına sunmuştur. Başlarda interneti sadece bilgi okuma ve araştırma için kullanan bireyler interaktif ortam oluşturması sayesinde birbirleriyle karşılıklı haber ve bilgi paylaşmada kullanır hale gelmişlerdir. (Ak, 2014)

1.1. İnternet Ortamının Kullanım Amaçları

İnternet, sunduğu teknolojinin yapısı ve yeterliliği oranında ortaya çıktığı günden beri pek çok amaçla kullanılmıştır. İnternet, önceleri kısıtlı imkânları nedeniyle yüzeysel bir iletişim aracı iken bugün, sadece bir iletişim aracı olmaktan çok öte işlevlere sahiptir. Milyonlarca insanın gerçek hayatının sanal ortamda yeni bir yansıması, internet ortamında varlığını sürdürmektedir. (Tufan, 2013)

Bu gelişim süreci içerisinde internet, hayatımıza pek çok olanak ve fayda sağlamıştır. İnternetin insanlığa sağladığı en önemli fayda, bilgi ve fikir paylaşımında getirdiği fırsat eşitliğidir. Geleneksel iletişim teknolojilerinin büyük maliyetler getirmesinin aksine internet, kullanıcılarına düşüncelerini ve bilgilerini tüm dünya ile kolayca paylaşma imkânı sağlamaktadır. İnternet, haberleşme, bilgi paylaşımı, habercilik, medya, tanıtım, reklam, seyahat, tatil, kamu hizmetleri, bankacılık, ticaret, eğlence, sosyal ilişkiler, kültürler arası etkileşim, çevre, sağlık, eğitim vb. günlük yaşamda pek çok alanda yenilikleri hayatımıza katmıştır. (Güler ve ark., 2016)

Timisi (2003: 130), iletişim sistemlerinin 2000'li yılların başında var olan kapasitesi dikkate alındığında, iletişim sürecinde enformasyon bağımlılık ilişkisini yaratan üç amaçtan bahsetmektedir. Teknolojik gelişmelerin toplumda yayılmasına bağlı olarak bu amaçların değişebileceğini de ekler. Bu amaçlar internet kullanımını da belirlemekle beraber; kişisel, kişilerarası ve toplumsal amaçlar olarak sınıflandırılmaktadır.

Kişisel Amaçlar: İnternet, bireylerin ilgi alanlarına yönelik bilgi almalarını sağlamada, aynı bilgiyi paylaşan kişilerle iletişim kurmada, arkadaşlık geliştirmede kişilerarası ve kitle iletişiminden daha fazla imkân sunmaktadır. Bu tür bireysel arayışlar, aynı zamanda toplumsal harekete geçme ögesi olarak kullanılabilir. (Tufan, 2013)

Kişilerarası Amaçlar: İnternet, kişilerarası iletişimde olduğundan daha az bir etkileşim olanağı sunmaktadır. Ancak kitle iletişimiyle karşılaştırıldığında bu olanak daha fazladır. İnternetin yüksek coğrafi yayılım kapasitesi, kontrolde potansiyel eşitlik ve zamansal sınırsızlığı, özellikle farklı yer ve

mekânlarda bulunan insanlar arasındaki iletişimi gerçekleştirmede yeni tür bir iletişim ortamı sunmaktadır.

Toplumsal Amaçlar: Toplumsal amaç sunma kapasitesi, belirli düzeyde uzak iletişim sisteminde bulunan iletişimin çoğulculuğuna ve yayılma düzeyine dayalıdır. Örneğin videotext sisteminde yayılma geniştir ve aynı zamanda içerik oldukça çeşitlidir. İçerik toplumsal konulara yoğunlaştığında, iletişim toplumsal amaçların içerilmesinde bilinçli ya da kendiliğinden katkıda bulunmaktadır. Ancak uzak iletişimin toplumsal amaçlar sunma kapasitesinin en önemli belirleyenleri bu sistemlerin diğer ekonomik ve siyasal sistemlere olan yapısal bağımlılık ilişkisidir.

TÜİK'in (tuik.gov.tr, 2019) araştırmalarına göre 2019 yılında 16-74 yaş arası bireylerde internet kullanma oranı %75.3 olmuştur. Bu oran erkeklerde %81.8 iken kadınlarda % 68.9'dur. Türkiye'de internete erişime sahip hane oranı ise %88.3 olarak ifade edilmiştir. 2019 yılındaki bu araştırmada ülkemizde interneti kullanıcıların; %93.9'u mesajlaşma, %82.7'si internet üzerinden telefon ve video görüşmesi yapmak, %81.4'ü sosyal medya, %71.5'i müzik dinlemek, %69.8'i çevrimiçi haber okumak, %69.3'ü sağlık ile ilgili araştırma yapmak, %65'i mal ve hizmetler hakkında bilgi almak ve %46.2'si ise e-posta gönderip almak için kullandığı ifade edilmiştir.

TÜİK'in (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132>) Çocukların kullandıkları bilişim teknolojileri konusunda yürütülen "Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması (2021)", COVID-19 salgın etkisinin sürdüğü 29 Mart-21 Mayıs 2021 tarihleri arasında Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması kapsamında 6-15 yaş grubundaki çocuklara uygulanmıştır.

Bu araştırma çocukların kullandığı bilişim teknolojileri hakkında veri toplamak amacıyla ilk kez 2013'te yapılmış, 6-15 yaş grubu çocuklara bilişim teknolojileri kullanımı, kullanım sıklıkları ve kullanım amaçları sorulmuştur. Araştırma, çocukların bilgisayar, internet, cep telefonu, dijital oyunlar ve sosyal medya kullanımları konusundaki değişimini görmek için 2021 yılında tekrarlanmıştır.

6-15 yaş grubu çocukların İnternet kullanım oranı %82,7'dir. İnternet kullanımı, 6-15 yaş grubundaki çocuklar için 2013'te %50,8 iken 2021'de %82,7 olmuştur. İnternet kullanımı cinsiyete göre incelendiğinde; 2013'te %53,7 olan erkek çocukların internet kullanım oranı 2021'de %83,9'a, 2013'te %47,8 olan kız çocuklarının İnternet kullanım oranını ise 2021'de %81,5'e çıkıdığı görülmüştür.

Çalışmaya göre düzenli internet kullanan çocukların oranında artış görülmüştür. İnternet kullanan çocukların %90,1'i hemen her gün, %8,5'i haftada en az bir defa, %1,4'ü ise haftada bir defadan az internet kullandığını ifade etmiştir. Hemen her gün veya haftada en az bir defa olmak üzere düzenli internet kullandığını beyan eden çocukların oranı 2013'te 91,8 iken 2021'de %98,6'dır. Düzenli İnternet kullanan erkek çocukların oranının 2013'te %92,8 iken 2021'de %98,9 a yükselmiş, kız çocukların oranını ise 2013'te %90,7 iken 2021'de %98,4olarak karşımıza çıkmıştır.

Araştırma, düzenli İnternet kullanan çocukların %31,3'ünün sosyal medya kullandığını ifade etmektedir. Düzenli İnternet kullanan çocukların %31,3'ü İnterneti sosyal medya için kullandığını belirtmiştir. Sosyal medyayı kullanan 6-15 yaş grubundaki çocukların %77,7'sinin hemen her gün, %16,5'inin haftada en az bir defa, %5,8'inin ise haftada bir defadan az sosyal medya kullandığını görülmüştür. Düzenli İnternet kullanıp hemen her gün veya haftada en az bir defa olmak üzere düzenli sosyal medya kullandığını beyan eden çocukların oranı %94,2 olup, 6-10 yaş grubundaki çocuklarda %84,6 iken 11-15 yaş grubundaki çocuklarda %95,9 olmuştur.

Çalışmada çocukların günde yaklaşık 3 saat sosyal medyada vakit geçirdiği ifade edilmektedir. Düzenli sosyal medya kullanan çocuklar, sosyal medyayı hafta içi günde ortalama 2 saat 54 dakika, hafta sonu günde ortalama 2 saat 44 dakika kullandı. Hafta içi ve hafta sonu sosyal medya kullanımı cinsiyete göre incelendiğinde ise; sosyal medya kullanımının hafta içi erkek çocuklar için günde ortalama 2 saat 54 dakika, kız çocuklar için 2 saat 53 dakika, hafta sonu erkek çocukları için günde ortalama 2 saat 37 dakika, kız çocukları için 2 saat 52 dakika olduğu görüldü.

Cep telefonu/akıllı telefon kullandığını belirten 6-15 yaş grubundaki çocukların oranı, 2021 yılında %64,4 oldu. Cep telefonu/akıllı telefon kullanma oranı, erkeklerde %65,7, kızlarda %63,0 oldu.

Cep telefonu/akıllı telefon kullanma oranı yaş gruplarına göre incelendiğinde ise bu oranın 6-10 yaş grubundaki çocuklarda %53,9 olduğu, 11-15 yaş grubundaki çocuklarda ise %75,0'a yükseldiği görüldü.

Çalışmaya göre sadece kendi kullanımına mahsus en az bir bilişim teknoloji ürünü olan çocukların oranı artmıştır. Bilgisayar (masaüstü/dizüstü/tablet), cep telefonu/akıllı telefon, TV/akıllı TV, akıllı saat ve oyun konsolu teknoloji ürünlerinden en az birinin sadece kendi kullanımında olduğunu ifade eden 6-15 yaş grubundaki çocukların oranı, 2021'de %66,6 olmuştur. Sadece kendi kullanımına mahsus en az bir bilişim teknoloji ürünü olan çocukların oranı cinsiyete göre incelendiğinde; bu oranının 2021'de erkek çocuklarda %67,8 ve kız çocuklarda ise %65,4 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sadece kendi kullanımına mahsus bilgisayarı olan çocukların oranı 2013'te %24,4 iken 2021'de %46,3, cep/akıllı telefonu olan çocukların oranı ise 2013'te %13,1 iken 2021'de %39,0'a yükselmiştir.

Her gün yeni sektörlerin ve ağ tabanlı yeni uygulamaların internete eklenmesiyle internetin kullanım amaçları da çeşitlenmektedir. Tüm bu uygulamaların etkisi ve imkânları dâhilinde internetin kullanım amaçları şu başlıklar altında incelenebilir. (Tufan, 2013)

1.1.1. İletişim ve Kurumsal İletişim

Bir kitle iletişim aracı olan internetin en temel kullanım amacı iletişimdir. İnternetin hız, mekândan bağımsız olma ve etkileşimli özelliği iletişim amaçlı kullanımını daha öne çıkarmıştır. İnternetin hayatımıza girmesiyle beraber birbiri ile benzer özelliklere sahip bireylerin sanal bir platformda bir araya gelmeleri de mümkün hale gelmiştir. (Tufan, 2013)

İnternet teknolojilerinin ilk uygulamalarından olan e-posta geleneksel iletişim yöntemlerinden zarf ya da mektup kullanılarak iletişim kurmanın yerini almış olup, kişisel iletişimde büyük bir yere sahiptir. Milyonlarca insan bugün hala iletişim için e posta uygulamalarını kullanmaktadır. E-posta en genel tanımıyla toplumda bireyler, gruplar ve örgütler arasında bilginin elektronik olarak üretilmesine, kullanılmasına, saklanmasına, dağıtılmasına ve değişimine imkân sağlayan bir iletişim aracıdır. Başka bir ifadeyle e-posta, internete bağlı kullanıcıların farklı servis sağlayıcılardan edinebileceği sanal bir posta kutusudur. E-posta ile iletişim, kâğıda dayalı iletişimle gelen kâğıt, baskı, posta maliyetini ortadan kaldırarak kâğıt israfının önüne geçmekte ve aynı zamanda zamandan tasarruf sağlamaktadır. (Tufan, 2013)

1.1.2. Haber

İnternet haberciliği, geleneksel haberciliği internet üzerinde şekillendiren ve İnternetin haber amaçlı kullanımına yönelik akla ilk gelen ve en yaygın olan uygulamadır. İnternet haberciliği radyo, televizyon, gazete, dergi vb. gibi birçok iletişim aracının tek bir ortamda sanal biçimde sunumuyla gerçekleştirilir. (Tufan 2013)

İnternetin dünyada en büyük etkisi, bilgiye ve habere anında ulaşma imkânı sunmasıdır. İnternet sayesinde dünyanın en ücra köşesinde bile gelişmelerden anlık haberdar olmak mümkündür. (Güler ve ark., 2016) Yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve internetin hayatımızın her alanına girmesi sebebiyle olayların, fikirlerin ve bilgilerin paylaşılmasına yönelik bir habercilik uygulaması olarak kabul edilen weblog ya da blog gazeteciliği bu olanakların en yaygın olanlarındandır. Webloglar geleneksel yazılı basına göre olayları çok daha hızlı aktarma olanağına sahiptir. (Tufan, 2013) Geleneksel habercilik anlayışında gazete aracılığıyla habere ulaşmak için ertesi günü ve özellikle acil olan olayların baskıya yetiştirilmesini beklemek gerekirken sanal ortamda sunulan haberler anlık olarak değişmekte ve olaylardan sıcaklığına haberdar olmak mümkün olmaktadır. Ayrıca baskı ihtiyacı da ortadan kalktığından hem kâğıt israfının önüne geçilmekte hem de bu durum maliyetleri düşürmektedir.

1.1.3. Öğrenim-Öğretim

Bilginin sanal ortamda iletilmesi, bilgiyi üretme, işleme ve saklamaya olanak sağlar ve paylaşılmasındaki engelleri de ortadan kaldırır. Her ne kadar sanal ortamda bilginin dolaşım sürecinde uğradığı manipülasyon içeriksel olarak elektronik bilgileri sorgulamamız gerektiğini ortaya koysa da yine de bilgiye ulaşmadaki hız ve kolaylık açısından internetin kullanım amaçlarına eğitim öğretim faaliyetlerini eklemek mümkündür. Resmi ya da özel kuruluşlarca gerçekleştirilen eğitim- öğretim faaliyetleri, internetin sağladığı imkânlar doğrultusunda uluslararası boyutta yoğun biçimde

kullanılmaktadır. (Tufan, 2013) Önceleri eğitim öğretim faaliyetlerinin yüz yüze yapılması esasken, özellikle COVID-19 salgını ile birlikte hayatımızda daha fazla yer eden canlı dersler ve uzaktan eğitim faaliyetleri sebebiyle evlerdeki kişisel bilgisayar, tablet vb. teknolojik araçlarda ciddi artışlar olmuş ve internet kullanım amaçları içinde eğitim öğretim faaliyetleri ön sıralara gelmiştir.

COVID-19 salgınının devam ettiği 29 Mart-21 Mayıs 2021 tarihleri arasında TÜİK tarafından “Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” kapsamında 6-15 yaş grubundaki çocuklara “Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” yapılmıştır. Araştırmaya göre düzenli İnternet kullanan 6-15 yaş grubundaki çocukların internet vasıtasıyla yürüttüğü faaliyetlerde, çevrimiçi derse katılma %86,2 ile ilk sırayı alırken %83,6 ile ödev veya öğrenme amacıyla internete başvurma ikinci sırada yer almıştır. Bu sonucu %66,1 ile oyun oynama veya oyun indirme, %61,0 ile paylaşım sitelerinden video izleme, %55,5 ile internet üzerinden sesli veya görüntülü arama yapmaları takip etmiştir. Çocukların internette en az yürüttüğü faaliyet ise %9,1 ile internet üzerinden alışveriş yapmak olmuştur. (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132>)

1.1.4. Eğlence

Boş zaman kavramının temelleri yontma taş devri (Paleolitik çağ) ve cilalı taş devri (Neolitik çağ)’ne kadar gitmektedir. Bu dönemlerde yaşayan insanlar yaşamlarını devam ettirebilmek için zamanlarının çoğunu avlanarak geçirmişlerdir. Avlanma zamanları dışında kalan zamanlar boş zaman olarak adlandırılmıştır. Fakat bu çağlarda boş zaman konusunda çok fazla bilgi mevcut değildir. İnsanlığın en uzun aşaması olan prehistorik dönemde hayvanlar evcilleştirilmiş ve yerleşik hayata geçilmiştir. Toplum düzeni oluşmaya başlamıştır ve aynı zamanda yönetici, asker, köylü, köle gibi sınıfsal bir oluşum ortaya çıkmıştır. Bu yapıda köylüler tarımla uğraşırken çok fazla boş zaman sahip değilken, askerler ve yöneticiler daha fazla güç ve paraya sahip olmuş ve dolayısıyla daha çok boş zamana sahip olmuşlardır. Böylece tarihte ilk boş zaman sınıfı oluşmaya başlamıştır (Çevik, 2018).

1970’lerde ve 1980’lerde ‘bilgi toplumu’ ve ‘bilgi teknolojisi’ terimleri bilgi, eğitim ve eğlence temelinde ortaya çıkmıştır. Eğlence, vakit geçirme ya da keyif sürme şeklinde algılanmıştır. Eğitim ve eğlencenin antik dünyaya uzanan uzun geçmişleri bulunmaktadır. 19. ve 20. yüzyıllarda eğitim ve eğlence alanında pek çok değişim yaşanmıştır. Bunların çoğu ekonomik ve toplumsal terimlerle anlaşılmaktadır. Teknolojinin beraberinde getirdiği yenilikler kolaylıklar, toplumsal bir değişim oluşturmuştur. Sanayileşme, zenginliği ve boş vakti artırmış, dinlenme imkânları çoğalmıştır. (Briggs ve Burke, 2004: 209-210 akt. Tufan, 2013). Sanayi inkılabının ilk yıllarında boş vakit algısı sadece iş haricinde dinlenme olarak görülürken 1930’lardan sonra bu anlayış yerini çalışma süresini kısaltarak insanların kendisine zaman ayırmasına bırakmıştır. Böylece boş vakitler dinlenmekten öte bir anlama bürünmüştür. (Yetiş, 2008)

Her toplumda o kültüre özgü oyunlar, müzikler ve filmler eğlenmek için kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra teknolojik gelişmeler de eğlence anlayışını ve eğlence araçlarını değiştirebilmektedir. Günümüzde, internet teknolojilerinin sunduğu eğlence araçları (video izleme platformları, müzik dinleme web siteleri, çevrimiçi oyunlar, sosyal medya vb.) ile bireyler mekândan ve zamandan bağımsız olarak eğlenme fırsatı bulmaktadır. Aynı zamanda internet teknolojilerinin iletişim ve etkileşimi hızlandırmaktadır. Bu sayede hızlı iletişim ve etkileşim ile, ülkeler arasında sanal dünyada sınırlar ortadan kalkmaktadır. (İspir ve diğerleri, 2013: Akt. Erdoğan, 2021)

İnternet ortamında kullanıcılara sunulan eğlence amaçlı içerikler dört ana başlık altında kategorize edilmiştir (Hennig-Thurau & Houston, 2019):

- Filme alınmış içerikler (film, dizi, belgesel, video, klip)
- Yazılı içerikler (roman, hikâye, şiir)
- Ses kaydı yapılmış içerikler (şarkılar, film müzikleri, besteler)
- Programlanmış içerikler (konsol oyunları, çok oyunculu oyunlar, akıllı telefon oyunları)

1.1.5. Elektronik Ticaret, Reklâm, Tanıtım

Günümüzde sosyal medya; halkla ilişkiler, pazarlama, alışveriş, reklamcılık, habercilik, siyasi kampanya, sivil toplum örgütü çalışmaları gibi çok çeşitli alanlarda işlevsel bir konumdadır. (Çömlekçi ve Başol, 2019)

TÜİK tarafından 2021 yılında yapılan “Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” na göre ([https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587)); “İnternet üzerinden mal veya hizmet satın alma ya da sipariş verme oranı %46,2 olarak bulunmuştur. Son 12 ayda İnternet kullanan bireylerin internet üzerinden özel kullanım amacıyla mal veya hizmet satın alma ya da sipariş verme (e-ticaret) oranı, 2021’de %44,3 iken 2022’de %46,2 olmuştur. Cinsiyete göre internet üzerinden mal veya hizmet satın alma ya da sipariş verme oranı erkeklerde %49,7 iken kadınlarda %42,7 olup, bu oran, bir önceki yıl sırası ile %48,3 ve %40,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran, en son mal veya hizmet satın alma ya da sipariş verme zamanlarına göre incelendiğinde; bireylerin %33,6’sının son 3 ay içinde (2022 yılı ilk 3 ayı) mal veya hizmet satın aldığı ya da sipariş verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Geçen yılın son 3 ayı içinde (2021 yılı ilk 3 ayı) %32,4 olmuştur.”

İnterneti her kullandığımızda, ardımızda dijital ayak izimiz olarak bilinen bir iz bırakırız. Dijital ayak izinin büyümesini sağlayan birçok etkinlik vardır: örneğin, sosyal medyada paylaşım yapmak, bir haber bültenine abone olmak, çevrimiçi inceleme bırakmak ya da çevrimiçi ortamda alışveriş yapmak gibi. (<https://www.kaspersky.com.tr/resource-center/definitions/what-is-a-digital-footprint>) Kullanıcıların dijital ayak izlerine duyulan ihtiyaç, tüketim alışkanlıklarına yönelik bilgi sahibi olmak ve pazarlama stratejileri belirlemeye yöneliktir. İnternet ortamı bu yönüyle ticari faaliyetleri de yönlendirmektedir. (Tufan, 2013)

1.1.6. E- Devlet Uygulamaları

Geleneksel devlet uygulamalarında yavaş ilerleyen hantal yapıdaki bürokrasi sebebiyle vatandaşın talep ettiği hizmet çok zaman almakta ve bireyler ulaşmakta güçlük çekmektedir. Çok kolay işlemler dahi uzun ve karmaşık bir süreçten sonra vatandaşa hizmet olarak sunulmaktaydı. Bu iş ve işlemlerin yürütülebilmesi için çok pek çok personel çalıştırılmakta ve aynı zamanda kırtasiye masrafları da artmaktaydı. Günümüzde birçok alanda olduğu gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin sunduğu olanaklardan devlet kurumları da yararlanmaktadır. E- Devlet ile artık internet ortamına aktarılan birçok hizmet, bürokratik süreci kısaltmış ve daha aktif ve hızlı duruma getirmiştir. Bu dinamik yapı vatandaşa sağladığı kolaylıkla birlikte devlet kurumlarına da büyük avantajlar sağlamıştır. (Tufan, 2013) E-devlet uygulamaları sayesinde vatandaşlar eskiden kurumlara giderek ve kurumlarda oldukça vakit harcayarak yaptıkları işlemleri artık çoğu kez evden çıkma gereği bile duymadan yerine getirebilmektedir. İmza gerektirmeyen ya da elektronik imza ile oldukça güvenilir şekilde erişilebilen hizmetler hayatımızı kolaylaştırmaktadır.

II. SOSYAL MEDYA

Sosyal medya “internet kullanıcılarının birbirleriyle çevrimiçi iletişim kurmalarına olanak veren, içerik paylaşımı ve kişisel yorumlar gibi aktivitelere dayalı sosyal ağ siteleri” olarak tanımlanmaktadır. (Kırtış ve Karahan, 2011).

Sayımer (2009) ise sosyal medyayı “kullanıcılara enformasyon, düşünce, ilgi ve bilgi paylaşım imkânı tanıyarak karşılıklı etkileşim yaratan çevrimiçi araçlar ve web siteleri için ortak kullanılan bir terim” olarak tanımlamıştır.

Medya kelimesi Latince’de “ortam, araç” anlamına gelen “medium” kelimesinden gelmekte ve günümüzde ise “iletişim aracı” olarak ifade edilmektedir. Sosyal (sosyoloji) kelimesi Türk Dil Kurumu’nda “toplumsal (toplum bilimi)” olarak tanımlanmaktadır. Web 2.0 ‘ın gelişmesiyle sosyal medya salt okunur durumdan karşılıklı etkileşimli bir sanal dünyaya dönüşmüştür. Böylelikle sosyal medyanın amacı “bilgi alışverişi yapmak, çalıştıkları sektörlerden ya da ilgilendikleri alanlardan aynı fikri paylaştıkları insanlarla iletişim” olmuştur. Sosyal medya ile internet kullanıcıları kurulan sosyal ağ siteleri üzerinde toplanmaya başlamıştır. Bu sitelerde ortaya çıkan ilişkiler gelişerek, gerçek hayatta da yüz yüze iletişim kuran insanların oluşturduğu sosyal medyayı ortaya çıkarmıştır (Kartal, 2013: 159).

2.1. Sosyal Medyanın Tarihsel Gelişim Süreci

Sosyal medyanın tarihsel anlamdaki gelişim süreci, internetin icadıyla başlamıştır. İnternet, sayısız kullanıcının tek bir ağ ve tek bir bilgisayar üzerinden diğer kullanıcılarla oluşturdukları iletişim ağını ifade etmektedir. Aynı zamanda internetin bilgilerin depolanması ve bu bilgilere her istenildiğinde ulaşılmasını kolaylaştırma gibi bir görevi de vardır. Bu özelliğiyle internet, insanlığın hayatını kolaylaştırmış ve bilgiye erişimi kolay hale getirmiştir. İnternetin bilgiyi muhafaza etmesi ve aktarması dışında insanlık açısından çok önemli değişimleri de beraberinde getirmiştir. Sonucunda insanın hareket ve mekân alanı azalmıştır. İnternet ise mekândan bağımsız olarak farklı insanlarla iletişim kurabilmeyi ve her türlü bilgiye saniyeler içerisinde birkaç tıkla ulaşmayı sağlamıştır. Bilgisayar üzerinde kullanımının yanı sıra internet akıllı telefonlar aracılığıyla günümüzde daha yaygın halde kullanılmaktadır. Özellikle adres bulma, bulunan adrese gitmek için konum ve navigasyon kullanımı insanlara oldukça fayda sağlamıştır. Ayrıca farklı ülkelerdeki kültür anlayışı ve konuşulan dili çevirmek adına çeviri uygulamaları da turizm faaliyetlerini de daha da yaygınlaştırmıştır. (Yiğit, 2021)

İnternetin bu özellikleri sayesinde insanlık, iletişim teknolojisinde kısa sürede devrimsel bir dönüşüm sürecine girmiştir. Ancak bu dönüşüme ulaşırken internet ve sosyal medyanın evrimsel bir süreci de olmuştur. İlk olarak internet, 1989 yılında Tim Berners Lee tarafından bulunmuştur. Yalnızca bir erişim sayfası şeklinde ortaya çıkan internet, ilk aşamalarda kısıtlı bir ara yüzü ve işlem gücü bulunmaktaydı. “World Wide Web” kısaltması olarak “www” şeklinde bir uzantı yoluyla hareketli görseller, video, resim şeklinde hizmet vermektedir. Sonra Web 1.0 olarak yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönemde internet erişiminde yeni gelişmeler ancak Web 1.0 sisteminde işlem hızı ve bağlantıda bazı kısıtlamalar mevcut olduğundan sayfa geçiş hızı dakikalar içerisinde gerçekleşmekteydi. Arama motorları geniş bilgi hacminde değildi. Yalnızca kullanıcıların içerik metinlerini okuyabildiği ve yine kısıtlı olanaklarla görsel simgeleri görebildiği bir ara yüze sahipti. (Yiğit, 2021)

Bilgi toplumuna geçiş süresince bilginin depolanması ve kolay erişiminin önemi çok önemlidir. Web 1.0’ı web 2.0 teknolojisi takip etmiş ve ardından web 3.0 teknolojisi karşımıza çıkmıştır. Ancak web 3.0 teknolojisi ve yapay zeka uygulamalarının yaygınlık kazandığından doğru bilginin ayırt edilmesi özelliği ortadan kalkmıştır. Yapay zekâ özellikle en çok tekrarlanan ve tıklanan bilgileri ayırt etmekte ve bu sebeple doğru bilgiye erişme güçleşmektedir. Bu konuda kapitalist düşünce ve insan ihtiyaçlarını belirlemek gibi reklam, talep oluşturma ve tüketicuyu elde etme amacı daha ön planda olarak kullanılmıştır. Facebook ve benzeri diğer sosyal medya sitelerinde insan ihtiyaçlarını, kişilik özelliklerine göre belirlemek ve bununla bir insan datası oluşturmak hedeflenmiştir. Yüz tanıma, paylaşılan fotolardaki kişilerin kimler olduğu, arkadaş önerileri, kişinin alışkanlıkları ve sevebileceği içeriklerin belirlenmesi, takip ettiği benzer sayfa önerileri ve bireyin daha önce internet üzerinde yaptığı arama kelimelerine göre içeriklerin bireye özel sunulması gibi gelişmeler, web 3.0 teknolojisi sayesinde yaşanmıştır. (Yiğit, 2021) Bu sitelerin kişileri tanıyarak ilgi ve ihtiyaçlarına göre ürün ve sayfalar önermesi her ne kadar yaşamımızı kolaylaştırır da hakkımızda bu kadar kişisel bilgiyi sosyal medya şirketlerine vermiş olmak ilerleyen yıllarda olabilecek durumlar için kişileri endişelendirmektedir.

2.2. Sosyal Medyanın Özellikleri

Ocak 2022’de ülkemizde 68.90 milyon sosyal medya kullanıcısı bulunmaktaydı. 2022 yılının başında ülkemizdeki sosyal medya kullanıcılarının sayısı toplam nüfusun yüzde 80,8’ine eşitti, ancak sosyal medya kullanıcılarının benzersiz bireyleri temsil etmeyebileceğini yani bir kişinin birden fazla sosyal medya hesabı olabileceğini unutmamak gerekmektedir. Kepios analizi, Türkiye’deki sosyal medya kullanıcılarının 2021 ile 2022 arasında 8,9 milyon (+ yüzde 14,8) arttığını ortaya koymaktadır. (<https://datareportal.com/reports/digital-2022-turkey>)

2.3. Sosyal Medyanın Etkileri

Sosyal medya, gelişen ve büyüyen çağda hayatımıza giren, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki nüfusların neredeyse hepsinin kolaylıkla kabullendiği bir ortamdır. Teknolojinin var olduğu egemenlik, yaşamın her alanında etkin role sahip olması bu yeniliklerin kullanımını yaygınlaştırmaktadır. Sosyal medyanın dünya çapında sunduğu pek çok bilgiyi, düşüncüyü paylaşma ve

aktarma imkânı göz ardı edilemeyecek boyuttur. Bu kartopu misali giderek büyüyen durum kolektif düşünmeyi arttırmakta ve fikir çeşitliliğinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. (Himmetoğlu, 2021)

İnternetin gelişimsel sürecinin sosyal medya uygulamalarına katkısı web 2.0 ile başlayıp web 3.0 döneminde ise yapay zeka ve algoritmalar sayesinde hızlı bir değişim içerisinde olduğunu görmekteyiz. Sosyal medya, kitle iletişim alanında hayatımıza kattığı yeniliklerin yanı sıra artık alışveriş ve tüketim ihtiyaçlarımızın da karşılandığı yer olarak karşımıza çıkmaktadır. Artık içeriklerin içerik üreticileri tarafından tamamen ilgi çekecek boyutta sunulması önem kazanmıştır. Bu anlamda Instagram ve TikTok uygulamalarının yeni bir imaj devrimi yaratması kaçınılmaz olmuştur. Kullanıcıların estetik anlayışlarına göre sosyal medya uygulamaları da yeni estetik değişiklikler yapmak durumundadır. Web 3.0 döneminin akıllı telefonları hayatımıza sokması ile beraber internet günümüzün her anında var olmuş ve dolayısıyla mobil cihaz üretim ve tüketiminde de ciddi artışlar yaşanmıştır. Sürekli yenileşme ve değişme döngüsü içinde olan akıllı telefon sektöründe yenilikler arttıkça bu teknolojilerle yeni üretim de hep artmak zorunda kalmıştır. Hayatımızın bir parçası ve vazgeçilmezi haline gelen akıllı telefonlar akıllı telefon kullanma bozukluğu gibi bir problemi de beraberinde getirmiştir. (Yiğit, 2021)

SOSYAL MEDYA			
Eski Çağ	18. ve 19. Yüzyılın Başlangıcı	20.Yüzyıl Yeni Çağ Başlangıcı	21. Yüzyıl Dijital Çağ
Eski çağlardaki Çin Mısır ve Yunan toplumlarında gündüz duman, gece ateş ile yapılan haberleşmeler M.Ö.550 Yılında İran toplumlarında da ilk posta teşkilatının kurulması ile daha da gelişim göstermiştir	1792 Telgraf 1890 Telefon 1865 Posta Kullanımı 1891 Radyo	1966, e mail kullanımı 1969. ARPANET 1986. LİSTSERV 1979 USENET 1991. WWW doğuşu 1994 İlk blog 1995.MIRC ve ICQ 1999.Blogger	2000: Wikipedia 2003: Word Press, 2004: Facebook un doğumu 2005: Youtube ve Flickr doğdu, 2006: Twitter 2009: Foursquare'nin Check-In kavramıyla toplumu tanıştırması 2011: Google Plus 2012: Fotoğraf arşiv sistemi Pinterest

Tablo 1. Sosyal Medyanın Tarihi Süreç İçerisinde İnsan Hayatındaki Etkisi (Baruah, 2012)

Ana Temalar	Alt Temalar
Eğlence	Boş zaman değerlendirme, Uğraşı sağlama, Rahatlama
Ekonomik İletişim ve Ticari Avantajlar	Reklam ve ticaret, ürün ve hizmetler hakkında bilgi, para tasarrufu, zaman tasarrufu
Gelişmeleri Takip ve Uyum	Teknolojik gelişmelerin takibi, Çağa ayak uydurarak yeniliklere açık olmasını sağlama,
İfade Özgürlüğü	Demokratik ortam, (toplumun ileriye taşınması, bireysel görüşlere saygı, görüşlerin özgürce ifade edilmesi)
İletişim Sağlama ve Bilgiye Erişim	Öğrenme ihtiyacı, farkındalık oluşturma ve güncel gelişmelerden haberdar olarak bilgi akışını sağlama, İletişim ağlarının yaygınlaşması ve hayatı kolaylaştırarak iletişim kolaylığı sağlamak,
Örgütlenme	Tepki verebilmek ve sesini duyurabilmek için benzer düşüncelere sahip kişilerin bir araya gelmesi (toplumun ileriye taşınması, toplumsal ve siyasal tepkiler, sosyal sorumluluk faaliyetleri,
Sosyalleşme	Sohbet konusu sağlama, Yeni insanlarla tanışarak ve eski arkadaşlarla iletişime geçerek sosyal çevrenin genişlemesini sağlama,

Tablo 2. Sosyal Medyanın Avantajları (Koçak 2012)

Ana Temalar	Alt Temalar
Alışkanlık yaratma	Kişiyi bağımlı hale getirmekte,
Bilgi kirliliği	Gereksiz bilgi yığını ve bilgi erozyonuna sebep olması,
Etik kaygılar	Taciz, bilgi hırsızlığı, şiddet, duyguların sömürülmesi ve siyasi suçlar gibi sanal suçlar işleme fırsatı verme Sahte kimlikler, Özel hayatın görünür olması,
Yalnızlık hissi	İnsanların robotlaşması İnsanlar arası ilişkilerin zayıflaması ve İletişimin sanallaşması,
Yüzeysellik	Yanlış anlaşılmalara, bilgiye güvensizlik, okuma alışkanlığının azalması, tembellik, okuma ve araştırma eksikliği gibi, Samimiyetsizlik, sanal dostluklar, yüz yüze iletişime özlem gibi sanal ve yapay ilişkiler
Zaman kaybı	Gereksiz kullanım,

Tablo 3. Sosyal Medyanın Dezavantajları (Koçak 2012)

2.4.Türkiye’de En Çok Kullanılan İlk Beş Sosyal Ağ Platformu

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de internet teknolojileri ilgiyle karşılanmaktadır. Globalleşen dünyamız, teknolojik gelişmelerde ve özellikle iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmeler karşısında daha da küçülmüştür. Özellikle iletişimin tüm dünyada ortak yaşadığı devrim ve dönüşüm ile birlikte tüm toplumlar dijital bir yaşam alanına sahip oldular. Artan kullanıcı sayıları karşısında artık anlık mesajlaşmalar ve çevrimiçi yaşam artık bir kültür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Buna bağlı olarak tek kültürlülük ve çok kültürlülük kavramları hakkında farklı görüşler ortaya konmuştur. Hayatımıza giren bu yeniliklerin yanı sıra beraberinde problemli kullanım alışkanlıkları oluşturması da kaçınılmazdır. Bu problemli kullanım alışkanlıklarının ilk sırasında da bağımlılıklar gelmektedir. Özellikle sosyal medya platformlarının sürekli artan gelişim ve değişimleri karşısında kullanıcılar, günlük yaşam alışkanlıklarını sosyal medya üzerinden düzenlemeye başlamıştır. (Yiğit, 2021)

Sosyal medya uygulamaları üzerinde günlük yaşam alışkanlıklarımıza bakacak olursak örneğin, sosyal medya öncesi arkadaşlarımızla ya da ailemizle yediğimiz özel bir günde olsa bile bir akşam yemeği herkesle ve her yerde paylaşılma gereği duyulmayarak ve anın tadını çıkararak belki sadece günün anısına aile albümlerinde saklanacak bir fotoğraf ile yaşanırken, sosyal medyanın hayatımıza girmesi ile birlikte günlük yaşantımız içindeki sıradan anlar bile sıklıkla yer bildirimleri, fotoğraf paylaşımları, durum paylaşımları şeklinde sosyal medyada yerini almaktadır. Bu durumun sevdiklerimizden haber alma, anlık sevinçleri ve üzüntüleri paylaşabilme gibi olumlu tarafları varsa da aslında o andan tat almayı değil de sadece ne kadar çok kişiye eriştiğimiz takip etme, sosyal ortamlarda sadece belki de durum ve yer bildirimleri yapmak için bulunma, aslında gerçek hayatımızdan belki de çok uzak ve gerçeğinden farklı bir hayata sahip olmuş gibi roller oynamamıza sebep olmaktadır. Hatta sosyal medya kullanıcıları zaman zaman bu paylaşımları çok abartarak çok özel anlarını bile bu mecralarda paylaşmaktadır.

Her anımızı ve her kişisel bilgimizi paylaşmak aynı zamanda sosyal medya kullanıcıları için güvenlik açığı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu uygulamalarda nerde çalıştığımızdan, doğum tarihimize hatta ailemizle ilgili özel resimlere varana kadar pek çok bilgiyi iletmek kötü niyetli kişiler için bulunmaz bir fırsat olmaktadır. Tatilden yaptığımız bir yer bildirimini ile o an evimizde olmadığımızı ve hatta kilometrelerce uzakta olduğumuzu sadece sevdiklerimize değil sırf takipçi sayımız artsın diye bizi takip etmesini onayladığımız ve durumu kötüye kullanabilecek insanlara da fark etmeden ulaştırabiliyoruz. Pek çok insan bu şekilde yaptığı yer bildirimleri ve tatil fotoğrafları sonrası hırsızlık olayları ile karşı karşıya kalmıştır.

TÜİK tarafından 2022 yılında yapılan “Hane halkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması” na göre; bireylerin en fazla kullandıkları sosyal medya ve mesajlaşma uygulamalarının ilk sırasında %82,0 ile WhatsApp, ikinci sırasında %67,2 ile YouTube ve 3. sırasında %57,6 ile Instagram yer almıştır. Aynı araştırmaya göre en çok kullanılan sosyal medya ve mesajlaşma uygulamaları cinsiyete göre incelendiğinde; erkeklerin en çok kullandığı uygulama %85,9 ile WhatsApp, %70,8 ile YouTube ve %61,5 ile Facebook uygulamaları, kadınların en çok kullandığı uygulamalar ise %78,1 ile WhatsApp, %63,7 ile YouTube ve %55,9 ile Instagram uygulamaları olmuştur.

2.4.1. Youtube

YouTube, 15 Şubat 2005'te üç eski PayPal çalışanı tarafından, merkezi San Bruno, Kaliforniya'da olan Google'a ait bir Amerikan çevrim içi video paylaşım ve sosyal medya platformudur. Youtube; kullanıcılarına video yükleme, izleme ve paylaşma imkânı sunmakta olup medya şirketleri ve kullanıcı üretimi videoların gösterimi için WebM, H.264 ve Adobe Flash Video teknolojilerini kullanmaktadır. Youtube'de genelde pek çok konuda video klipler, televizyon klipleri, müzik videoları, video bloglar, kısa özgün videolar ve eğitim videoları gibi içerikler yayınlanmakta olup içerikler kullanıcılar tarafından yüklenmektedir. Site içi üyelik almayan kullanıcılar videoları izleyebilirken onaylı üyeler ise kendi yayın kanallarına video yükleyebilirler. Saldırganlık potansiyeli olan içerikler ise sadece on sekiz yaşından büyük olduğunu onaylayan üyeler tarafından izlenebilmektedir. Youtube, 2014 yılından itibaren üyeye para kazandırma modeline geçmiş olup üye, hesap ayarlarından para kazanmayı aktif hâle getirdikten sonra platforma yüklediği videolardan izlenme başına ödeme almaktadır. Örneğin 1 milyon izlenen videodan 2000-20000 USD arası para kazanılabilmektedir. Alınan ücret; videonun konusuna, türüne ve farklı algoritmalara göre değişebilmektedir. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/YouTube>)

Google'ın reklam kaynaklarından alınan verilerde, YouTube'un 2022'nin başlarında ülkemizde 57,40 milyon kullanıcıya sahip olduğunu ifade edilmiştir. Bu rakam, YouTube'un 2022 reklam erişiminin, yılın başında ülkemizin toplam nüfusunun yüzde 67,3'üne eşdeğer olduğu anlamına

gelmektedir. Özetle, YouTube reklamları Ocak 2022'de ülkemizin toplam internet kullanıcı tabanının (yaşa bakılmaksızın) yüzde 82,1'ine ulaşmıştır. (<https://datareportal.com/reports/digital-2022-turkey>)

YouTube üyelerinin kanallarını daha uygun hâle getirebilmesi için "kanal türleri" vardır.

- YouTuber (YouTube'cu): Standart YouTube hesabıdır.
- Director (Yönetmen): Deneyimli film yapımcıları için ayarlanmıştır.
- Musician (Müzisyen): Müzik eserleri olanlar içindir.
- Comedian (Komedyen): Mizahi video yapımcıları içindir.
- Guru (Uzman): İlgi alanına bağlı video üretenler içindir.
- Reporter (Bildirici): Uygunsuz videoları rapor edenler içindir. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/YouTube>)

Genel bir perspektifle medyadaki dönüşüme bakacak olursak eskiden herhangi bir içeriğiniz ya da görsel bir üretiminiz varsa TV kanallarına çıkabilmek pek de kolay sayılmazdı ve sadece o an ekran başında olanlar için yapılan gösterimlerdi. Ancak günümüzde YouTube platformu sayesinde belli bir konuda ilgisi, uzmanlığı ya da görüşü olanlar ürettikleri video içerikleri ile dünyanın her yerine anında ulaşabilmektedir. Hatta bu videoların sadece gösterim yapıldığı anda değil her an kişinin istediği herhangi bir zamanda erişebileceği bir platformda olması genel TV reyting algılarını da değiştirmiş takipçi ve tıklanma sayılarıyla ölçülür olmuştur. Beğenme- beğenmeme gibi interaktif katılımlarla da kullanıcılar ürettikleri içeriğin ne ölçüde beğenildiği bilgisine de erişmektedir. Bu yönüyle TV yayınlarından çok daha interaktif olmuş ve çağın ihtiyaçlarını karşılamıştır.

Çağa önemli olumlu katkıların yanı sıra platformda her konuda içeriğin paylaşılabilmesi ve sadece 18 yaşından büyük olduğunuzu tek bir tuşla onaylayarak pek çok tehlikeli içeriğe de kolaylıkla ulaşılabilmesi çocuklar için gelişimsel yönden tehdit oluşturmaktadır. Ayrıca ders içerikleri vb. gibi eğitim fonksiyonları ile eğitim öğretimi desteklemekte ancak uzun süre ekran başında kalmalarına da sebep olmaktadır.

2.4.2.Instagram

Instagram, Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından ilk kez Burbn olarak San Francisco'da geliştirilen bir mobil check-in uygulamasıydı. Burbn'nin Foursquare'e çok benzediğini fark eden geliştiriciler, uygulamalarını fotoğraf paylaşımına odakladı. İsim olarak "instant camera" (polaroid fotoğraf makinası) ve "telegram" (telgraf) kavramlarının bir parçası olarak uygulamayı yeniden adlandırdılar. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Instagram>) Bu uygulama 2012 yılında ise Facebook tarafından satın alınmıştır.

Sadece akıllı telefonlara yüklenebilen, yaygın olarak kullanılan ve gün geçtikçe kullanıcı sayısı artan fotoğraf paylaşım uygulaması Instagram, günümüzde sosyal medya uygulamalarının yaygınlaşması ve fotoğraf paylaşımının da artmasıyla paylaşılacak istenen fotoğraflara çeşitli filtre ekleme özelliği sunarak, kullanıcıların yükledikleri fotoğrafları takipçileriyle paylaşmasını ve paylaşımlarına beğeni ve yorum almalarını sağlamaktadır. Instagram, diğer sosyal medya uygulamaları ile karşılaştırıldığında en fazla etkileşim oluşturan sosyal medya platformudur. Instagram uygulamasında paylaşılan içerikler Facebook'a göre 58, Twitter'a göre ise 120 kat daha çok etkileşimlidir. (Saruhan, 2018: 253). Bu durum Instagram'ın etkileşim oranının diğer sosyal medya platformları arasındaki önemini göstermektedir. (Himmetoğlu 2021)

Uygulama içi hizmetlerinden bahsedecek olursak; kullanıcılar için fotoğraflarını ve videolarını filtreleme, çerçeveleme ve başka uygulamalarda paylaşabilme olanağı bulunmaktadır. Ayrıca uygulama ana sayfasının üst kısmında "Story" paylaşma özelliği ile filtreleme teknolojisinde farklı içerikler de üretilmektedir. Özellikle başka bir sosyal medya uygulaması olan Snapchat uygulamasından esinlenen yüz filtreleme çeşitleri içinde eğlenceli figürler ve simgeler, filtreleme çeşitleri arasında yerini almıştır. Instagram'ın kullanıcılar için en dikkat çeken kısmı ise "Keşfet" kısmında yer alan ve kullanıcıların takip ettiği ve beğendiği videolardan hareketle kullanıcının ilgi alanına göre servis edilen içeriklerdir.

Kullanıcılar, bu özellik ile pek çok kez fark etmeden zamanlarının büyük kısmını burada tüketmektedir. Bu özelliğin benzer hali Youtube uygulamasında da bulunmaktadır. (Yiğit, 2021)

Instagram'ın bir başka ilgi çeken özelliği ise kullanıcıların yapmış oldukları paylaşımlara almış oldukları izlenme ve beğenme sayıları yani etkileşimlerdir. Bu yönü ile Instagram, özellikle bir reklam ve pazarlama alanı olarak da kullanılmaktadır. Instagram'ın sosyolojik açıdan kitle kültürü üzerinde toplumun beğenileri ve imaj politikası konusunda büyük etkileri olmuştur. Yapılmış araştırmalarda Instagram'ın kişilerin değer ve beğeni yargılarında değişiklikler meydana getirdiği görülmüştür. Özellikle "Instagram Gençliği" olarak ifade edilen bu kültürde beden ve imaj duyguları ön plana çıkmış, hatta çoğu kullanıcı Fitness salonlarına ve Estetik ameliyatlara yoğun talep göstermiştir. (Yiğit, 2021)

Meta'nın reklam araçlarında yayınlanan rakamlar, Instagram'ın 2022 başında Türkiye'de 52.15 milyon kullanıcıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu rakam, yılın başında Instagram'ın Türkiye'deki reklam erişiminin toplam nüfusun yüzde 61,1'ine eşdeğer olduğunu gösteriyor. Ancak Instagram, platformunun kullanımını 13 yaş ve üstü kişilerle kısıtlamakta, bu nedenle 2022'de Türkiye'deki "uygun" kitlenin yüzde 76,5'inin Instagram kullandığını bilmek gerekmektedir. 2022'nin başında Instagram'ın Türkiye'deki reklam erişiminin (yaşa bakılmaksızın) yerel internet kullanıcı tabanının yüzde 74,6'sına eşit olduğu görülmüştür. 2022'nin başında Instagram'ın Türkiye'deki reklam kitlesinin yüzde 44,5'i kadın, yüzde 55,5'i erkektir. (<https://datareportal.com/reports/digital-2022-turkey>)

2.4.3. Whatsapp

WhatsApp Messenger, akıllı telefonlar için geliştirilen, platformlar arası çalışma özelliğine sahip bir anlık mesajlaşma ve arama veya haberleşme uygulamasıdır. Android, BlackBerry, iPhone, Windows Phone ve Nokia telefonlarıyla uyumlu olan uygulama, 2G, 3G, 4G ya da Wi-Fi İnternet bağlantısı aracılığıyla kullanıcıların birbirlerine fotoğraf, video, ücretsiz arama, sesli ve yazılı mesaj ve belge göndermesini sağlamaktadır. Şirket, eski Yahoo! Çalışanlarından Biran Acton ve Jan Koum tarafından ABD'de, Kaliforniya eyaletindeki Santa Clara şehrinde kurulmuştur. Kısa sürede büyük bir kullanıcı potansiyeline kavuşan WhatsApp Messenger üzerinden gerçekleşen iletişim trafiği, Ağustos 2012'den Ocak 2013'e kadar %75 oranında artarak 2012 yılında toplamda %500'e ulaşmıştır. Dünyada kayıtlı kullanıcı sayısı en yüksek olan siber hizmetler arasında yer almaktadır. Multimedya mesajları, bir HTTP sunucusuna gönderilmek üzere görüntü, ses veya video yüklenerek gönderilir. Daha sonra Base64 ile kodlanmış küçük resmiyle birlikte içeriğe bir bağlantı gönderilir. WhatsApp, iki kullanıcı arasında iletişim için bir "sakla ve ilet" mekanizması izler. Bir kullanıcı mesaj gönderdiğinde, önce saklandığı WhatsApp sunucusuna gider. Ardından sunucu, alıcıdan mesajın alındığını onaylamasını tekrar tekrar ister. Mesaj onaylanır onaylanmaz sunucu mesajı bırakır. WhatsApp sunucusu, mesajı teslim edilmediğinde veri tabanında sadece 30 gün boyunca tutar. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/WhatsApp>)

Whatsapp Facebook tarafından 19 milyar dolara satın alınmış olup, dünyada yaygın olarak kullanılan ve telefon numarasıyla ücretsiz olarak kaydolunabilen bir iletişim platformudur. Uygulama aracılığıyla birbirleriyle resim, video, ses kaydı, yer-konum bilgisi ve belge paylaşımı yapılabilmektedir. Geliştirilen WhatsApp Web uygulamasıyla sadece akıllı telefonlardan değil aynı zamanda masaüstü bilgisayar, dizüstü ve tabletlerden de Whatsapp uygulaması kullanılabilir. Yazılı ve sesli iletişim olanağı sunan uygulamada görüntülü arama ve Instagram'da olduğu gibi 24 saatlik hikâye paylaşma özellikleri de mevcuttur. (Himmetoğlu, 2021)

2.4.4.Facebook

Facebook, 24 Şubat 2004'te Harvard Üniversitesi 2006 devresi öğrencisi Mark Zuckerberg tarafından insanların başka insanlarla iletişim kurmasını ve bilgi alışverişi yapmasını amaçlayan bir sosyal ağ olarak kurulmuştur. Daha sonra Boston civarındaki okulları da içine alan Facebook, iki ay içerisinde Ivy Ligi okullarının tamamını kapsadı. İlk sene içerisinde de Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tüm okullar Facebook'ta mevcut hale gelmiştir. Üyeler önceleri sadece söz konusu

okulun e-posta adresiyle (.edu, .ac.uk vb.) üye olabilmekteydi. Ancak daha sonrasında da ağı liseler ve bazı büyük şirketler de katıldı. Böylece Facebook, 11 Eylül 2006 tarihinde yaş sınırlandırmaları ile tüm e-posta adreslerine açılmış oldu. Facebook kullanıcıları istedikleri ağlara; liseler, işyerleri ya da yaşadıkları yerler itibarıyla katılabilmektedir. Ayrıca Google Play Store'da 5 milyardan fazla kullanıcısı olan Facebook, dünyanın en fazla ziyaret edilen sitelerinden biridir. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Facebook>)

Facebook'a olan ilginin süratle artmasının başlıca nedenleri olarak, Nielsen (2009) bazı tespitlerde bulunmuştur.

- Kolay ve basit dizayn edilmiştir.
- Geniş demografik katılımlar sağlanmaktadır
- Aktivite odaklıdır (fotoğraf paylaşma vb.)
- Yaratıcı özelliklerle iletişimi kolaylaştırılmaktadır. (Akt. Özdemir ve ark., 2014)

2021 yılında Facebook'un kurucusu ve CEO'su Mark Zuckerberg, bu sosyal ağın isminin Meta olarak değiştiğini açıklamıştır. En çok kullanılan uygulamalardan olan Facebook, Instagram, Whatsapp uygulamaları halen bu şirkete aittir. 10 Kas 2022 Meta'nın reklam kaynaklarında yayınlanan veriler, Facebook'un 2022'nin başlarında Türkiye'de 34.40 milyon kullanıcıya sahip olduğunu göstermektedir. (<https://datareportal.com/reports/digital-2022-turkey>)

Facebook, sahip olduğu “Messenger” uygulaması ile kullanıcılar için anlık mesajlaşabilme özelliği de sunmaktadır. Bunun yanı sıra “Facebook Watch” ve “Facebook Portal” gibi başka sosyal ağ platformları da mevcuttur. Ayrıca Facebook'un kullanıcıların ilgisini çeken temel noktalarından biri de hayran sayfası bölümü olmasıdır. Bu özelliği sayesinde gerek sanatta ve spor alanında birçok ünlü insanın kişisel hayran sayfası oluşturması, Facebook'un kullanıcı sayısında artışa sebep olmuştur. (Yiğit, 2021) Facebook'un öncesinde de farklı sosyal platformların tüketiciye sunulmasına karşın sunduğu olanak, hizmet ve uygulamalar sebebiyle kuruluşundan bir yıl sonra dünyaya açılmış ve ilk yılını tamamlamadan 1 milyon kullanıcıya ulaşmıştır. (Akbulut, 2022)

2.4.5. Twitter

Twitter, 2006'da ABD'nin Kaliforniya eyaletine bağlı San Francisco'da 14 arkadaş tarafından kurulmuştur. Tamamen bir blog sayfası olarak tasarlanmış ve sınırlı sayıda kelime izni veren bir içerik ağıdır. Kullanıcılar, duygu ve düşüncelerini fotoğraf, video veya maksimum 140 karakter sınırında yazıyla paylaşabilmektedirler. Twitter'ın hedefi en başlarda daha çok kullanıcıların anlık bildirim ve nerede ne yaptıklarını belirten blog yazıları oluşturmalarıydı. Ancak kullanıcıların internet bağlantısı linki ile paylaşım yapmaya başlamaları ile medya haberciliği konusunda önemli bir etkileşim aracı haline gelmiştir. (Yiğit, 2021) Sürekli değişen ülke ve dünya gündemi oldukça hızlı bir şekilde Twitter üzerinden paylaşılmaktadır. İnteraktif olması sebebiyle sadece bilgi alma değil aynı zamanda kullanıcıların gündem hakkında görüşlerini de paylaşabilmesine olanak tanımaktadır. TV'de ya da gazetelerde yayınlanmadan önce pek çok haberin anlık kaynağı haline gelmiş ve hatta gündemi değiştirme noktasında da etkilerini göstermiştir.

Twitter, özellikle medya haberciliği ve gündeme ilişkin konuların “Hashtag” şeklinde kullanıcıların yorum ve sorular sormasını sağlayan bir sisteme sahiptir ve bu özelliğiyle en iyi site ödülünü de almıştır. Kullanıcılar için Twitter'ı cazip kılan bir başka özellik de; bir konunun en fazla etkileşim aldığı ve Trend Topic adı altında konu üzerinde tüm etkileşimleri takip edilmesidir. Ayrıca Twitter “Retweet” özelliği ile kullanıcılara ilgisini çeken paylaşımları kendi profillerinde de paylaşabilme olanağı sağlamaktadır. Instagram, Youtube gibi sosyal ağlarda yer alan beğen butonu ve yorum yapma özelliği Twitter'da da vardır. Twitter'ın resmi kullanıcı sayısının ne kadar olduğu konusunda güncel rakamlar bulunmamaktadır fakat 2018 yılı itibarıyla yapılan araştırmada; Twitter'ın yaklaşık 250 milyon kullanıcısı olduğu ifade edilmektedir. (Social, 2018).

Twitter'ın reklam kaynaklarında yayınlanan rakamlar, Twitter'ın 2022 başında Türkiye'de 16.10 milyon kullanıcıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu rakam, o dönemde Twitter'ın Türkiye'deki

reklam erişiminin toplam nüfusun yüzde 18,9'una eşit olduğu anlamına gelmekte. Ancak Twitter, platformu kullanımını 13 yaş ve üstü kişilerle kısıtlamaktadır. Bu nedenle 2022'de Türkiye'deki “uygun” kitlenin yüzde 23,6'sının Twitter kullandığını ifade etmek gerekmektedir. Twitter'ın Türkiye'deki reklam erişimi, yılın başında (yaşa bakılmaksızın) yerel internet kullanıcı tabanının yüzde 23,0'ına eşdeğerdir. (<https://datareportal.com/reports/digital-2022-turkey>)

III.YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma 2023-2024 eğitim-öğretim yılında mesleki ve teknik anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal medya ve internet kullanımına ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik nitel bir çalışmadır. Bu bağlamda araştırma durum saptamaya yönelik betimsel bir çalışma olup, nitel araştırma teknikleri temel alınarak desenlenmiştir.

3.2.Örneklem / Araştırma grubu

Bu araştırmanın evreni Konya Meram Atatürk Kız Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde öğrenci olarak öğrenim gören 680 öğrenciden oluşmaktadır. Bu evrenin örnekleme gönüllülük esasına dayalı olarak araştırmaya katılan 22 kız öğrenciden oluşmaktadır.

3.3.Verİ Toplama Araçları

Araştırmacı tarafından hazırlanan “Görüşme Formu” ile veriler toplandı.

3.4.İşlem / Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri yarı derinlemesine söyleşi tekniği ile toplanmıştır. Araştırmanın amacı dikkate alınarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunun oluşturulması aşamasında 14-18 yaş grubu 6 öğrenci ile ön uygulama için görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formunda yer alan sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplar ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş, ses kayıt cihazı kullanılması verilerin eksik veya yanlış olma ihtimalini büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır. Araştırmaya ilişkin veriler Nisan-Mayıs 2024 tarihlerinde araştırmaya katılan öğrencilerin uygun gördüğü zamanda ve uygun mekânda birebir gerçekleştirilen görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşme sırasında öğrencilerin soruları cevaplarken araştırmacıdan etkilenmemesine çalışılmış ve görüşme süresi ortalama 5 - 10 dakika aralığında sürmüştür.

3.5.Verilerin Analizi

Verilerinin analizinde, MAXQDA paket programı aracılığıyla fenomenoloji tekniği kullanılmıştır. Araştırma bulguları, görüşme soruları temele alınarak tema kabul edilmiş ve araştırmaya katılanların görüşme sorularına verdikleri yanıtlardan alt temalar oluşturularak sunulmuştur. Birebir alıntı olarak kullanılabileceği düşünülen cümleler belirlenmiş ve gerekli görüldüğü durumlarda bulgular bölümünde birebir alıntı olarak yer almıştır.

3.6.Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmacı tarafından hazırlanan “Görüşme Formu” ile veriler toplandı. Görüşme formu oluşturulurken üç uzmandan görüş alınmıştır.

3.7.Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirilmemiştir.

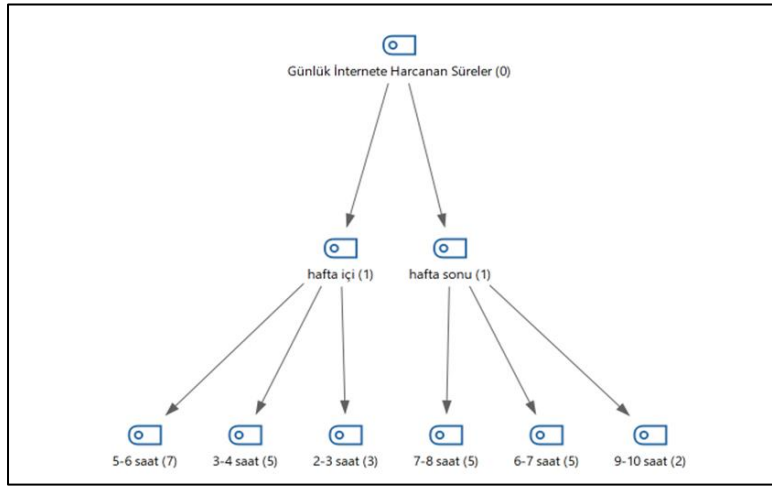
IV. BULGULAR

Bulguları MAXQDA paket programı aracılığıyla nitel analizlere tabi tutulmuştur. Bu kapsamda araştırma sonucunda elde edilen veriler ışığında; günlük internete harcanan süreler, sosyal medya denince akla gelen ilk uygulama, internetin kullanım amaçları, sosyal medya uygulamalarının kullanım amaçları, takip edilen hesapların seçimi, sosyal medyanın hayata katkıları ve sosyal medyaya erişememenin oluşturduğu etkiler kategorileri oluşmuştur. Bu kategoriler ve kodlar ilgili temalar altında aşağıda açıklanmıştır.

4.1.Günlük İnternete Harcanan Süreler Teması

Günlük internete harcanan süreler kategorisi hafta içi ve hafta sonu olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Hafta içi; 5-6 saat (f:7), 3-4 saat (f:5) ve 2-3 saat (f:3) kodları, hafta sonu ise, 7-8 saat (f:5), 6-7 saat (f:5), ve 9-10 saat (f:2) kodları bulunmaktadır.

Bu kategori ve kodlar şekil 1’de gösterilmektedir.

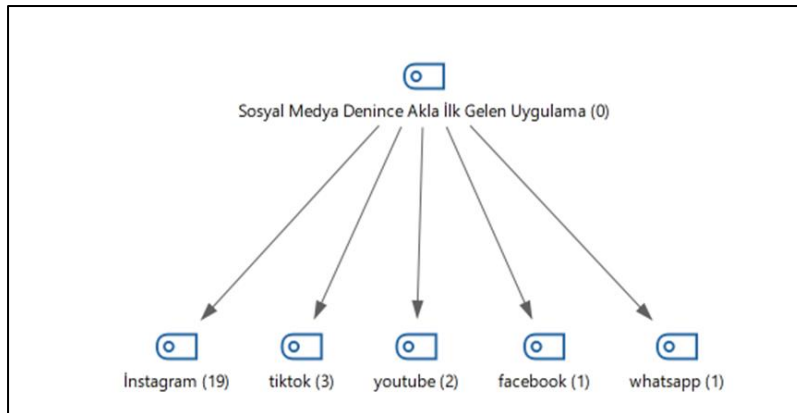
Şekil 1. Günlük internete harcanan süreler

15-18 yaş aralığındaki kız lise öğrencilerinden elde edilen sonuçlara göre; hafta içinde günlük internete harcadıkları süreler hafta sonuna göre farklılaşmaktadır. Bu bakıma hafta içinde okul olması sebebi ile internete hafta sonuna nazaran daha az zaman ayırabildikleri görülmüştür. Ancak hafta içi her ne kadar okul olsa da internete günlük 5-6 saat dilimi zaman ayıran kızların sayısı oldukça fazladır. Günün belirli bir kesimi okula giderken kalan kısmında internete harcandığı görülmektedir.

4.2.Sosyal Medya Denince Akla İlk Gelen Uygulama Teması

Sosyal medya denince akla ilk gelen uygulama kategorisi; instagram (f:19), tiktok (f:3), youtube (f:2), facebook (f:1) ve whatsapp (f:1) kodlarından oluşmaktadır.

Bu kategori ve kodlar şekil 2’de gösterilmektedir.

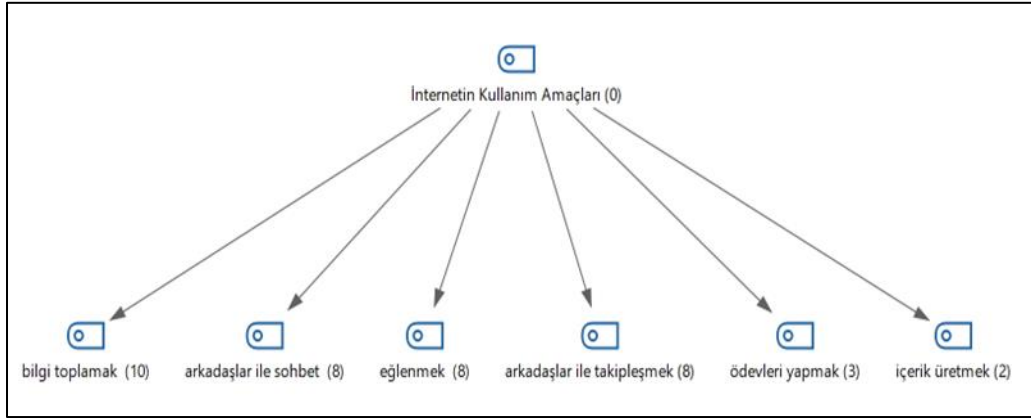
Şekil 2. Sosyal medya denince akla ilk gelen uygulama

Öğrencilerin vermiş oldukları ifadelerle göre sosyal medya denince akıllarına en çok açık ara instagram gelmektedir. Bunun nedeni bu uygulamanın diğer uygulamalara göre hem fotoğraf video paylaşımı yapabilmesi hem de diğer arkadaşları ile iletişim sağlamada daha pratik olmasından kaynaklı olabilir. Uygulamaların birçoğunda bu özelliklerin sadece bir tanesi yapılabiliyorken bu uygulamada ikisinin de yapılması bu uygulamayı ön plana çıkarmıştır.

4.3.İnternetin Kullanım Amaçları Teması

İnternetin kullanım amaçları kategorisi; bilgi toplamak (f:10), arkadaşlar ile sohbet (f:8), eğlenmek (f:8), arkadaşlar ile takipleşmek (f:8), ödevleri yapmak (f:3) ve içerik üretmek (f:2) kodlarından oluşmaktadır.

Bu kategori ve kodlara ilişkin bilgiler şekil 3’de gösterilmektedir.

Şekil 3. İnternetin kullanım amaçları

İnternetin kullanım amaçları kategorisinde en sık tekrar eden kod bilgi toplamak (f:10) kodudur.

Bu koda ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir;

“İnterneti en çok bilgi öğrenmek için kullanıyorum. Mesela yeni bilgiler öğreniyorum.” (4)

“(…) örneğin Youtube’u bir şeyler izlemek, bilgi edinmek için... Ödev, araştırma yapmak için ise Google’ kullanıyorum.” (6)

“Ben Türkçeyi internetten öğrendim. Türk videoları, dizileri izleyerek, müzik dinleyerek Türkçe öğrendim.” (16)

“Şu an üniversite sınavına hazırlanıyorum. Üniversite sınavına hazırlandığım için TYT, AYT'lere bakıyorum.” (18)

Öğrencilerin vermiş oldukları ifadelerle göre interneti bilgi edinmek amacıyla kullanmaktadırlar. Yabancı olan öğrenciler internet sayesinde Türkçe öğrenirken, sınava hazırlanan öğrenciler ise internet aracılığıyla hazırlanmaktadırlar.

Bu kodun ardından en sık tekrar eden kodlar; arkadaşlar ile sohbet (f:8), eğlenmek (f:8) ve arkadaşlar ile takipleşmek (f:8) kodları gelmektedir.

Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşleri aşağıda sıralanmıştır;

“Çevremdekilerden, çevremde olanlardan haberdar olabilmek için ve yakın arkadaşlarımla iletişim kurabilmek için kullanıyorum.” (2)

“Instagram, mesela orada arkadaşlarımla iletişim kurmak için...” (14)

“Arkadaşlarımla iletişim amaçlı kullanıyorum. Bir de ben Suriyeliyim Türk kültürünü sosyal medyadan öğrendim.” (16)

“İnternette en çok eğlence, rahatlama, hani vakit geçirme amaçlı kullanıyorum.” (14)

“İnternette ben genel olarak uygun platformlar oluyor. Bu platformlarda kitap okuyorum, video izliyorum veya içerik paylaşıyorum.” (17)

“(…) kim ne yapmış ona bakıyorum. Birbirine gönderme yapan akrabalara falan bakıyorum.”(5)

“Twitter'ı insanların attığı tweetleri öğrenmek, güncel hayatı takip etmek için kullanıyorum.”(8)

“En çok vakit geçirmek için kullanırım. Daha çok hani bir şeye bakmak için neden öyle insanlar ne paylaşmış ne etmiş onları görmek için kullanıyorum.”(19)

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan anlaşılacağı üzere sosyal medyayı diğer arkadaşları ile sohbet etmek için kullanmaktadırlar. Arkadaşları ile sohbet etmek için kullanmanın yanı sıra bu platformlarda eğlenceli vakitte geçirebilmektedirler. Aynı zamanda arkadaşlarının paylaşımlarını görerek onları takip edebilmektedirler.

Son olarak bu kategoriye ödevlerini yapmak (f:3) ve içerik üretmek (f:2) kodları tamamlamaktadır.

Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir;

“İnternette en çok ödevlerimi yapmak için kullanıyorum.” (8)

“Genellikle içerik üretme amacıyla. Yaptığım para kazanma söz konusu. Yani ne kadar içerik üretirsem o kadar çok para kazanıyorum. Bu da bir amaç oluyor benim için. En çok bunun için kullanıyorum.” (10)

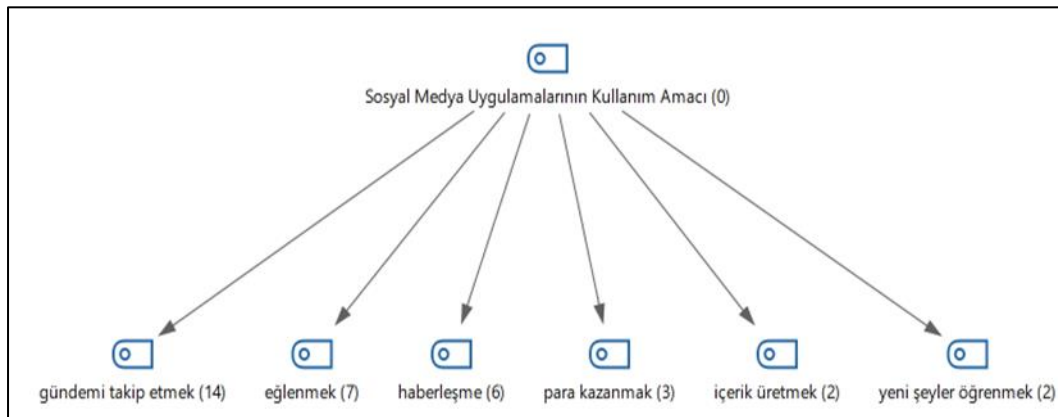
“Benim internette amacım içerik üretmek. İçerik üretip para kazanmayı ve insanların beni beğenmesi çok hoşuma gidiyor. Mesela Instagram'da daha çok story atıyorum. Gittiğim yerleri paylaşıyorum. YouTube'da mesela oyun oynuyorum.” (12)

İnternetin kullanım alanları neredeyse sınırsız duruma gelmiştir. Öğrenciler kendi ihtiyaçlarını gidermek için ödevlerini burada yapmayı tercih ettikleri görülmüştür. Aynı zamanda bazı öğrenciler içerik üreterek para kazanmayı denediklerini de ifade etmişlerdir.

4.4.Sosyal Medya Uygulamalarının Kullanım Amacı Teması

Sosyal medya uygulamalarının kullanım amacı kategorisi; gündemi takip etmek (f:14), eğlenmek (f:7), haberleşme (f:6), para kazanmak (f:3), içerik üretmek (f:2) ve yeni şeyler öğrenmek (f:2) kodlarından oluşmaktadır.

Bu kategori ve kodlar şekli şekil 4’da gösterilmektedir.

Şekil 4. Sosyal medya uygulamalarının kullanım amacı

Sosyal medya uygulamalarının kullanım amacı kategorisinin en sık gündemi takip etmek (f:14) kodu tekrar etmiştir.

Bu koda ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir;

“Vakit geçirmek oluyor. Moda takip etmek için oluyor. Arkadaşlarımın nerelere gidip nerede yemek yediklerini filan, yeni mekânlar öğrenmemi sağlıyor.” (3)

“Sosyal medya uygulamalarının kimin ne yaptığını öğrenmek, kimin nerede gezdiğini YouTube’da kimin ne yaptığını öğreniyorum. Influencerların ne çıkarttığını.” (8)

“İnsanları takip etmek amacıyla aklıma en çok bu geliyor. TikTok ise fenomenlerin ne yaptıklarına bakmak için YouTube ise influencerların çektiği videoları izlemek veya yemek videolarını izlemek amacıyla da. Twitter ise hani gündemde olan siyasal olaylar, insanların paylaştıkları gündemler amacıyla kullanıyorum.” (9)

“Ailemi, sevdiklerimi takip ediyorum genellikle. Sevdığım ünlüleri, grupları onların paylaşımlarını takip ediyorum YouTube’u yine aynı şekilde müzik dinlemek için sevdığım grupların bazen yaptığı etkinlikleri izliyorum.” (21)

Öğrencilerin vermiş oldukları ifadelerle göre, sevdikleri sosyal medya fenomenlerini sosyal medya uygulamaları aracılığı ile takip ettiklerini ifade etmiştir.

Bu kodun ardından en sık tekrar eden kodlar; eğlenmek (f:7) ve haberleşme (f:6) kodlarıdır.

Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşleri şu şekilde belirtilmiştir;

“Mesela atıyorum YouTube’da eğlenmek için ya da güzel videoları arkadaşlarımla WhatsApp’ta paylaşmak için” (6)

“Arkadaşlarıma özellikle TikTok’da canım sıkıldığı zaman video falan çekiyorum. YouTube’da dizi film izlemek için ve hani yarışa gittiğim zaman rakiplerimin nerede atağa kalkacağını öğrenmek için hani nerede nasıl koştuğunu görmek için o şekilde kullanıyorum.” (11)

“Instagram’ı yani gelen içeriklere bakmak için, keşfette geziniyorum. Fotoğraf falan paylaşıyorum, beğenilmek için arkadaşlarımdan. YouTube’da yani o oyun oynuyorum. Oyunda yeni gelen içerikleri falan paylaşıyorlar. Yani oyuna girdiğimde yabancı kalmayayım diye YouTube’dan ilk önce izliyorum. PUBG oynuyorum. Brawl Stars falan oyunlar gibisinden kutu açılımlarını izliyorum TikTok’ta sadece keşfette dolaniyorum. Takip ettiğim yok.” (14)

“Sosyal medya uygulamalarını genellikle iletişim amaçlı kullanıyorum. Çünkü mesela WhatsApp’tan konuşamadım biriyle. Instagram’dan konuşabiliyorum.” (4)

“Instagram’ı Suriyedeki arkadaşlarımla iletişime geçmek için kullanıyorum. Üç tane Instagram hesabım var. Biri sadece genel olarak arkadaşlarım için hani çok samimi olduğum olmadığım arkadaşlarım için bir de akrabalarım için biri de çok samimi olduğum arkadaşlarım için kullanıyorum.” (16)

Öğrenciler vermiş oldukları ifadelerden de anlaşılacağı üzere sosyal medyada eğlenceli vakit geçirmeye çalıştıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca uzakta yanına gidemedikleri arkadaşlarına buradan iletişime geçmeye çalışmaktadırlar.

Bu kategoride son olarak para kazanmak (f:3), içerik üretmek (f:2) ve yeni şeyler öğrenmek (f:2) kodları gelmektedir.

Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir;

“Hep para kazanmak amacım. Yani bir şeyin amacında yani para kazanabiliyorsam hani bir şey yapıyorsam ne kadar içerik üretiyorsam o kadar para kazanmalıyım. İşte o kadar çok üretirsem o kadar çok kazanırım yani hepsi için farklı tabii ki. YouTube’da farklı. YouTube’da ne kadar çok video çekersen Ne kadar çok izlenmem olursa, ne kadar çok takipçim olursa o kadar çok para kazanırım. Instagram’da biraz tabii değişiyor. Yani izlenme ve beğeni ama YouTube’da daha çok video sayıları

oluyor. Sosyal medya uygulamana bir de genellikle çekiliş var. Instagram'da canlı yayın açıp çekiliş yapıyorlar. Bunu artı takip ettiğim kişileri ekliyorsun. Bunlar tabii insanlara yararlı oluyor, ihtiyacım olan bir şeyi alabiliyorum. Kazanabiliyorsun aynı zamanda.” (10)

“Daha çok para kazanmak içerik üretmek için. İnsanların beni takip etmesi beğenmesi daha çok yararına oluyor. Ne kadar çok izlenmem olursa o kadar çok para kazanma amacım oluyor.” (12)

“Sosyal medyada Instagram'ı mesela içerik paylaşmak için” (17)

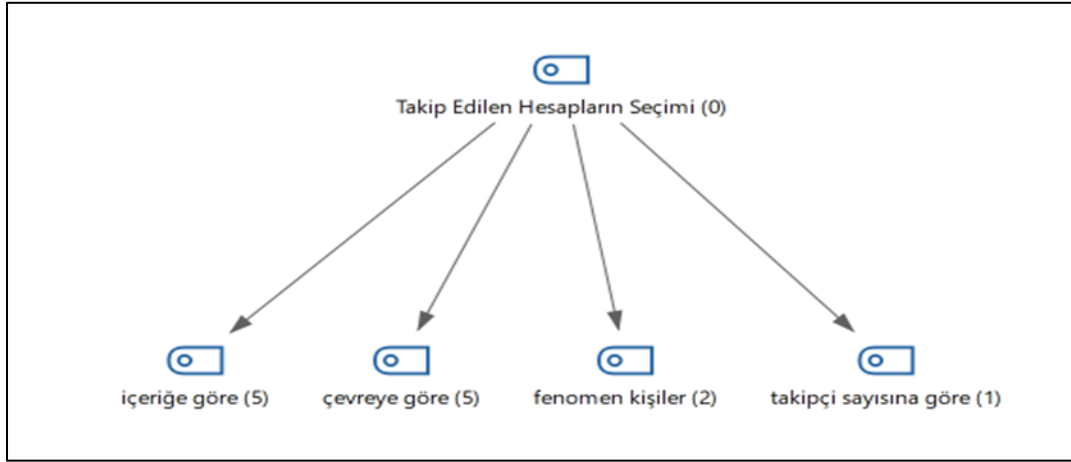
“Mesela ha bir de şey var Ben yiyecek içecek alan öğrencisi olduğum için genellikle tariflere bakıyorum ya da sunum yapacağım bir şeye bakıyorum. Birçok şefi takip ediyorum. Oradan değişik tarifler, yeni tarifler öğrenebiliyorum”(4)

Öğrencilerin verdikleri ifadelere göre sosyal medya üzerinden para kazanmayı çabaladıkları da görülmektedir.

4.5.Takip Edilen Hesapların Seçimi Teması

Takip edilen hesapların seçimi kategorisi; içeriğe göre (f:5), çevreye göre (f:5), fenomen kişiler (f:2) ve takipçi sayısına göre (f:1) kodlarından oluşmaktadır.

Bu kategori ve kodlara ilişkin bilgiler şekil 5’de gösterilmektedir.

Şekil 5. Takip edilen hesapların seçimi

Takip edilen hesapların seçimi kategorisinde en sık tekrar eden kod içeriğe göre (f:5) ve çevreye göre (f:5) kodlarıdır.

Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir;

“Beğendiğim içerik paylaşırsa yani böyle ilgimi çeken şeyler olursa takibe alıyorum.” (1)

“Beğendiğim ya da takip ettiğim şeyleri zevkime göre takip ederim.” (6)

“Genelde çevremdeki arkadaşlarımı takip ediyorum. Onun haricinde de ilgimi çeken kişiler olabilir ünlüler olabilir onları takip ediyorum.” (3)

“Arkadaşlarımı takip ederim. Benim ne yaptığımı onların öğrenmesini genelde tercih ederim.” (8)

“Ya tanıdığım olması gerekiyor, akrabamdır, arkadaşımdır ve hatta çevremde yüzümü tanıdık olarak gördüğüm kişiler oluyor.” (20)

Öğrenciler vermiş oldukları ifadelere göre takip edecekleri hesabı en çok o hesabın içeriğine bakarak karar verdiklerini öne sürmüşlerdir. Aynı zamanda takip edecekleri hesap seçiminde arkadaş ve akraba gibi çevrelerini de göz önünde bulundurdıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Bu kodun ardından en sık tekrar eden kodlar; fenomen kişiler (f:2) ve takipçi sayısına göre (f:1) kodlarıdır.

Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir;

“Kendi takip ettiklerim mesela şefler olabilir, dizi oyuncusu olabilir, onların yaptığı şeyleri arkadaşlarımı ailemi takip ederim. Birçok şefi takip ediyorum mesela.” (4)

“Takip ettiğim hesaplar genellikle ünlüler oluyor. İçeriklere bakıyorum ki neyin moda olduğunu göreyim ki ben de ona göre davranayım diye. Takım takım falan bakıyorum yani. Takımlara takım tuttuğum için tuttuğum takımın şeylerini takip ediyorum. Tekvandoya ilgim olduğu için tekvando gibi hesapların, videoların, videolarına bakıyorum. Youtube da olsun diğerlerinde olsun aynı şekilde.” (13)

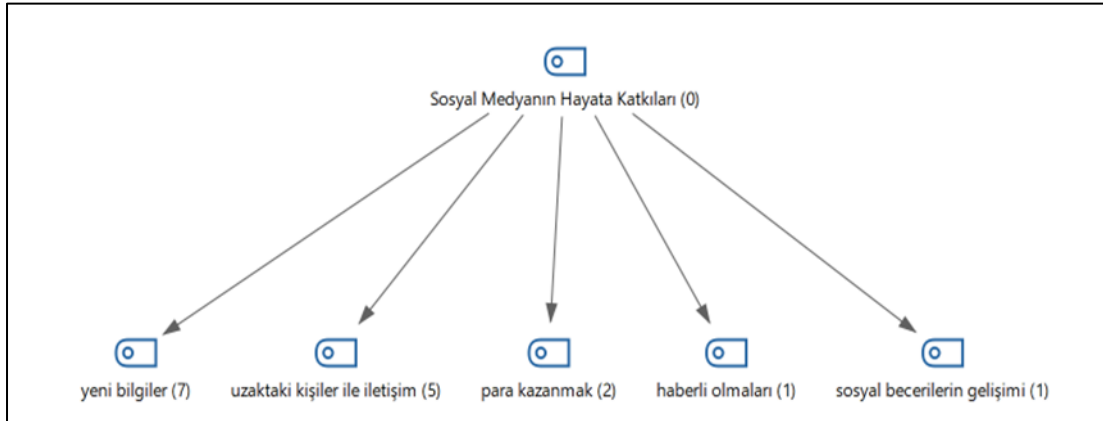
“Takipçi sayılarına göre tabii ki en önemli olan o ya gidip de beş takipçili bir hesabı eklemem. Daha çok yüksek takipçili, yüksek izlenmeli olanları. Daha çok takımlar da var.” (10)

Ayrıca öğrenciler takip edecekleri hesapların seçiminde beğendikleri fenomen kişileri de tercih etmede hassas davrandıklarını ifade etmişlerdir.

4.6.Sosyal Medyanın Hayata Katkıları Teması

Sosyal medyanın hayata katkıları kategorisi; yeni bilgiler (f:7), uzaktaki kişiler ile iletişim (f:5), para kazanmak (f:2), haberli olmaları (f:1) ve sosyal becerilerin gelişimi (f:1), kodlarından oluşmaktadır.

Kategori ve kodlara ilişkin bilgiler şekil 6’da gösterilmektedir.

Şekil 6. Sosyal medyanın hayata katkıları

Sosyal medyanın hayata katkıları kategorisinde en sık tekrar eden kodlar; yeni bilgiler (f:7) ve uzaktaki kişiler ile iletişim (f:5) kodlarıdır.

Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir;

“Yeni kültürler, yeni yaşam tarzları keşfedebiliyorum. Bunlardan uygun olanları kendi hayatıma örnek alırken uygunsuz olanlardan da uzak durmaya çalışıyorum ya da hayatımda hiç gitmediğim yerleri görüp keşfedebilmek için kullanıyorum.” (2)

“Sosyal medya hayatımın katkısı aslında birçok yeni bilgi edinmemi sağlıyor. Daha sonra nasıl desem mesela gene yemeklerden örnek verebilirim. Yemek tarifleri öğrenirim. Daha sonra sunumları öğrenirim. Yani çok da katkısı var aslında. Ben yiyecek içecek alan öğrencisi olduğum için genellikle tariflere bakıyorum ya da sunum yapacağım bir şeye bakıyorum. Oradan değişik tarifler, yeni tarifler öğrenebiliyorum.” (4)

“Sosyal medyanın hayatıma katkısı genelde çok değişiyor ama bilgiler edinmek için kullanıyorum. Dedğim gibi matematik öğretmenlerini falan takip ediyorum. Sadece matematik öğrenme değil. Birçok öğretmeni takip ediyorum. Nasıl işte kodlamalarını, hızlı soru çözümlerini falan gösteriyorlar. Ünlü şefleri takip ediyorum bazen. Nasıl daha güzel sunum yapabiliriz falan bunlara bakıyoruz. Akraları

takip ediyorum. Çok uzaktaki akrabalarını mesela ne yapmışlar? Nasıllar? Falan. Onları merak ediyorum. Onlara bakıyorum.” (5)

“Örneğin Instagram'ın hayatına katkısı yapamadığım şeyleri daha iyi öğrenmek veya insanların hayatlarında öğrenmediğim bir şeyi onlar yaparken öğrenmek. Twitter'da ise mesela benim bilmediğim bir haberi başkasından duyarak daha iyi bir şekilde öğrenmek. TikTok'ta ise kısa videolarla insanların hayatında kısaca hayatıma olan etkisi de önemlidir benim için.” (9)

“Hayatıma katkısı güncel olan şeyleri görebiliyorum. Yani burada olanı başka bir tarafta görürsem şaşırmayayım. Ben de yapayım diye. Geri kalmıyorum yani. İletişim arkadaşlarımla iletişim kurabiliyorum sosyal medyada. Yani ünlülerin altına bazen hiç konuşamayacağımız yünlerin altına yorum yaparak onların bize cevap verdiğini de görebiliyorum. Böyle onlar cevap verdikçe mutlu oluyor insan. Yani uzaktaki kişileri tanımasan dahi bir iletişim kurabiliyorsun.” (13)

“Yani iletişim kurmak için kullandığım için iletişim oluyor. TikTok, Facebook. TikTok'tan genelde influencerları takip ettiğim için falan yeni şeyler katıyorum hani bilmediğim şeyleri öğreniyorum falan. Instagram genelde iletişim kurmak için olduğu için.” (20)

Öğrenciler verdiklerin ifadeler anlaşılacağı üzere yeni kültürler öğrenmek, yeni yaşam tarzlarını keşfetmek gibi faydaları sosyal medyadan aldıklarını ifade etmişlerdir. Dersleri konusunda da önemli katkılar alan öğrenciler çeşitli videolar izleyerek aynı konuyu değişik şekilde dinleme fırsatını bulmuşlardır. Ayrıca sadece ders değil yaşamları boyunca hiç gidip görme fırsatı bulmadığı yerleri internette görebilme imkânına erişmişlerdir.

Bu kodun ardından en sık tekrar eden kodlar; para kazanmak (f:2), haberli olmaları (f:1) ve sosyal becerilerin gelişimi (f:1) kodlarıdır.

Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşleri şu şekilde ifade edilmiştir;

“(…) daha fazla para kazanabilmek için. Yani kendi emeğinle evde oturarak para kazanabiliyorsun. Bu çok güzel bir şey...” (10)

“Sosyal medya, yani eğlence amaçlı değil Aslında boş zamanım olmuyor. Para kazanmak yani emekle oturduğum yerden para kazanmak daha iyi ve daha güzel oluyor.” (12)

“Yani dünyadan haberdar olabilmek için, yeni şeylerden bilgi edinebilmek için.” (1)

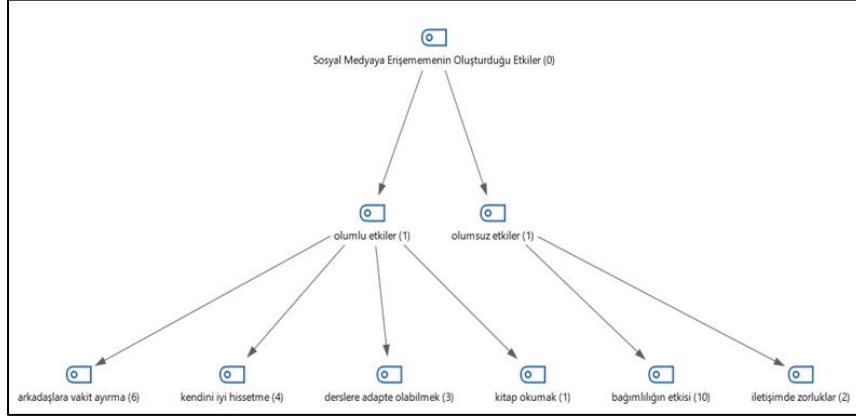
“Sosyal medyanın hayatıma katkısı derslere oradan çalışabiliyoruz veya arkadaşlarımla gördüğüm şeyleri benimle yapma isteğim geliyor. Bu şekilde veya birisi orada ders çalışıyor. Ders videosuyla ilgili bir şey attıysa onu şey yapıyorum veya iletişim kuruyorum başkalarıyla. Bu şekilde daha çok sosyal etrafım oluyor veya sosyal becerilerim daha fazla gelişmiş oluyor.” (17)

Öğrenciler vermiş oldukları ifadelerde sosyal medyadan para kazandıklarını dile getirmişlerdir. Bunu eğlenerek yaptıklarını da belirtmişlerdir. Aynı zamanda diğer arkadaşları ile paylaşım içerisinde olduklarını ve böylelikle sosyal becerilerinin geliştiklerinden bahsetmişlerdir.

4.7.Sosyal Medyaya Erişememenin Oluşturduğu Etkiler Teması

Sosyal medyaya erişememenin oluşturduğu etkiler kategorisi; olumlu ve olumsuz olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Olumlu etkileri altında; arkadaşlara vakit ayırma (f:6), kendini iyi hissetme (f:4), derslere adapte olabilmek (f:3) ve kitap okumak, (f:1) kodları bulunurken olumsuz etkileri altında ise, bağımlılığın etkisi (f:10) ve iletişimde zorluklar (f:2) kodları bulunmaktadır.

Bu kategori ve kodlara ilişkin bilgiler şekil 7’de görülmektedir.

Şekil 7. Sosyal medyaya erişememenin oluşturduğu etkiler

Sosyal medyaya erişememenin oluşturduğu etkiler kategorisi olumlu etkiler ve olumsuz etkiler olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Olumlu etkiler başlığı altında en sık tekrar eden kod arkadaşlara vakit ayırma (f:6) kodudur. Bu koda ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir;

“Olumlu yanımda ise arkadaşlarımla çok fazla vakit geçirebiliyorum telefon elimde olmadığı zaman.” (4)

“Olumlu etkisi ise insanlarla daha iyi konuşabiliyorum veya sosyal medyada takılırken aklıma gelmeyen şeyleri o aklıma gelip de konuşma konusu bulabiliyorum.” (9)

“Olumlu etkisi arkadaşlarımla daha çok vakit geçirmem. Hani daha çok aktiviteler olsun hani eğlence amaçlı şeyler olsun onları yapabilmemiz.” (11)

Telefondan uzak kalan öğrenciler arkadaşları ile yüz yüze daha fazla iletişim haline geçmiş ve arkadaşları ile sosyal ortamı güçlenmiştir.

Bu kodun ardından kendini iyi hissetme (f:4), derslere adapte olabilmek (f:3) ve kitap okumak (f:1) kodları gelmektedir. Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir;

“Olumlu yönde bir tık hani telefondan uzak durmam hani mesela sosyal medyayı bir tık daha uzak durmam yani. Gözümün rahatladığını hissediyorum.” (14)

“Olumlu yönü ise kafamı dinliyorum. Hani almayınca bir süre kafamı dinliyorum. Bir uzaklaşma oluyor ve bana iyi geliyor.” (15)

“Olumlu etkileri yedi sekiz saat telefondan uzak kalıyorum. Hiç değilse birazcık da dinlenmiş oluyor. Beynim dinlenmiş oluyor.” (18)

“Olumlu etkisi şu ki derslere daha çok odaklanabiliyorum daha çok adapte olabiliyorum.” (2)

“Olumlu etkiler. Ders vaktinde telefon olmadığı için, sosyal medya olmadığı için ders daha iyi dinliyorum.” (6)

Sosyal medyadan uzak kalan öğrenciler, kendilerini iyi hissetmişlerdir. Böylelikle derse adaptasyonlarında olumlu etkiler görülmüştür.

Olumsuz etkileri başlığı altında ise, bağımlılığın etkisi (f:10) ve iletişimde zorluklar (f:2) kodları yer almaktadır. Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir;

“Benim için de sürekli sosyal medyaya bakma taraftarı olduğum için okulda daha saldırgan olabiliyorum bu konuda. Canım sıkılıyor ve bakmak istediğim bir şeye o an ulaşamadığım için sosyal medya olmadığı için sinirli olabiliyorum.” (9)

“Yani ben açıkçası mesajlara geç cevap vermeyi seven biri değilim. Mesela o ne yazdı? Ne zaman yazdı? Ben ona yazamayacağım. Ya başka biriyle konuşuyorsa gibi veya mesela bir saatliğine bile olsa telefonu

elimize alsak baksak. Yani en azından aklımız orada kalmaz Çünkü zaten evden sonra vakit ayırmanız fazla olmuyor. Zaten hafta sonları çalışıyorum.” (12)

“Olumsuz yönler çoğu merak ediyorum. Çünkü yani arkadaşlarım orada paylaşımlar onları merak ediyorum.” (15)

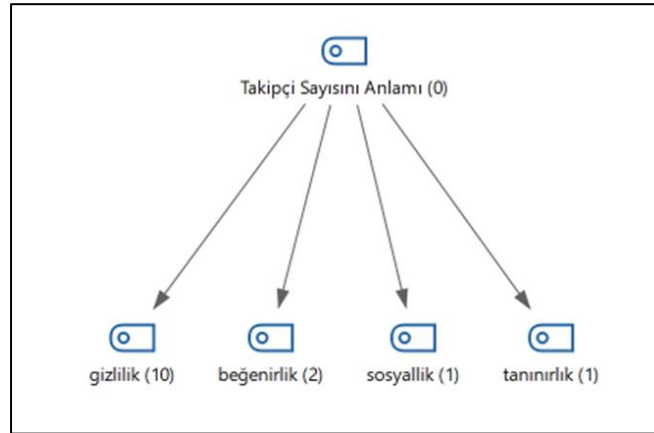
“Aslında çok mantıklı. Çünkü okul içinde hani ders çalıştığımız için bir ihtiyaç gibi kullanıyoruz onu da illaki de. Hani ders olduğu için biraz kafamız dağılıyor. Ama öğle aralarında falan çok uzun sürdüğü için öyle ihtiyaç duyuyor insan hani. Normalde kullandığımız için telefonu. Kafam orada kalıyor.” (19)

“Olumsuz etkisi tabii ki de telefona aldığımızda herkesle iletişimimiz kopuyor. Özellikle kimden ne mesaj geldi. Acaba bugün hangi kargolar geldi? Aklımda kalıyor.” (8)

Sosyal medyadan uzaklaşmanın olumlu etkileri olabileceği gibi olumsuz etkileri de olabilmektedir. Bunların başında sosyal medyaya olan bağımlılığın ortaya çıkması gelmektedir. Sosyal medyaya bağımlı olan birey bir anda uzaklaşması sonucunda agresif davranışlar sergileyebilmekte, sürekli sosyal medyayı düşünebilmektedir.

4.8.Takipçi Sayısının Anlamı Teması

Takipçi sayısının anlamı kategorisi; gizlilik (f:10), beğenirlik (f:2), sosyallik (f:1) ve tanınırlık (f:1) kodlarından oluşmaktadır. Bu kategori ve kodlara ilişkin bilgiler şekilde 8’de görülmektedir.

Şekil 8. Takipçi sayısının anlamı

Takipçi sayısının anlamı kategorisinde en sık tekrar eden kod gizlilik (f:10) kodudur. Bu koda ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Takipçi sayısı benim için fazla bir şey ifade etmiyor. Çünkü ben gönderdiğim fotoğraflarını falan belli bir kitleye gönderiyorum. Yani çıkanları hesabım gizli de. Çıkanları da görebiliyorum. O yüzden uygulamalar olduğu için çıkanları görüp ben de çıkartıyorum. Yani paylaştığım fotoğrafları kimse göremiyor beni takip edemeyen.” (13)

“İki hesabım var ama hani birinde aile hesabı olduğu için hani çok az kişi takip ediyorum sadece sonundakiler ama diğerlerinde tanımadığım insanları görmek için ne paylaştıklarını görmek için onlarda daha çok tabi.” (19)

“Takipçi sayısı benim için bir anlam ifade etmiyor. Benim için sadece güvenli ve arkadaşlarım olması gerekiyor. Tanımadığım kişileri zaten takip etmiyorum. Hesabında gizli olduğu için sadece arkadaşlarımı takip ediyorum. Onların da takip etmesine izin vermiyorum” (3)

“Ben genellikle akrabaları takip eden biri değilim. Yani insanlar daha çok ben işime yarayan kişileri takip ediyorum. Sosyal medya üzerinde ne kadar çok takipçisi varsa onun benim de birlikte olsun diye, benim de olsun içerik benim de üreteyim diye o anlamda takip ediyorum.” (10)

Katılımcıların vermiş oldukları ifadelerden anlaşılacağı üzere sosyal medya hesaplarında takipçi sayıları konusunda gizliliğe önem vermişler ve seçici davranmışlardır. Bu şekilde hareket ederek sosyal medyanın zararlı yönlerinden kurtulmaya çabalamışlardır.

Bu kodun ardından en sık tekrar eden kodlar; beğenirlik (f:2), sosyallik (f:1) ve tanınırlık (f:1) kodlarıdır.

Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir;

“Aslında benim için takip süresi çok şey ifade ediyor. Yani insanlar beni beğeniyorsa beni takip ediyorlardır.” (12)

“Takip sayısı benim için çok olduğu zaman çok hoşuma gidiyor. Yani insanların beni takip etmesi, beni izlemesi, hani benim fotoğraf beğenmesi beni bu şekilde güzel güzel karşılamak çok hoşuma gidiyor. Bu yüzden benim için çok önemli.” (14)

“Takipçi sayısı yüksek olması birazcık ilgimi çeker. Çünkü hani tanınmış değil de arkadaş çevrem çok sosyal olduğumu gösteriyormuş gibi hissediyorum.” (15)

“Böyle iyi bir sporcu olduğum zaman çok şey ifade eder tabii ki. Nasıl söyleyeyim mesela Zehra Güneş gibi söyleyeyim özellikle hani. O şekilde bir hani mertebeye eriştiğim zaman takipçim çok olmasını isterim.” (11)

Katılımcılar diğer görüşlere göre takipçi sayılarını beğenirlik, sosyallik ve tanınırlık ile ilişkilendirmişlerdir. Katılımcı öğrenciler ürettikleri içerikleri sonucunda takip ettiklerini ifade etmiş ve böylelikle tanınırlıklarının da arttıklarını dile getirmişlerdir.

V. TARTIŞMA VE SONUÇ

Nitel araştırma yöntemi ve fenomenoloji deseni türünden yararlanılarak yapılan bu araştırmanın bulguları ışığında araştırmanın sonuçlarına yer verilmesi hedeflenmektedir. Araştırmanın katılımcılarını oluşturan 15-18 yaş arası lisede eğitim gören 22 kız öğrenci, internet alışkanlıkları ve sosyal medya kullanımlarına yönelik görüşlerin belirlenmesine ışık tutmuşlardır. Araştırmanın yapılması için tercih edilmiş olan nitel araştırma yöntemi, lise öğrencilerin internet alışkanlıkları ve sosyal medya kullanımları hakkında derinlemesine bilgi edinmemize yardımcı olmuştur. Lise öğrencileri ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bulgular; Günlük internete harcanan süreler, sosyal medya denince akla ilk gelen uygulama, internetin kullanım amaçları, sosyal medya uygulamalarının kullanım amacı, takip edilen hesapların seçimi, sosyal medyanın hayata katkıları ve sosyal medyaya erişememenin oluşturduğu etkilere ilişkin başlıklar altında açıklanmıştır.

5.1.Günlük İnternete Harcanan Sürelere İlişkin Sonuçlar

Bu tema hafta içi ve hafta sonu olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Katılımcı kız lise öğrencileri, günlük internete harcanan süreler kategorisini hafta içinde; 5-6 saat, 3-4 saat, 2-3 saat hafta sonunda ise, 7-8 saat, 6-7 saat, 9-10 saat olarak belirlemişlerdir.

Buradan yola çıkarak katılımcılar hafta sonları hafta içine göre daha fazla zaman ayırdıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bunun en önemli sebebi hafta içi okula gitmeleri ve okullarda telefon kullanımının yasak olmasıdır.

5.2. Sosyal Medya Denince Akla İlk Gelen Uygulamaya İlişkin Sonuçlar

Katılımcı lise öğrencileri, sosyal medya denince akla ilk gelen uygulama kategorisini instagram, tiktok, youtube, facebook ve whatsapp kodları ile desteklemiştir.

Bu kodlar arasında Instagram diğerlerine oranla daha fazla tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Lise öğrencileri ile yapılan detaylı görüşmeler sonucu bunun nedeni, diğer birçok uygulamada sadece içerik paylaşımı, iletişim ya da video izleme gibi aktiviteler yapılırken Instagram’da bunların hepsinin yapılabilmesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Görüşülen öğrencilerin ilk akla gelen uygulamayı instagram olarak tanımlarken Saruhan, (2018: 253) a ait olan Instagram uygulamasında paylaşılan içeriklerin Facebook'a göre 58, Twitter 'dan ise 120 defa daha etkileşimli olduğunu da desteklemektedirler.

Facebook uygulaması içinde genel olarak kendi yaşlıtlarının iletişim kuracakları kitlenin bulunmamasından dolayı pek kullanmadıklarını ifade etmişlerdir

TÜİK verilerine göre bireyler mesajlaşma ve sosyal medya uygulamalarını %82,0 ile WhatsApp, %67,2 ile YouTube ve %57,6 ile Instagram kullanmaktadır. Sosyal medya tercihleri cinsiyet bakımından incelendiğinde; erkeklerin en fazla %85,9 ile WhatsApp, %70,8 ile YouTube ve %61,5 ile Facebook uygulamalarını, kadınların ise %78,1 ile WhatsApp, %63,7 ile YouTube ve %55,9 ile Instagram olduğu gözlemlenmiştir ([https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587))

5.3.İnternetin Kullanım Amaçlarına İlişkin Sonuçlar

Katılımcı lise öğrencileri, internetin kullanım amaçları kategorisini; Bilgi toplamak, arkadaşlar ile sohbet, eğlenmek, arkadaşlar ile takipleşme ödevleri yapmak ve içerik üretmek kodları ile desteklemiştir.

Lise öğrencileri buradaki bulgular ışığında internet kullanım amaçlarının en çok bilgi toplamak amacıyla yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Lise çağında olan katılımcılar okullarda verilen ödevleri yapabilmek, sınavlara hazırlanabilmek ve yemek yapmak, spor yapmak gibi hobileri hakkında bilgi toplayabilmek için internetten faydalanmışlardır.

Yabancı uyruklu bir öğrencinin Türkçe ve Türk Kültürü'nü sosyal medya ve internet sayesinde öğrenmiş olduğunu belirtmesi, Himmetoğlu, (2021) 'in teknoloji ile birlikte gelen evrensellik ve yeniliklerin kullanımın yaygın olmasından bahsetmesi görüşünü desteklemektedir.

TÜİK verilerine göre son 3 ay içinde internet üzerinde mesleki, eğitim veya özel amaçlar için bilgi edinme amacı gerçekleştiren bireylerin oranı, 2021 yılında %17,1 iken 2022 yılında %15,9 oldu. Bu oranın 2022 yılında erkekler için %15,6, kadınlar için ise %16,3 olduğu görülmüştür ([https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587)).

5.4.Sosyal Medya Uygulamalarının Kullanım Amacına İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya dâhil edilen lise öğrencileri, sosyal medya uygulamalarının kullanım amacı kategorisini; Gündemi takip etmek, eğlenmek, haberleşme, para kazanmak, içerik üretmek ve yeni bir şeyler öğrenmek kodları ile desteklemiştir.

Araştırmaya katılan lise öğrencileri, sosyal medyayı en çok gündemi takip etmek amacıyla kullandıklarını ifade etmişlerdir. Çevrelerinde olup biten olayları, uzaktaki veya yakında olup görüşemediği akrabalarını, arkadaşlarını internet ortamı üzerinden takip ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda, boş vakitlerini eğlenerek geçirme amacıyla sosyal medya uygulamalarını tercih ettikleri de anlaşılmaktadır. Yine bir diğer tercih etme sebepleri haberleşmedir. Uzakta olan akrabaları ya da arkadaşlarıyla sosyal medya uygulamaları ile iletişim kurduklarını ifade etmişlerdir. Bu sonucu destekler nitelikte Doğan, (2021: 269)'un araştırması kapsamında belirlenen 6 altı faktörden maddelerin betimsel bakımdan en yüksek ortalamaya sahip olan maddeler; “Sıkıldığımda vakit geçirmek için”, “Eğlenceli video izlemek için” ve “Çeşitli müzik parçası dinlemek ve MP3 vb. indirmek için” maddelerdir.

5.5.Takip Edilen Hesapların Seçimine İlişkin Sonuçlar

Katılımcı lise öğrencileri, takip edilen hesapların seçimi kategorisini, içeriğe göre, çevreye göre, fenomen kişiler ve takipçi sayısına göre kodları ile desteklemiştir.

Araştırmaya katılan lise öğrencileri, sosyal medya uygulamalarında hesapları takip ederken dikkate aldığı hususlarında başında o hesabın içeriği gelmektedir. Takip edilen hesapların seçimi bulguları ışığında kullanıcılar hesabın içeriğini göz atıp kendi zevkine göre olan hesapları takip ettiği

sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcılar takip ettikleri hesapların seçiminde çevrelerini dikkate aldıklarını ifade etmişlerdir.

5.6. Sosyal Medyanın Hayata Katkılarına İlişkin Sonuçlar

Katılımcılar, sosyal medyanın hayata katkıları kategorisini; Yeni bilgiler, uzaktaki kişiler ile iletişim, para kazanmak, haberli olmaları ve sosyal becerilerde gelişim kodları ile desteklemişlerdir. Katılımcı lise öğrencilerine, 15-18 yaş grubu kız öğrencilerin sosyal medyanın hayatlarına katkısına ilişkin görüşleri nelerdir? Sorusu yöneltilmiş ve verilen cevaplar ışığında en çok internetin yaşamlarına yeni bilgiler kattıkları sonucuna ulaşılmıştır. İnternetin kullanım amaçları kategorisi sonuçlarına göre de interneti en çok bilgi toplamak amacıyla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal medyanın hayata katkıları kategorisinde de katılımcı lise öğrencileri, sosyal medyanın hayatlarına yeni bilgiler kattıklarını ifade ederek bu sonucu desteklemişlerdir. Ünal (2015: 203)'e göre bireylerin yaşamlarında ulaşması zor olan arkadaşlarına sosyal medya vasıtasıyla ulaşılabilmesi, uzaklardaki eski arkadaşlarla iletişimin sürdürülebilmesi, küresel anlamda çok daha hızlı ve geniş ağlar kurulabilmesi imkânıyla istenilen bir ağa dâhil olabilmeye olanak sağlaması ve yeni arkadaşlıklar kurulabilmesinin bu mecralardan kolay olması gibi nedenlerden dolayı sosyal medya kullanımını tercih etmektedirler.

5.7. Sosyal Medyaya Erişememenin Oluşturduğu Etkilere İlişkin Sonuçlar

Katılımcı lise öğrencileri, sosyal medyaya erişememenin oluşturduğu etkiler kategorisi, olumlu ve olumsuz etkiler olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Olumlu etkiler; arkadaşlara vakit ayırma, kendini iyi hissetme, derslere adapte olabilmek ve kitap okumak kodları ile desteklenmişken olumsuz etkileri ise, bağımlılığın etkisi ve iletişimde zorluklar kodları ile desteklenmiştir.

Katılımcı kız lise öğrencileri, sosyal medyaya erişememe sonucunda arkadaşlara vakit ayırabilme imkânını elde etmişlerdir. Telefon ile ilişkisi kesilen öğrenciler vakit geçirebilmek için arkadaşları ile iletişim haline geçmişler ve bu durumda onların sosyal yaşamlarına olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine sosyal medyadan uzaklaşmanın olumlu etkisi olarak kendilerini sağlık açısından daha iyi hissetmeleri söylenebilir. Sosyal medyadan uzaklaşma sonucunda kafalarının rahat ettikleri ve gözlerinde rahatlama olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Buna bağlı olarak kendilerini iyi hisseden öğrencilerin derslerine daha fazla adapte olabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Görüşülen kız öğrenciler okulda bulundukları süreler içerisinde en azından bir süre telefonlarının kendilerine verilmesi önerisinde bulunmuşlardır.

Araştırmanın bulguları ışığında lise öğrencilerin sosyal medyadan uzak kalmaları durumunda, birtakım olumsuzluklar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu olumsuzlukların başında, sıkılmak ve sürekli sosyal medyayı düşünmek gelmektedir. Deniz ve Gürültü (2018: 365)'in yapmış olduğu araştırma sonucu da bu duruma paralel olarak zamanlarının çoğunu internette harcayan lise öğrencilerinin sosyal medya meşgulliyetlerinin ve bağımlılıklarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum ise gençlerin düşünce değer yapılarında değişimlere uğratmıştır. Bunun sonucunda, düşünce değer yapısı değişen gencin geleceği de değişmekte, gelecekteki nesillerin değer farklılıkların oluşması sonucunda ise kültürel farklılıklar oluşmaktadır. Sosyal medyanın sosyal medyada çok zaman harcayan gençler, sosyal yaşamlarından kopmakta ve yaşamlarında birçok sorunlar yaşayabilmektedirler. Ayrıca kontrolsüz sosyal medya kullanımı neticesinde aileleriyle iletişimleri zayıflamakta, arkadaş çevresinde iletişimde noksanlıklar yaşanmakta ve akraba ilişkileri unutulmakta kısacası duygusal fakirlik yaşamaktadırlar (Şener ve Yiğit, 2021: 551).

5.8. Takipçi Sayısının Anlamına İlişkin Sonuçlar

Katılımcılar takipçi sayısının anlamı kategorisini gizlilik, beğenirlik, sosyallik ve tanınırlık kodları ile desteklemişlerdir. En çok tekrar eden kod gizlilik kodudur. Katılımcıların vermiş oldukları ifadelerden anlaşılabileceği üzere sosyal medya hesaplarında takipçi sayıları konusunda gizliliğe önem vermişler ve seçici davranmışlardır. Bu şekilde hareket ederek sosyal medyanın zararlı yönlerinden kurtulmaya çabalamışlardır. (<https://datareportal.com/reports/digital-2022-turkey>) kaynağında sosyal medya kullanıcılarının nüfusa oranından bahsedilirken sahte ve fazla açılmış hesapların bu konuda kesinlik kazandırmayacağından bahsetmesini destekler nitelikte birçok öğrenci kendilerine ait sahte, kitleye özel ve amacına özel çoklu hesaplar açtıklarını belirterek bu durumu desteklemişlerdir.

Katılımcılar diğer görüşlere göre takipçi sayılarını beğenirlik, sosyallik ve tanınırlık ile ilişkilendirmişlerdir. Katılımcı öğrenciler ürettikleri içerikleri sonucunda takip ettiklerini ifade etmiş ve böylelikle tanınırlıklarının da arttıklarını dile getirmişlerdir. . Ayrıca bazı katılımcılar takipçi sayısının çok olması durumunda ürettikleri içeriklerin diğer kullanıcılar tarafından beğenilir bulunduğu fikrine varmış ve tanınırlıkların arttığını düşünmüşlerdir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir. (Zorunlu beyan)

Yazarların Katkı Oranı

1. yazar %30, 2. yazar %30, 3. yazar %10, 4. yazar %10, 5. yazar %10, 6. yazar %10 katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

- Ak, H. (2014). Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları Öğrencilerinin İnternet Kullanım Alışkanlıkları İle Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi –Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akbulut, Z. (2022). 14-18 Yaş Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı İle İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Bilecik İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bilecik.
- Baruah, T. D. (2012). Effectiveness of Social Media as a Tool of Communication and Its Potential for Technology Enabled Connections: A Micro-level Study. International Journal of Scientific and Research Publications, 5(2), 2250- 3153.
- Çağltay, K. (1994). Herkes için İnternet. Ankara: Tübitak-ODTÜ Yayınları.
- Çevik, H. (2018). Boş Zaman Spor Etkinlik Deneyimi: Aktif Katılım Temelli Bir Araştırma. Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çömlekçi, M. F. & Başol, O. (2019). Gençlerin Sosyal Medya Kullanım Amaçları İle Sosyal Medya Bağımlılığı İlişkisinin İncelenmesi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (4) , 173-188 .
- Dede, M. B. (2004). İnternet. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Deniz, L. & Gürültü, E. (2018). Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılıkları. Kastamonu Eğitim Dergisi, 26 (2), 355-367.
- Doğan, İ. (2021). Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Motivasyonları: Bir Saha Araştırması. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 13 (24), 253-277.
- Erdoğan, F. (2021). Türkiye’de İnternet Teknolojilerinin Eğlence Amaçlı Kullanımına İlişkin Bir Değerlendirme. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi, 3 (1), 89-108.
- Güler, N., Bayzan, Ş., & Güneş, A. (2016). İnternette Çocuklara Yönelik Riskler ve Ailelerin Bilinçlendirme Faaliyetlerindeki Rolü. ICITS, 1-11.
- Himmetoğlu, A. (2021). Sosyal Medya Kullanımı, Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları, Yaşam Doyumu ve Boş Zaman Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Akdeniz Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

- Kartal, M. (2013). Türkiye’de Sosyal Medya Raporu. İletişim ve Diplomasi, 1(1), 159-165.
- Kırtış, K. A. & Karahan, F. (2011). To be or not to be in social media arena as the most cost-efficient marketing strategy after the global recession. Procedia Social and Behavioral Sciences, 24, 260-268.
- Koçak, N. (2012). Bireylerin Sosyal Medya Kullanım Davranışlarının ve Motivasyonlarının Kullanımlar ve Doyumlar Bağlamında İncelenmesi: Eskişehir’de Bir Uygulama. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Özdemir, S. S., Özdemir, M., Polat, E. & Aksoy, R. (2014). Sosyal Medya Kavramı ve Sosyal Ağ Sitelerinde Yer Alan Online Reklam Uygulamalarının İncelenmesi. Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges), 4(4), 58-64 .
- Saruhan, O. (2018). Sosyal Medya Canavarı Olmak İster Misin?. MediaCat Kitapları, İstanbul.
- Sayımer, İ. (2009). Sanal Ortamda Stratejik Halkla İlişkiler Yönetimi. İstanbul: Beta Yayınları.
- Social, W. A. (2018). ‘‘Dijital in 2018:World’s Internet Users Pass The 4 Million Mark’’. We Are Social: <https://wearesocial.com/blog/2018/01/global-digital-report-2018> Erişim Tarihi: 10.05.2023
- Timisi, N. (2003). Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi. Ankara: Dost Kitabevi.
- Tufan, F. (2013). İnternet Kullanım Alışkanlıkları Kapsamında Uzaktan Yükseköğretim: İstanbul Üniversitesi Örneği. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünal Tutgun, A. (2015). Sosyal medya bağımlılığı: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şener, S. (2021). Sosyal Medyanın Gençlerin Düşünce ve Değerlerine Etkisi. Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi, 5 (3), 529-553.
- Yetiş, Ü. (2008). Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri Ankara Örneği. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yiğit, A. (2021). Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Alışkanlıkları ve Sosyal Medyanın Öğrenciler Üzerindeki Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

İnternet Kaynakları

- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132>
- [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587)
- <https://datareportal.com/reports/digital-2022-turkey>
- <https://sozluk.gov.tr/>
- <https://www.kaspersky.com.tr/resource-center/definitions/what-is-a-digital-footprint>
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Facebook>
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Instagram>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27de_internet#cite_note-nymd-3
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/WhatsApp>
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/YouTube>

<https://www.merriam-webster.com/>

Ekler (*Görüşme Formu Örneği*)

1. Gün içerisinde internete ne kadar vakit ayırıyorsun?
2. Sosyal medya deyince ilk akıllarına gelen uygulama nedir
3. İnterneti en çok hangi amaçla kullanıyorsun
4. Sosyal medya uygulamalarını hangi amaçla tercih ediyorsun?
5. Takip ettiğin hesapları ya da kişileri neye göre tercih edersin?
6. Sosyal medyanın hayatına katkısı sence nedir?
7. Okulda olduğun saatler içerisinde sosyal medyaya erişememenin sizin üzerinde yarattığı olumlu ya da olumsuz etkiler sence nedir?
8. Takipçi sayısı senin için ne ifade ediyor?

Gökyurt Ve Çevresi'nin (Meram İlçesi Güneybatısı) Toprak Özellikleri¹

Halil Mesut BAYLAK²

Tevfik ERKAL³

APA: Baylak, H.M. ve Erkal, T. (2025). Gökyurt Ve Çevresi'nin (Meram İlçesi Güneybatısı) Toprak Özellikleri. CografyIQ Akademik Araştırmalar Dergisi, 2(1): 31-39.

Makale Bilgileri

Makale Geçmişi
Geliş: 13.01.2025
Kabul: 04.02.2025
Yayın: 22.03.2025

Anahtar Kelimeler:

Gökyurt 1,
Toprak tipi 2,
Çıplak Kaya.3,

ÖZ

Toprak özellikleri litolojinin, hidroğrafyanın ve iklim etkisiyle değişik tiplere ayrılmaktadır. Sahanın sahip olduğu topraklarda erozyon, sığlık ve taşlılık gibi problemler karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda çalışma sahasımızda örneğini gördüğümüz volkanik malzemelerdeki erozyon sonucunda kırgıbayır ve peribacaları gibi jeomorfolojik oluşumlarda kendisini göstermektedir. Gökyurt ve çevresi örnekleminde toprak yapısının değerlendirilmesi, haritalaması yapılarak kültür ve jeomorfolojik özellikler arasındaki ilişkinin incelenmesi çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. Meta-analizi yöntemi vasıtasıyla toprak yapısı ve etkileyen faktörler irdelenmiş ve makale, tez ve raporlar değerlendirilmiştir.

Araştırma sahası olarak Konya ili Meram ilçesi sınırları içinde yer alan ve eski çağlardan itibaren yerleşim yeri olarak kullanılan Gökyurt ve yakın çevresi seçilmiştir (Şekil 1). Çalışma sahası olarak belirlenen alan yaklaşık 549,8 km²den oluşmaktadır. Gökyurt, Kayalı, Erenkaya, Kumralı, Yatağan, Sefaköy, Güneydere (Botsa) ve Evliyatekke mahalleleri sahadaki yerleşim alanlarını oluşturmaktadır. Araştırma sahası toprakları litolojik özelliklerin, hidroğrafyanın ve iklim özelliklerinin etkisinin sonucu olarak on farklı toprak tipine ayrılarak incelenebilir. Bunlar arasında kırmızımsı kestanerengi topraklar ve kireçsiz kahverengi orman toprakları geniş bir alanı kaplamaktadır. Sahada oluşmuş topraklarda erozyon, sığlık ve taşlılık en önemli problemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak özellikle volkanik malzemelerdeki erozyon sonucunda kırgıbayır ve peribacası oluşumları kendini göstermektedir.

Sonuç olarak alanda volkanik malzemenin geniş yer kaplaması sebebiyle toprak yapısı bu durumdan etkilenmektedir. Volkanik kayaların ayrışması sonucu oluşan topraklar geniş alan kaplamaktadır. Özellikle doğal bitki örtüsü zayıf olan topraklarda aşınım kolaylaşmakta ve jeomorfolojik görünümü çeşitlendirmektedir. Yöre topraklarında erozyon, sığlık ve taşlılık en önemli problemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum özellikle volkanik malzemelerdeki erozyon sonucunda kırgıbayır ve peribacası oluşumları olarak kendisini göstermektedir. Çalışma sahasında yer alan topraklar üzerinde farklı doğal bitki örtüsü uyum sağlamıştır. Bu farklılık toprakları da kullanımının sebep olduğu kültürel aktiviteyi de şekillendirmektedir.

Soil Characteristics of Gökyurt and Its Surroundings (Southwest of Meram District)

Article Info

Article History

Received: 13.01.2025

Accepted: 04.02.2025

Published: 22.03.2025

ABSTRACT

Soil properties are divided into different types due to the effects of lithology, hydrography and climate. Problems such as erosion, shallowness and stonyness occur in the soil of the field. At the same time, it manifests itself in geomorphological formations such as Kirgibair and fairy chimneys as a result of the erosion of volcanic materials, examples of which we see in our study area. The main purpose of the study is to evaluate and map the soil structure in the sample of Gökyurt and its surroundings and to examine the relationship

¹ Bu çalışmada Doktora Tezinden bir bölüm dergi için makale olarak yeniden düzenlenmiştir.

² Dr., Ministry of Education, Konya/Türkiye, hmesutb79@gmail.com, Orcid: 0000-0002-6369-5765.

³ Prof.Dr., Çankırı Karatekin University, Çankırı/Türkiye.erkaltevfik@gmail.com. Orcid: 0000-0003-4435-7864

Keywords:

Gökyurt 1,
Soil Type 2,
Bare Rock 3.

between culture and geomorphological features. Soil structure and affecting factors were examined through the meta-analysis method and articles, theses and reports were evaluated.

Gökyurt and its immediate surroundings, located within the borders of Meram district of Konya province and used as a settlement since ancient times, were chosen as the research area (Figure 1). The area determined as the study area consists of approximately 549.8 km². Gökyurt, Kayalı, Erenkaya, Kumralı, Yatağan, Sefaköy, Güneydere (Botsa) and Evliyatekke neighborhoods constitute the residential areas in the field. The soils of the research area can be divided into ten different soil types as a result of the effects of lithological features, hydrography and climate characteristics. Among these, reddish chestnut soils and limeless brown forest soils cover a wide area. Erosion, shallowness and stoniness are the most important problems in the soils formed in the field. As a result of this situation, the formations of chimneys and fairy chimneys emerge, especially as a result of erosion in volcanic materials.

As a result, the soil structure is affected by volcanic material covering a large area in the area. The soils formed as a result of the decomposition of volcanic rocks cover a large area. Especially in soils with weak natural vegetation, erosion becomes easier and diversifies the geomorphological appearance. Erosion, shallowness and stoniness are the most important problems in the local lumps. This situation manifests itself especially as the formations of chimneys and fairy chimneys as a result of erosion in volcanic materials. Different natural vegetation has adapted to the soils in the study area. This difference shapes the cultural activity caused by the use of lands.

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)"

GİRİŞ

Araştırma sahası olarak Konya ili Meram ilçesi sınırları içinde yer alan ve eski çağlardan itibaren yerleşim yeri olarak kullanılan Gökyurt ve yakın çevresi seçilmiştir (Şekil 1). Çalışma sahası olarak belirlenen alan yaklaşık 549,8 km²'den oluşmaktadır. Gökyurt, Kayalı, Erenkaya, Kumralı, Yatağan, Sefaköy, Güneydere (Botsa) ve Evliyatekke mahalleleri sahadaki yerleşim alanlarını oluşturmaktadır.

Çalışma alanı, Konya ili Meram ilçesi sınırlarında yer almaktadır. Saha kuzeyden; Kızılören Dağı, Çal Dağı, Keçikalesi Tepe, doğudan; Çal Tepe ve Midos Tepe, batıdan; Sadık Tepe, Güvenliburun Tepe, Alaburunlar Tepe, Dazlak Tepe ve Kovagedik Tepe, güneyden; Menekşeliler Tepe, Gölünkuzu Tepe, Alıçlıbük Tepe, Topattın Tepe vb. yükseltiler ve Hatunsaray Ovası ile çevrilidir (Şekil 1).

Çalışma alanı, Konya İli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 29.04.2016 tarihli ve 3605 sayılı kararı ile Kentsel Arkeolojik Sit, Kentsel Sit, I. ve III. Derece Arkeolojik Sit alanları olarak kabul edilmiş ve alanların koruma esasları ve kullanma koşulları belirlenmiştir.

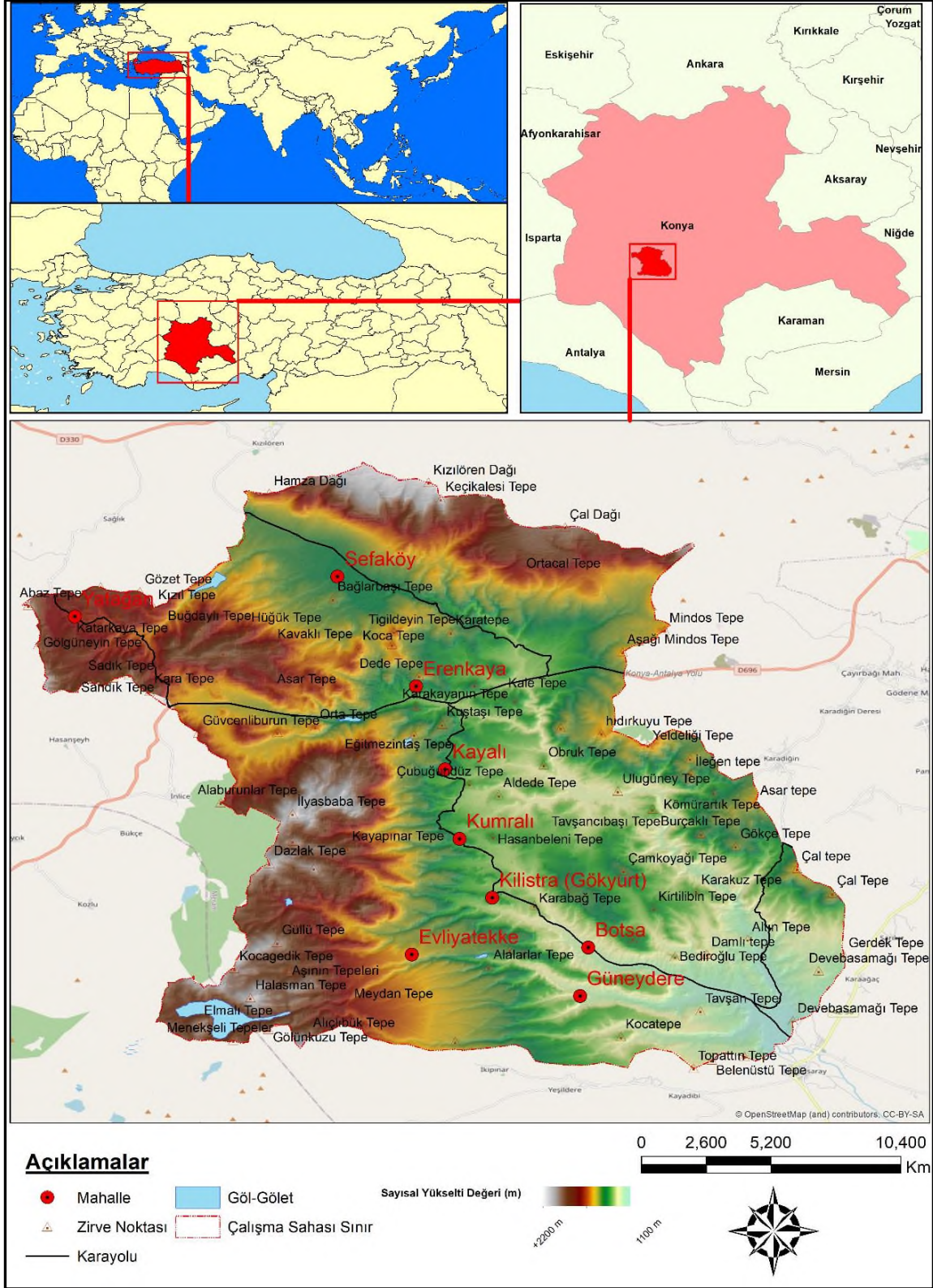
Araştırma sahasında nüfus, ekonomik etkinlik olarak genelde tarım ve hayvancılık faaliyetinde bulunmaktadır. Ayrıca Yatağan Mahallesi'nde mangal kömürü imalatı da dikkate değer bir diğer ekonomik etkinliktir. Nüfus miktarı özellikle 1950'li yıllarda Türkiye nüfusunda görülen köyden kente göç dalgasına adapte olarak azalma eğilimi göstermektedir. 2022 yılı nüfus verileri incelendiğinde Evliyatekke, Kayalı, Güneydere mahallelerinde erkek nüfusun çalışmak için kentlere göç etmesi sebebiyle kadın nüfusu fazladır. Nüfusun en fazla olduğu yerleşim alanı 2509 kişi ile Sefaköy'dür, daha sonra sırasıyla Güneydere 633 kişi ve Kilistra (Gökyurt) ise 510 kişi ile takip eder. Nüfus miktarının en az olduğu mahalle ise 68 kişi ile Kumralı'dır (NVİ İstatistiği, 2022).

Alanın sahip olduğu toprak unsurlarının belirlenebilmesi ve haritalamasının yapılabilmesi için 1/25.000 ölçekli Konya M28a3, M28a4, M28b4, M28c1, M28c4, M28d1, M28d2, M28d3, M28d4 nolu Tarım ve Orman Bakanlığına harita paftaları incelenmiştir. Ayrıca toprak, arazi kullanım ve erozyon haritaları diğer bir veri kaynağını oluşturmaktadır. Toprak yapısının değerlendirilmesi amacıyla Landsat uydu görüntüleri, erozyon analizi ile başta toprak haritasının yapılmasında ArcGIS 10.8 CBS programı veri toplama ve yönetimi açısından kullanılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın veri kaynakları amaca uygun olarak farklı verilerden oluşmaktadır. Çalışma verileri, karma yöntemle ve saha çalışması yoluyla toplanmıştır. Meta analizine dayalı karma yöntem, sahanın kültürel ve jeomorfolojik özellikleri arasındaki ilişki için regresif ve regresif değerlendirmelere uygun sonuçların elde edilebildiği ve değerlendirilebildiği en iyi yöntem olarak kabul edilmiş, ele alınmıştır.

Meta-analizi, bir konuyla ilgili yapılan benzer çalışmaların/araştırmaların değerlendirilmesi elde edilen sonuçların birleştirilerek yeniden

Şekil 1. Çalışma Sahası Yerbulduru Haritası (Baylak, 2023).

yorumlanarak yeni sonuçlara ulaşılması sürecidir (Bakioğlu ve Göktaş, 2018). Bu süreçte analizlerde nicel yöntem verileri kullanılır.

Çalışmada literatürden faydalanmak amacıyla farklı disiplinlerde hazırlanmış ancak konusu itibarıyla çalışmanın amacını yansıtan; doktora ve yüksek lisans tezleri, ulusal ve uluslararası akademik dergilerde yer alan makaleler, kongre ve çalıştay bildirileri ile rapor ve kitaplar taranmıştır. Geniş bir şekilde yapılan literatür taramasıyla elde edilen verilere meta analizi yöntemi uygulanmıştır.

BULGULAR

Araştırma sahası toprakları litolojik özelliklerin, hidroğrafyanın ve iklim özelliklerinin etkisinin sonucu olarak on farklı toprak tipine ayrılarak incelenebilir (Şekil 2). Bunlar arasında kırmızımsı kestanerengi topraklar ve kireçsiz kahverengi orman toprakları geniş bir alanı kaplamaktadır (Tablo 1).

Sahada oluşmuş topraklarda erozyon, sıklık ve taşlılık en önemli problemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak özellikle volkanik malzemelerdeki erozyon sonucunda kırgıbayır ve peribacası oluşumları kendini göstermektedir.

Kırmızımsı Kestane rengi topraklar

Ana maddesi çakıllı kireçtaşı, volkanik kayaçlar, mermer ve şist gibi çeşitli kütle ayrışma ürünlerinden oluşmuş bu türden topraklar araştırma sahasında, genellikle dağlık ve tepelik, dalgalı topoğrafyada %6-20 eğimli alanlarda görülür. Başta mera alanı olmak üzere orman ve kuru tarım sahası olarak kullanılmaktadır. ABC profiline sahip zonal topraklardır. Kilistra Yöresi'nde bu topraklar üzerinde gelişen doğal bitki örtüsü fundalar ve ağaçlar ile fazla miktarda yağış isteyen ot ve çayırlardan oluşmaktadır.

Kırmızımsı kestanerengi topraklar, Kilistra (Gökyurt) Yöresi'nde özellikle batı kesiminde yoğun olarak görülmektedir (Bkz. Şekil 2). Sahada bu topraklar 214.594 km²'lik bir alanda %39,03'lük bir oranda yüzeylenmiştir (Tablo 1).

Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları

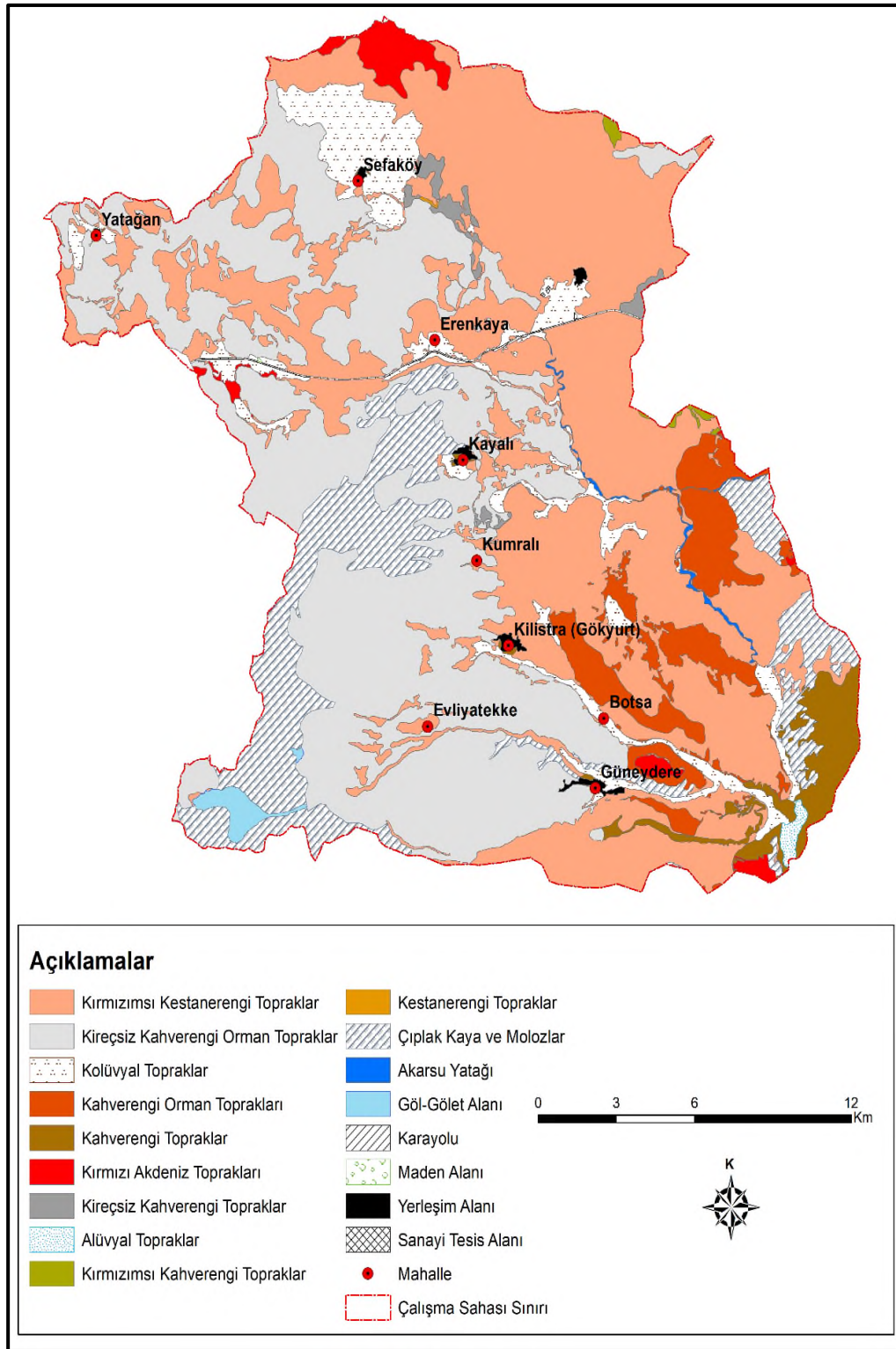
Genel olarak çalışma sahasının batı kısımlarında görülen bu toprakların ana maddesi Alacadağ volkanitleridir. Sahada bu tür toprak genellikle yaprağını döken orman ağaçları ile az olsa da meşe ve çalılardan müteşekkil bitkilerin altında oluşmuştur.

15-20 cm kalınlıkta horizonlara sahiptir. Gelişmiş A horizonu ve B horizonu ise gözenekli bir yapıda ve ayırt etmenin oldukça zor olduğu topraklardır. B horizonu kil ile hafifçe zenginleşmiş olabilir. B katmanının oluşumu, yıkanmanın olmasından daha çok ayrışma sonucu ortaya çıkan değişimlerle alakalıdır. Bu topraklar tepelik ve dağlık topoğrafyada eğimin ise %12-30 olduğu alanlar olarak gözlemlenir (TKİB, 1992). Bu topraklarda eğimin fazla olması toprak işlemlerini kısıtlamaktadır, bu sebeple çoğunlukla funda, orman ve mera alanları olarak kullanılırlar. Kısmen de kuru tarım amaçlı ve bağ, bahçe olarak değerlendirilirler.

Sahada bu topraklar 185,23 km²'lik bir alanda %33,68'lük bir oranda yüzeylenmiştir (Tablo 1).

Kolüvyal Topraklar

Araştırma sahasında dik yamaçların etek kısımlarında ve vadi boğazlarında bulunurlar. Çalışma sahasındaki kolüvyal topraklar daha çok yukarı kısımda yer alan arazi topraklarının özellikleriyle benzerlik gösterir. Yerçekiminin etkisiyle, toprak kayması sonucunda, yüzeysel akış ve derelerle aşındırılarak taşınan ve biriken materyaller üzerinde gelişmiş, B horizonu oluşmamış genç topraklardır.

Şekil 2. Çalışma Sahası Toprak Grupları Haritası.

Kaynak: (Tarım ve Orman Bakanlığı 1/25.000 ölçekli toprak haritasından yararlanılarak oluşturulmuştur)

S.No	Toprak Grubu	Alan Km ²	Oran (%)
1	Kırmızımsı Kestanerengi Topraklar	214.94	39.03
2	Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları	185.23	33.68
3	Kolüvyal Topraklar	33.74	6.10
4	Kahverengi Orman Toprakları	27.53	5.00
5	Kahverengi Topraklar	12.67	2.30
6	Kırmızı Akdeniz Toprakları	7.73	1.40
7	Kireçsiz Kahverengi Topraklar	3.70	0.67
8	Alüvyal Topraklar	1.10	0.20
9	Kırmızımsı Kahverengi Topraklar	0.88	0.16
10	Kestanerengi Topraklar	0.08	0.01
11	Çıplak Kaya ve Molozlar	55.75	10.13

Tablo 1. Çalışma Sahası Toprak Gruplarının Oransal Dağılımı.

Profillerinde akışın veya yağışın miktarı ile eğim derecelerine bağlı olarak değişik büyüklükteki parçacıklar katmanlar şeklinde yer almaktadır. Bu katmanlar alüvyal topraklar gibi birbirine paralel görünümde değildir. Yüzeysel akışın azaldığı kısımlarda parçacıkların çapları küçülmekte ve alüvyal toprakların parça büyüklüğüne eşit bile olabilmektedir. Eğimin çok azaldığı yerlerde alüvyal topraklarla geçişli özellikte birbirine karışır (TKİB,1992). Toprak eğimi partiküllerin geldiği yöne doğru artmaktadır. Taşkınlarla maruz kalsalar da drenajları iyidir.

Çalışma sahasında vadi yamaçları ile Sefaköy çevresindeki kesimlerinde gelişme göstermiştir (Bkz. Şekil 2). Bu topraklar, yüksek sahalardan gelen dereler ile yüzeysel akışı sonrasında oluşan malzemeler üzerinde oluşmuştur. Sahada bu topraklar 33,74 km²'lik bir alanda %6.10'lık bir oranda yüzeylenmiştir (Bkz.Tablo 1).

Kahverengi Orman Toprakları

Bu topraklar araştırma sahasında yüksek miktarda kireç içeriğine sahip ana madde üzerinde oluşmuş ve A horizonu belirgindir. Çalışma alanının doğu ve güneydoğu kesimindeki Üst Kretase ve Neojen yaşlı kireçtaşı üzerinde oluşmuştur (Bkz. Şekil 2).

A katmanındaki organik madde, mineral maddeler ile iyice karışmıştır. B horizonu açık renkte, çoğunlukla kahverengi bazen ise kırmızı renklidir. Çok az miktarda kil birikmesi ve aşağı kısımlarında kalsiyum karbonat (CaCO₃) birikmesi görülebilmektedir (TKİB, 1992). Üzerlerinde gelişmiş doğal bitki örtüsü yaprağını döken karaağaç ve bodur meşe gibi ağaç ve ağaççıklarla, yaprağını dökmeyen ağaçlardan çam ve çeşitli çalılar ile tilki kuyruğu, yüksek otlak ayrığı, yumak otu vb. gibi mera bitkilerinden oluşmaktadır.

Sahada bu topraklar 27,53 km²'lik bir alanda %5.0'lık bir oranda yüzeylenmiştir (Bkz. Tablo 1).

Kahverengi Topraklar

Bu toprakların bitki örtüsü kısa boylu ot ve çayırlardır. Bu topraklar çeşitli ana maddelerden oluşabilir. Drenajları iyi olan bu toprakların oluşumlarında kalsifikasyon rol oynaması profillerinde çok miktarda kalsiyum bulundurmalarına sebep olmuştur. ABC horizonlarına sahiptir ancak erozyona maruz kalanlarında B horizonu gelişmemiştir.

Bu topraklar yaz aylarında kuru kalır ve bu dönemlerde kimyasal ve biyolojik etkinlikler yavaşlar. Araştırma sahasında düz, kıvrımlı ve hafif dalgalı topografyada gözlemlenmektedir. Derinliği yetersiz olan bu topraklar çoğunlukla kuru tarımda kullanılmaktadır. Taşlı ve eğimli olan önemli bir kısmı ise mera olarak değerlendirilmekte, küçük sahalarda sulu tarım ile bağ- bahçe tarımı yapılmaktadır.

Sahada bu topraklar belirlenen 12,67 km²'lik bir alanda %2,30'luk bir oranda yüzeylemiştir (Bkz. Tablo 1).

Kırmızı Akdeniz Toprakları

Bu toprakların bulundukları yer çalışma alanında ana maddeyi üçüncü zamana ait sert kireçtaşı kayalarının ayrışma ürünleri oluşturmaktadır. ABC horizonlarına sahip zonal topraklardandır. Bu topraklar üzerinde gelişen doğal bitki örtüsü temelde orman ağaçları ile mera bitkilerinden yabani yulaf, ayrık, sorguç vb. oluşmaktadır.

Bu toprağın görüldüğü alanda topoğrafya dağlık veya arızalı olarak görülür. Meyil ise topoğrafyaya paralel olarak çok dik veya sarpıtır. Bunların sonucu olarak bu topraklar hâlâ orman veya mera olarak kullanılmaktadır (TKİB, 1992).

Sahada bu topraklar çalışma alanının 7,73 km²'lik bir kesiminde %1.40'luk bir oranda yüzeylemiştir (Bkz. Tablo 1).

Kireçsiz Kahverengi Topraklar

Çalışma sahasında genellikle kırmızı kahverengi, kırmızı kestanerengi ve kireçsiz kahverengi orman toprakları ile bulunur. ABC horizonlarına sahip zonal toprak grubundadır. Doğal bitki örtüsü olarak çalı karışımı ile yüksek ot veya seyrek yüksek ağaçların yer aldığı bu toprak tipinde; sığır kuyruğu, yumak otu, kangal dikenli vb. bozkır bitkileri ile ağaç ve ağaççıklardan çoğunluğunu oluşturduğu karaçalı ve meşe yer almaktadır. Sahada arazi kullanım şekli olarak meralık alan, kuru tarım ve fundalık alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu toprağın ana maddesi andezit, pofirit, bazalt ve spilit gibi püskürük kayaların ayrışma ürünleri oluşturmaktadır. Topoğrafyada dalgalı tepelik ve arızalı olarak gözlemlenirler. Çoğunlukla çok dik eğimlerde bulunur. Profil gelişimi oldukça iyidir (TKİB, 1992).

Sahada Kumralı Mahallesi'nin kuzeyinde gözlemlenmektedir (Bkz. Şekil 2) ve 3,70 km²'lik bir alanda %0,67'lik bir oranda yüzeylemiştir (Bkz. Tablo 1).

Alüvyal Topraklar

Bu topraklar bulundukları iklime uyum sağlayabilen ve üzerlerinde her türlü kültür bitkisi tarımının yapılmasına elverişli horizonu olmayan azonal topraklardır. Bu topraklar ince bünyelidirler, yüzey kısmı nemli ve organik madde bakımından zengin, alt kısmı ise iyi drene olmaları nedeniyle daha kurudur.

Akarsu ve göller tarafından oluşturulmuş çökellerin meydana getirdiği, profillerinde çeşitli katlar yer alan genç ve derin topraklardır. Çoğunlukla taze çökeller üzerindeki genç topraklardır. Mineral bileşimleri jeolojik periyotlarda yer alan toprak gelişimi sırasındaki erozyon ve birikme devirlerine bağlı olarak ve akarsu havzasının litolojik bileşimi etkisiyle heterojen özelliktedir. Profil kesitlerinde horizonlaşma bulunmaz veya bulunsun bile çok az belirgindir. Buna karşılık değişik özellikte mineraller bulunur (TKİB, 1992).

Çalışma sahasında bu topraklar eğimin azaldığı düz veya içbükey topoğrafya halinde güneydeki ovalık alanın güneydoğusunda gözlemlenmektedir (Bkz. Şekil 2) ve 1,10 km²'lik bir alanda %0,20'lik bir oranda yüzeylemiştir (Bkz. Tablo 1). Ayrıca derelerin vadi tabanında da bu toprak tipine

rastlanmakta ve bu alanlarda oluşan toprakların kalınlığı farklılık göstermektedir.

Kırmızı Kahverengi Topraklar

Erozyon sebebiyle derinliği az ve sert ana maddeye sahip, horizonları tam olan zonal toprak tipidir. Bu topraklarda yağışın azlığı sebebiyle alt kısımlarda kireç ve jips birikimleri görülür. Toprak bünyesindeki demir sıcaklık nedeniyle oksidasyona uğrayarak toprağın daha kırmızı renkte görülmesine sebep olur. Bu toprak tipinin hâkim olduğu alanlarda doğal bitki örtüsünü yıllık bozkır bitkileri ve dikenler oluşturmaktadır.

Kuru tarım kullanımı olarak değerlendirilen toprağın temeli genellikle ara tabakalı olarak marn ve çakıllı eski çökellerden oluşmaktadır. Ana madde olarak genellikle derin topraklarda çakıllı, eski çökeller sığ topraklarda ise sert kalker mevcuttur (TKİB, 1992). Bu topraklar araştırma sahasında eğimin %6-20 arasında olduğu kısımlarda gözlemlenmektedir.

Sahada bu topraklar Sadık ve Sandık Tepeler arasında 0,88 km²'lik dar bir alanda %0,16'lık çok az bir oranda yüzeylenmiştir (Bkz. Tablo 1).

Kestanerengi Topraklar

Eğimin %8-15 arasında olduğu dalgalı topoğrafyada kuru tarım, mera, funda, orman ve bağ-bahçe olarak kullanılan topraklardır. ABC profillerine sahip zonal topraklardır.

Bu topraklar kahverengi orman, kırmızı kahverengi, kırmızı kestanerengi ve kolüvyal topraklarla birlik halinde bulunur. Ana madde Neojen yaşlı çok kalkerli eski çökellerdir. Bu topraklar kalkerli ana maddeden oluştukları için gövdelerinde yüksek oranda serbest kalsiyum karbonat (CaCO₃) ihtiva eder. Kireç birikmesi bu toprakların oluşumunun esasıdır (TKİB, 1992).

Üzerlerinde gelişen doğal bitki örtüsünü yıllık otlar, ot-çalı karışığı ile seyrek olarak funda ve orman kalıntıları oluşturur. Ayrıca bozkır bitkileri (ayrık çeşitleri, korunga, tırtıl, fiğ, çayır, tilki kuyruğu, sorguç, arpa çimi, köpek dişi ve yumrulu salkım otu vb...) ile funda, meşe ve ardıç da bulunur.

Sahada bu topraklar Asar Tepe çevresinde 0,08 km²'lik dar bir alanda %0,01'lık çok az bir oranda yüzeylenmiştir (Bkz. Tablo 1).

Çıplak Kaya ve Molozlar

Genellikle yüzeylerinde toprak örtüsü olmayan, parçalanmış veya kısmen parçalanmış sert kaya veya taşlarla örtülü alanlarda bitki örtüsünden yoksun topraklardır. Tarım yapmaya uygun değildir. Bazı kısımlarda kaya çatlakları arasında toprak bulunan küçük alanlarda çok seyrek halde de olsa ağaç, çalı ve otlar bulunmaktadır.

Kilistra (Gökyurt) Yöresi'nde özellikle batı kesiminde yoğun olarak, doğu kısımda özellikle Çal Tepe ve çevresinde de su erozyonu sonucu ortaya çıkmış çıplak kayalık sahalar yer yer görülmektedir (Bkz. Şekil 2). Sahada bu topraklar 214.594 km²'lik bir alanda %10,13'lük bir oranda yüzeylenmiştir (Bkz. Tablo 1).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sahada volkanik malzemenin geniş yer kaplaması sebebiyle toprak yapısı bu durumdan etkilenmektedir. Volkanik kayaların ayrışması sonucu oluşan topraklar geniş alan kaplamaktadır. Özellikle doğal bitki örtüsü zayıf olan topraklarda aşınım kolaylaşmakta ve jeomorfolojik görünümü çeşitlendirmektedir.

Yöre topraklarında erozyon, sığlık ve taşlılık en önemli problemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum özellikle volkanik malzemelerdeki erozyon sonucunda kırgıbayır ve peribacası oluşumları olarak kendisini göstermektedir (Baylak,2023).

Çalışma sahasında yer alan topraklar üzerinde farklı doğal bitki örtüsü uyum sağlamıştır. Bu farklılık toprakları da kullanımının sebep olduğu kültürel aktiviteyi de şekillendirmektedir. Örneğin; tarım, madencilik, hayvancılık.

Teşekkür

Desteklerinden dolayı Çankırı Karatekin Üniversitesi BAP Birimine teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

- Bakioğlu, A., Göktaş, E. (2018). “Bir eğitim politikası belirleme yöntemi: Meta analiz”. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları*, 1(2):35-54.
- Baylak, H.M. (2023). *Kilistra (Gökyurt) Yöresi'nin Kültürel Jeomorfolojisi, Konya*. Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çankırı.
- TKİB (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı) (1992). *Konya ili arazi varlığı*, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü İl Rapor No: 42; 12-18. Ankara
- www.nvi.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.04.2023, saat; 22.15

Okul Yaşam Kalitesinin Öğrencilerin Gelişimleri Üzerindeki Etkisi

Mümin ÜNLÜKAÇAR¹

Ebru ALAGÖZ²

Merve ÖZDEMİR³

Halime YILDIZ⁴

Rukiye ŞAHİN⁵

APA: Ünlükaçar, M., Alagöz, E., Özdemir, M., Yıldız, H. Ve Şahin, R. (2025). Okul Yaşam Kalitesinin Öğrencilerin Gelişimleri Üzerindeki Etkisi. *CografyIQ Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(1): 40-48.

Makale Bilgileri	ÖZ
Makale Geçmişi Geliş: 07.02.2025 Kabul: 14.02.2025 Yayın: 22.03.2025	Okul yaşam kalitesi, öğrencilerin eğitim aldıkları okullarda fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan yaşadıkları deneyimleri ifade eder. Okul yaşam kalitesinin kapsamı, bireylerin okulda geçirdikleri zamanın kalitesini etkileyen faktörleri tanımlar.
Anahtar Kelimeler: Okul Yaşam Kalitesi 1, İhtiyaçlar Hiyerarşisi 2, Çevresel Psikoloji 3, Duygusal Sağlık 4.	Okul yaşam kalitesinin artması, öğrencilerin yalnızca akademik başarılarına değil, aynı zamanda mental sağlıklarına, sosyal becerilerine ve genel yaşam doyumlarına da olumlu etki eder. Bu çalışma, okul yaşam kalitesinin öğrenci gelişimi üzerindeki etkilerini derinlemesine inceleyerek, eğitim politikaları ve okul yönetimlerine yönelik önerilerde bulunmayı amaçlar.
	Okul yaşam kalitesinin öğrenciler üzerindeki etkileri, akademik başarıdan duygusal sağlığa, sosyal ilişkilerden okuldan ayrılma oranlarına kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Yüksek kaliteli bir okul yaşamı, öğrencilerin sadece akademik başarılarını değil, aynı zamanda kişisel ve sosyal gelişimlerini de olumlu yönde etkiler. Bu nedenle, okul yöneticileri ve eğitimciler, okul yaşam kalitesini iyileştirmek için çeşitli stratejiler geliştirmeli ve okulun tüm paydaşlarıyla birlikte bu kalitenin artırılmasına yönelik çalışmalar yapmalıdır.

The Impact of Quality of School Life on Students' Development

Article Info	ABSTRACT
Article History Received: 07.02.2025 Accepted: 14.02.2025 Published: 22.03.2025	School quality of life refers to the physical, emotional and social experiences of students in the schools where they receive education. The scope of quality of school life defines the factors that affect the quality of the time individuals spend at school. Increased quality of school life has a positive impact not only on students' academic achievement, but also on their mental health, social skills and overall life satisfaction. This study aims to provide recommendations for educational policies and school administrations by analysing the effects of school quality of life on student development in depth.
Keywords: School Quality of Life 1, Hierarchy of Needs 2, Environmental Psychology 3, Emotional Health 4.	The effects of quality of school life on students range from academic achievement to emotional health, from social relationships to dropout rates. A high quality school life positively affects not only students' academic achievement but also their personal and social development. Therefore, school administrators and educators should develop various strategies to improve the quality of school life and work towards increasing this quality together with all stakeholders of the school.

¹ Başöğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Konya, mumin42@gmail.com, Orcid: 0009-0004-9068-7834.

² Uzman Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Konya, ebru.alagoz82@gmail.com, Orcid: 0009-0006-2085-3248.

³ Uzman Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Konya, mrv87ozdemir@gmail.com, Orcid: 0009-0002-4506-4561.

⁴ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Konya/Türkiye, yldzokuloncesi@gmail.com, Orcid: 0009-0006-9641-5252.

⁵ Uzman Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Konya, hubanrukiye1588@gmail.com, Orcid: 0009-0008-6978-2764.

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)"

GİRİŞ

Okullar hâlihazırda eğitim görülen bir yer ve öğrenmenin gerçekleştiği bir ortam olmasının yanında yaşamın bir parçası ve yaşama alanlarıdır. Bu alanın temeli öğrenci odaklıdır. Birer öğrenci olarak tanım kazanan çocuklar, yaşam sürelerinin çok önemli bir bölümünü bu ortamlarda geçirirler. Bu geçirdikleri zaman içerisinde diğer öğrencilerle, öğretmenleriyle, okul yönetimiyle ve okulun diğer çalışanları ile etkileşimde bulunurlar. Bu sebeple de onlara sunulacak eğitim ortamlarının hem akademik hem de sosyal gelişimlerini desteklemesi gerekir. Okulda geçirilen bu sürenin kaliteli olması lüzumu vardır.

Okul yaşam kalitesi, öğrencilerin akademik başarısı, sosyal gelişimi ve psikolojik iyi oluşunu etkileyen önemli bir faktördür (Akar, 2010). Bu makalede, ilkokullarda okul yaşam kalitesini etkileyen faktörler incelenmekte ve bu faktörlerin öğrenciler üzerindeki etkileri tartışılmaktadır.

Okul, çocukların sadece akademik bilgi edindiği bir yer değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal gelişimlerini de şekillendiren bir ortamdır (Balcı, 2001). Okul yaşam kalitesi, öğrencilerin okulda geçirdikleri zaman boyunca ne kadar mutlu, güvenli ve desteklenmiş hissettiklerini belirleyen bir kavramdır. Öğrencilerin öğrenme sürecinde motivasyonlarını artıran, onların bireysel ve sosyal gelişimlerini destekleyen bir okul ortamı oluşturmak büyük önem taşımaktadır.

Okul yaşam kalitesi; öğretmenlerin tutumu, okulun fiziki koşulları, disiplin politikaları, akran ilişkileri ve okul yönetimi gibi birçok faktörün bir araya gelmesiyle şekillenir. Eğitimciler, veliler ve yöneticiler, çocukların kendilerini güvenli ve değerli hissettiği bir ortam oluşturmak için ortak bir çaba göstermelidir. Aynı zamanda, öğrencilerin okulda geçirdiği zamanın kaliteli olması onların gelecekteki akademik ve kişisel başarılarını da doğrudan etkilemektedir.

Okul yaşam kalitesi, öğrencilerin eğitim aldıkları okullarda fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan yaşadıkları deneyimleri ifade eder. Okul yaşam kalitesinin kapsamı, bireylerin okulda geçirdikleri zamanın kalitesini etkileyen faktörleri tanımlar. Bu faktörler arasında öğretim yöntemleri, okulun fiziksel koşulları, öğrenci-öğretmen ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri ve öğrencilerin genel psikolojik durumu yer alır.

ÇALIŞMANIN AMACI, ÖNEMİ VE TEORİK ÇERÇEVESİ

Çalışmanın Amacı ve Önemi: Okul yaşam kalitesinin artması, öğrencilerin yalnızca akademik başarılarına değil, aynı zamanda mental sağlıklarına, sosyal becerilerine ve genel yaşam doyumlarına da olumlu etki eder. Bu çalışma, okul yaşam kalitesinin öğrenci gelişimi üzerindeki etkilerini derinlemesine inceleyerek, eğitim politikaları ve okul yönetimlerine yönelik önerilerde bulunmayı amaçlar.

Çalışmada teorik çerçeve üç başlık altında ele alınabilir:

- Yaşam Kalitesi Kavramı: Yaşam kalitesi genel olarak bireyin yaşamına dair memnuniyet ve mutluluk duygularını ifade eder. Okul yaşam kalitesi, bu kavramın öğrenciler özelindeki yansımasıdır.
- İlgili Teoriler: Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi, sosyal öğrenme teorisi ve çevresel psikoloji gibi teoriler, okul yaşam kalitesini anlamada faydalı olabilmektedir

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi: Maslow'a göre, insanlar önce temel fiziksel ihtiyaçlarını (yiyecek, su, barınma) karşıladıktan sonra güvenlik, aidiyet ve saygı gibi ihtiyaçları arar. Okullarda öğrencilerin bu ihtiyaçlarını karşılamak, onların eğitim başarısını ve okul yaşam kalitesini doğrudan

etkiler.

Sosyal Öğrenme Teorisi (Bandura): Öğrencilerin okulda öğrenmeleri sadece ders içerikleri ile değil, öğretmenlerinin ve arkadaşlarının davranışlarını gözlemleyerek ve etkileşim içinde olarak gerçekleşir. Bu, okulda sağlıklı sosyal ilişkilerin önemini vurgular.

Çevresel Psikoloji: Okul çevresi, öğrencilerin psikolojik ve sosyal gelişiminde önemli bir rol oynar. Fiziksel çevrenin tasarımı, okuldaki sosyal etkileşimlerin doğasını ve öğrencilerin davranışlarını doğrudan etkileyebilir.

• **Yaşam Kalitesi Ölçütleri:** Fiziksel alanlar (okulun donanımı, temizlik, güvenlik), sosyal ortam (arkadaş ilişkileri, okul içindeki topluluklar), duygusal sağlık (öğrencinin psikolojik durumu, stres yönetimi) gibi öğelerin önemini açıklanmasıdır.

Okul yaşam kalitesini ölçmek için çeşitli göstergeler kullanılır:

Fiziksel Alanlar: Okul binalarının temizlik düzeyi, güvenliği, rahatlık ve ergonomik düzeni öğrencilerin okulda daha verimli ve sağlıklı zaman geçirmelerini sağlar.

Sosyal Alanlar: Öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri, okulda sosyal etkileşimlerde bulunma fırsatları ve okul dışı aktiviteler (spor, sanat, kulüpler vb.) okul yaşam kalitesini artırır.

Duygusal Sağlık: Öğrencilerin stres, kaygı, depresyon gibi psikolojik durumları ile başa çıkabilme kapasitesi, okul ortamının sunduğu psikolojik destekle doğrudan ilişkilidir.

• **Anketler ve Değerlendirme Araçları:** Okul yaşam kalitesini ölçmek için öğrencilere, öğretmenlere ve okul yöneticilerine yönelik anketler kullanılabilir. Bu anketlerde öğrencilerin fiziksel koşullar, öğretmenlerle olan etkileşimleri, okulun genel atmosferi gibi birçok faktör değerlendirilebilir.

- **Öğrenci Memnuniyeti Anketi:** Öğrencilere okul ortamı, öğretmenler, arkadaşlık ilişkileri, okul imkanları hakkında sorular sorularak yaşam kaliteleri hakkında veri toplanabilir.

- **Veliler ve Öğretmenler ile Görüşmeler:** Okul yaşam kalitesini sadece öğrenciler üzerinden değil, aynı zamanda veliler ve öğretmenler aracılığıyla da değerlendirmek mümkündür. Bu, okulun bütünsel değerlendirilmesi için önemli bir bakış açısı sunar.

• **Ölçütler ve Göstergeler:**

- Okulda geçirilen süre boyunca öğrencilerin genel iyilik halleri gözlemlenebilir.
- Fiziksel çevrenin düzeni ve güvenliği de önemli bir gösterge olabilir.
- Sosyal etkileşimlerin yoğunluğu, öğrencilerin okulda geçirdiği zamanın kalitesini belirler.

BULGULAR

Eğitim politikaları ve okul yönetimlerine yönelik öneride bulunabilmek için okul yaşam kalitesinin öğrenci gelişimi üzerindeki etkilerini derinlemesine incelenmesi ve etkili olan faktörlerin ortaya konulması ve yeni stratejilerin ortaya konulması önem arz etmektedir.

I. Okul Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörler

I.I. Fiziksel Ortam

Okulun fiziksel ortamı, öğrencilerin okulda kendilerini ne kadar rahat ve güvende hissettiklerini doğrudan etkileyen önemli bir faktördür. Fiziksel koşulları iyi olan okullar, öğrencilerin akademik performansını ve genel iyi oluşlarını destekler. Bu bağlamda, okul binasının temizliği, bakım durumu, sınıfların donanımı ve ergonomik düzeni büyük önem taşımaktadır. Yetersiz havalandırma, aşırı kalabalık sınıflar ve kötü ışıklandırma gibi olumsuz fiziksel koşullar, öğrencilerin dikkatini dağıtarak öğrenme süreçlerini olumsuz yönde etkileyebilir.

Ayrıca, okul bahçeleri, oyun alanları ve spor tesisleri gibi fiziksel ortam unsurları, öğrencilerin sosyal gelişimlerine ve fiziksel aktivitelerine katkı sağlar. Okullarda yeterli oyun ve spor alanlarının bulunması, öğrencilerin hareket ederek enerjilerini atmasına, streslerini azaltmalarına ve arkadaşlık ilişkilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Öğrenciler için güvenli ve konforlu bir fiziksel ortam

yaratmak, onların okula karşı olumlu tutum geliştirmelerine ve derslere daha fazla odaklanmalarına katkıda bulunur.

- Okul binasının temizliği ve bakım durumu
- Sınıfların donanımı ve ergonomik düzeni
- Oyun alanları ve spor tesislerinin varlığı

I.II. Akademik Ortam

Akademik ortam, öğrencilerin bilgi edinme sürecini ve akademik başarılarını doğrudan etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Öğretmenlerin pedagojik yeterliliği, eğitim materyallerinin kalitesi ve ders programlarının öğrenci odaklı olması, öğrencilerin derslere olan ilgisini artırır. Etkili bir akademik ortam, öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine ve potansiyellerini en üst seviyede kullanmalarına yardımcı olur.

Öğretmenlerin modern eğitim yaklaşımlarını benimsemesi ve öğrenci merkezli yöntemler kullanması, öğrencilerin derse olan motivasyonunu artırır. Ayrıca, teknoloji destekli öğrenme araçlarının kullanılması, derslerin daha etkili ve verimli işlenmesini sağlar. Eğitimde kullanılan materyallerin güncel ve ilgi çekici olması, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımını teşvik eder.

Akademik ortam aynı zamanda öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcılık becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunur. Etkileşimli dersler, grup çalışmaları ve proje tabanlı öğrenme yöntemleri, öğrencilerin akademik süreçte daha etkin rol almasını sağlar. Okul yönetimi ve öğretmenler, akademik ortamın kalitesini artırmak için sürekli gelişim göstermeli ve öğrencilerin öğrenme sürecini destekleyen stratejiler geliştirmelidir.

- Öğretmenlerin yeterliliği ve eğitim yaklaşımları
- Ders programlarının çocuk dostu olması
- Teknoloji ve eğitim materyallerinin etkin kullanımı

I.III. Sosyal ve Duygusal Destek

Sosyal ve duygusal destek, öğrencilerin okulda kendilerini güvende hissetmelerini sağlayan ve akademik performanslarını olumlu yönde etkileyen önemli bir bileşendir. Sağlıklı arkadaşlık ilişkileri, öğretmenlerin destekleyici tutumu ve rehberlik hizmetleri, öğrencilerin psikolojik iyi oluşunu artırır.

Arkadaşlık ilişkileri ve akran desteği, öğrencilerin sosyal bağlarını güçlendirmelerine yardımcı olur. Güçlü sosyal ilişkiler, öğrencilerin özgüvenini artırırken, okulda aidiyet duygusu hissetmelerini sağlar. Ayrıca, olumlu akran ilişkileri öğrencilerin stres seviyelerini azaltarak akademik performanslarını olumlu yönde etkileyebilir.

Öğretmen-veli-öğrenci iletişimi, öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimini destekleyen temel faktörlerden biridir. Öğretmenlerin öğrencilere yönelik sıcak ve destekleyici bir tutum sergilemesi, onların kendilerini değerli hissetmelerine katkı sağlar. Velilerin okulla aktif iş birliği içinde olması ise öğrencilerin motivasyonunu artırır ve onların okul sürecine daha etkin katılım göstermelerine yardımcı olur.

Psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, öğrencilerin karşılaştıkları akademik ve duygusal sorunları çözmelerine yardımcı olur. Okullarda etkili rehberlik hizmetlerinin sunulması, öğrencilerin stresle başa çıkma becerilerini geliştirmelerine ve duygusal dayanıklılık kazanmalarına destek sağlar. Aynı zamanda, öğrencilerin problem çözme ve çatışma yönetimi becerilerini geliştirmelerine de katkıda bulunur.

- Arkadaşlık ilişkileri ve akran desteği
- Öğretmen-veli-öğrenci iletişimi
- Psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri

I.IV. Güvenlik ve Disiplin

Güvenlik ve disiplinin okul yaşam kalitesine etkileri hakkında yapılan araştırmalar, bu faktörlerin öğrencilerin akademik başarıları, sosyal ilişkileri ve genel psikolojik durumları üzerinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Aşağıda bu konuda yapılmış birkaç örnek atıf sunulmaktadır:

I.IV.I. Güvenlik ve Akademik Başarı

Özellikle öğrencilerin öğrenme ortamlarında güvenli ve tehditlerden uzak bir ortamda olmalarının, akademik başarıyı olumlu etkilediği vurgulanmaktadır. Öğrencilerin psikolojik olarak güvende hissetmeleri, odaklanmalarını ve öğrenmeye olan ilgilerini artırmaktadır (Garbarino & deLara, 2002).

I.IV.II. Disiplinin Öğrenciler Üzerindeki Etkisi

Disiplinin, öğrencilerin kişisel gelişimleri, sorumluluk duyguları ve toplum içinde nasıl davranacaklarına dair önemli bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir. Disiplinli bir ortamda öğrencilerin, kuralları anlayarak ve saygı göstererek daha sağlıklı sosyal ilişkiler kurabildikleri saptanmıştır (Walker, Ramsey, & Gresham, 2004).

I.IV.III. Okul İklimi ve Psikolojik İyi Oluş

Okulun genel atmosferinin, öğrencilerin okulda geçirdikleri zaman boyunca nasıl hissedeceklerini belirlemede önemli bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Güvenli ve disiplinli okullar, öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarını artırırken, okuldan memnuniyetlerini de yükseltmektedir (Cohen & Geier, 2010).

-Okul içi ve dışında güvenli ortamların sağlanması

-Zorbalığı önlemeye yönelik politikalar

-Adil ve destekleyici disiplin uygulamaları

II. Okul Yaşam Kalitesinin Öğrenciler Üzerindeki Etkileri

Okul yaşam kalitesinin öğrenciler üzerindeki etkileri, eğitim süreçlerinin derinlemesine analiz edilmesi gereken önemli bir konu olup, bu alandaki araştırmalar öğrencilerin sadece akademik başarıları değil, aynı zamanda duygusal, psikolojik ve sosyal gelişimlerini de etkilemektedir. Okul yaşam kalitesini belirleyen faktörler arasında okulun fiziksel koşulları, öğretmen-öğrenci ilişkileri, okul kültürü ve sosyal ortam gibi unsurlar yer almaktadır. Bu faktörler, öğrencilerin okulda geçirdikleri zamanın kalitesini şekillendirir ve dolayısıyla onların genel yaşam kalitesini etkiler.

Kaliteli bir okul ortamı, öğrencilerin akademik başarısının yanı sıra, özgüven, sosyal beceriler ve duygusal iyi oluş gibi faktörleri de geliştirir (Tschannen-Moran & Hoy, 2000). Öğrenciler kendilerini güvende ve desteklenmiş hissettiklerinde derslere daha fazla katılım gösterir, öğrenmeye daha açık hale gelir ve akademik başarılarında gözle görülür bir artış yaşanır. Ayrıca, olumlu bir okul ortamı öğrencilerin disiplin sorunlarını azaltırken, okula devam oranlarını artırır ve okuldan ayrılma riskini düşürür.

Bununla birlikte, yüksek okul yaşam kalitesine sahip okullar, öğrencilerin sosyal gelişimine de katkıda bulunur. Bu tür okullarda öğrenciler, sağlıklı arkadaşlık ilişkileri kurarak iş birliği yapma, empati geliştirme ve problem çözme becerilerini kazanır. Sosyal ve duygusal açıdan destekleyici bir ortamda yetişen çocuklar, gelecekte topluma daha kolay uyum sağlayan bireyler haline gelir.

Öğrencilerin ruh sağlığı üzerinde de okul yaşam kalitesinin önemli etkileri bulunmaktadır. Olumsuz okul ortamları kaygı, stres ve akademik baskı gibi psikolojik sorunlara yol açabilirken, destekleyici ve güvenli bir okul atmosferi öğrencilerin özgüvenlerini artırarak duygusal iyi oluşlarını pekiştirir. Böylece, çocuklar hem akademik hem de kişisel yaşamlarında daha başarılı ve mutlu bireyler olarak yetişirler.

Okul Yaşam Kalitesinin Öğrenciler Üzerindeki Etkileri altı başlıkta toplanabilir:

1. Akademik Başarı ve Öğrenme Desteği

Akademik başarı, okul yaşam kalitesinin öğrenciler üzerindeki etkilerinin en belirgin olduğu alanlardan biridir. Okulun sağladığı öğrenme ortamı, öğrencilerin derslere olan ilgisini, ders

materyallerine erişimini ve öğretmenlerle olan ilişkisini doğrudan etkiler. Yüksek kaliteli bir okul yaşamı, öğrencilerin akademik hedeflerine ulaşmalarını kolaylaştırır. Birçok araştırma, öğrencilerin öğrenme motivasyonlarının okulun fiziki yapısı ve öğretmenlerinden aldıkları destekle güçlü bir şekilde ilişkilendirildiğini ortaya koymuştur. Örneğin, Goodenow ve Grady'nin (1993) yaptığı bir çalışmada, okulda öğrencilere sağlanan psikolojik destek ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu destek, öğrencilerin derse aktif katılımını teşvik eder, öğrenme materyallerine daha fazla ilgi gösterilmesini sağlar ve başarıyı artırır.

2. Psikolojik İyi Oluş ve Duygusal Sağlık

Okul yaşam kalitesi, öğrencilerin duygusal ve psikolojik sağlıkları üzerinde de büyük bir etkiye sahiptir. Öğrenciler, okuldaki sosyal ortamdan ve öğretmen-öğrenci ilişkilerinden duygusal olarak etkilenirler. Pozitif bir okul atmosferi, öğrencilerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlar ve duygusal açıdan daha sağlıklı bireyler olmalarına katkıda bulunur. Okulda sağlanan destekleyici bir ortam, öğrencilerin stresle başa çıkma becerilerini geliştirir ve anksiyete gibi olumsuz duygusal durumları azaltabilir. Hattie (2009) tarafından yapılan bir meta-analiz, okul ikliminin öğrencilerin duygusal sağlığı üzerinde önemli bir rol oynadığını ve okullarda sağlanan güvenli ortamların öğrencilerin duygusal dengeyi korumalarına yardımcı olduğunu vurgulamaktadır.

3. Sosyal İlişkiler ve Arkadaşlık Bağları

Okul yaşam kalitesinin bir diğer önemli etkisi, öğrencilerin sosyal ilişkileri üzerinde görülmektedir. Okul, öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri kurdukları, sosyal beceriler geliştirdikleri bir ortamdır. Olumlu okul yaşam kalitesi, öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerini güçlendirebilir ve sosyal uyumlarını artırabilir. Öğrencilerin okulda kurdukları sosyal bağlar, özgüvenlerini artırabilir ve okul ortamında daha mutlu olmalarını sağlayabilir. Ayrıca, okulun sosyal ortamının kaliteli olması, öğrencilerin aidiyet duygusunu pekiştirir ve okuldan alınan tatmini artırır. Bu bağlamda, Akos ve Kretchmar'ın (2009) yaptığı çalışmada, okula ait olma hissi ve sosyal bağların öğrencilerin okulda kalmalarını teşvik ettiği gösterilmiştir.

4. Fiziksel Sağlık ve Okul Koşulları

Okulun fiziksel koşulları, öğrencilerin fiziksel sağlıkları üzerinde de büyük bir etkiye sahiptir. Fiziksel sağlık, sadece okulun hijyen ve güvenlik standartlarıyla ilgili değil, aynı zamanda okulda yapılan fiziksel aktivitelerle de bağlantılıdır. Okulun spor salonları, oyun alanları ve fiziksel aktiviteler, öğrencilerin fiziksel sağlığını destekler ve aktif bir yaşam tarzı benimsemelerini teşvik eder. Ayrıca, okulda sunulan beslenme imkanları ve çevresel faktörler de öğrencilerin genel sağlığını etkileyebilir. Okulda sağlıklı yaşam tarzları teşvik ediliyorsa, bu, öğrencilerin fiziksel sağlığını iyileştirebilir. Pate ve arkadaşlarının (2006) araştırmasında, okulda sunulan spor imkanlarının ve sağlıklı beslenme olanaklarının öğrencilerin fiziksel gelişimlerine katkı sağladığı gösterilmiştir.

5. Okula Bağlılık ve Okul Terk Oranı

Okul yaşam kalitesinin öğrencilerin okula olan bağlılıkları üzerinde de önemli etkileri vardır. Olumlu bir okul yaşam kalitesi, öğrencilerin okula olan aidiyetlerini artırır ve okulu terk etme oranlarını düşürür. Okula olan bağlılık, öğrencilerin okulda kalma sürelerini etkileyebilir ve okuldan alınan tatminin bir göstergesidir. Öğrenciler, okullarıyla güçlü bir bağ kurduklarında, okulu terk etme oranları düşer. Birçok araştırma, okuldaki olumlu deneyimlerin öğrencilerin okula olan bağlılıklarını artırdığını ve okuldan ayrılma oranlarını azalttığını ortaya koymaktadır. Örneğin, Eccles ve arkadaşlarının (2006) yaptığı çalışmada, okula bağlılık ile öğrencilerin okuldaki başarıları arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur.

6. Eşitlik ve Sosyal Adalet

Okul yaşam kalitesinin etkileri, öğrencilerin sosyoekonomik durumları, etnik kökenleri ve cinsiyetleri gibi faktörlerden de etkilenebilir. Sosyal adalet ve eşitlik, okul yaşam kalitesinin önemli bir parçasıdır. Okullarda eşit fırsatların sunulması, öğrencilerin kendilerini değerli ve saygı duyulmuş hissetmelerini sağlar. Eşitlikçi bir okul ortamı, öğrencilerin farklılıklarını kabul eder ve her öğrenciye eşit fırsatlar sunar. Bu, öğrencilerin psikolojik sağlıklarını iyileştirir ve akademik başarılarını artırabilir. Öğrencilerin farklılıklarının kabul edildiği bir ortamda, okul yaşam kalitesi daha yüksek olur. Özellikle,

okulda uygulanan pozitif ayrımcılık ve fırsat eşitliği politikalarının, öğrencilerin başarısı ve memnuniyeti üzerinde büyük etkisi olduğu görülmektedir.

Okul yaşam kalitesini arttırmak için, eğitim kurumlarının fiziksel koşulları iyileştirmesi, öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yatırım yapması ve sosyal-duygusal destek mekanizmalarını güçlendirmesi gerekmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Velilerin de okul sürecine aktif katılımı, çocukların mutluluğuna ve akademik başarılarına olumlu katkı sağlayacaktır.

III. Okul Yaşam Kalitesini İyileştirme Stratejileri

Okul yaşam kalitesi, öğrencilerin akademik başarıları, duygusal ve sosyal gelişimleri, okul ortamına uyumları ve genel refah durumlarıyla doğrudan ilişkilidir. Eğitim ortamlarında öğrencilerin yalnızca akademik becerilerini geliştirmek değil, aynı zamanda sağlıklı bir sosyal yaşam sürdürebilmeleri, duygusal olarak dengeli ve motive olmaları da önemlidir. Bu bağlamda, okul yaşam kalitesini iyileştirme stratejileri, öğrencilerin eğitim deneyimlerini zenginleştirmek, okulda geçirdikleri zamanı verimli ve tatmin edici hale getirmek için gereklidir. Aşağıda, okul yaşam kalitesini iyileştirmek için önerilen stratejiler ele alınmaktadır.

III.I. Etkili ve Katılımcı Eğitim Ortamları Yaratmak

Okul yaşam kalitesinin iyileştirilmesinin temel unsurlarından biri, öğretim yöntemlerinin öğrenci merkezli ve katılımcı hale getirilmesidir. Öğrencilerin derse aktif katılımı, öğrenme sürecine daha fazla dahil olmalarını sağlar. Bu bağlamda, öğretmenlerin dersleri daha etkileşimli hale getirmeleri, grup çalışmaları ve tartışmalar gibi yöntemleri teşvik etmeleri önemlidir. Ayrıca, öğrencilerin bireysel ilgi alanlarına göre kişiselleştirilmiş öğrenme yolları sunmak, onların okulda geçirdikleri zamanı daha anlamlı ve tatmin edici kılabilir.

III.II. Fiziksel Ortamın İyileştirilmesi

Okulun fiziksel ortamı, öğrencilerin genel yaşam kalitesi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Temiz, düzenli, güvenli ve öğrencilerin rahatça hareket edebileceği sınıflar, koridorlar ve oyun alanları, onların okulda geçirdikleri zamanı daha keyifli hale getirir. Ayrıca, okullarda doğal ışık kullanımı, havalandırma sistemleri ve ergonomik mobilyaların sağlanması da fiziksel ortamın kalitesini artırabilir. Öğrencilerin vakit geçirdikleri alanlarda huzurlu ve verimli bir atmosferin sağlanması, öğrenme verimliliğini de artırır.

III.III. Psikososyal Destek ve Danışmanlık Hizmetleri

Öğrencilerin okul yaşamındaki psikolojik ve duygusal iyi oluşları, genel yaşam kalitelerini doğrudan etkiler. Okullarda psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi, öğrencilerin okulda daha rahat hissetmelerine yardımcı olabilir. Akıl sağlığını koruyacak programlar, stres yönetimi ve sosyal beceriler üzerine eğitimler verilebilir. Bu tür destekler, öğrencilerin okul yaşamlarına karşı daha olumlu bir tutum geliştirmelerini sağlar ve psikososyal gelişimlerini destekler.

III.IV. Sosyal İlişkilerin Geliştirilmesi

Okulda öğrenciler arasındaki sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi, yaşam kalitesinin iyileştirilmesinde önemli bir rol oynar. Sosyal etkinlikler, kulüpler ve takım oyunları gibi faaliyetler, öğrencilerin birbirleriyle etkileşimde bulunmalarına ve sağlıklı sosyal beceriler geliştirmelerine olanak tanır. Öğrencilerin farklı gruplarla etkileşimde bulunabilmesi, onların empati ve hoşgörü gibi değerler kazanmasına yardımcı olur. Ayrıca, öğrencilerin zorbalık gibi olumsuz sosyal davranışlara karşı bilinçlendirilmesi, okul ortamındaki genel atmosferi iyileştirir.

III.V. Ebeveyn ve Toplum Katılımı

Okul yaşam kalitesini iyileştirmek için ebeveynlerin ve toplumun da sürece dahil olması gereklidir. Ebeveynler, çocuklarının eğitim sürecine aktif katılım gösterdiklerinde, öğrencilerin okulda daha motive olmaları sağlanabilir. Ayrıca, toplumla yapılan işbirlikleri ve yerel kuruluşlarla yapılan etkinlikler, okulun sosyal sorumluluk bilincini artırır ve öğrencilerin daha geniş bir bakış açısı kazanmalarını sağlar. Ebeveynlerin düzenli olarak okul ile iletişimde olmaları, öğrenciye gösterilen

desteği artırır.

III.VI. Teknolojik Kaynakların Kullanımı

Teknolojinin eğitimdeki rolü giderek artmaktadır. Öğrencilerin dijital okuryazarlıklarının artırılması, onları geleceğe hazırlarken aynı zamanda okulda daha etkili bir öğrenme deneyimi yaşamalarını sağlar. Teknolojik araçlar, öğretmenlerin derslerini daha ilgi çekici ve etkili hale getirmelerine yardımcı olabilir. Ayrıca, öğrencilerin teknoloji kullanarak bağımsız öğrenme becerilerini geliştirmeleri, onların özgüvenlerini artırabilir. Okulda teknolojik altyapıların güçlendirilmesi, okul yaşam kalitesini artıran bir başka stratejidir.

III.VII. Dengeleyici ve Sağlıklı Beslenme Programları

Okul yaşam kalitesini artırmanın önemli bir yönü de öğrencilerin fiziksel sağlıklarının korunmasıdır. Sağlıklı ve dengeli beslenme, öğrencilerin hem bedensel hem de zihinsel gelişimlerine katkı sağlar. Okul kantinlerinde sağlıklı yiyeceklerin sunulması, öğrencilerin enerji seviyelerini yüksek tutmalarına yardımcı olur. Ayrıca, düzenli fiziksel aktiviteye teşvik eden spor etkinlikleri, öğrencilerin genel sağlık seviyelerini artırır ve okulda daha dinç olmalarını sağlar.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul yaşam kalitesini iyileştirmek için bir dizi strateji uygulanabilir. Eğitim ortamının, fiziksel koşulların, psikososyal desteklerin, sosyal ilişkilerin ve teknoloji kullanımının güçlendirilmesi, öğrencilerin okulda geçirdikleri zamanın verimli, sağlıklı ve tatmin edici olmasını sağlar. Bu stratejiler, sadece akademik başarıyı değil, aynı zamanda öğrencilerin duygusal, sosyal ve fiziksel gelişimlerini de destekler. Eğitimciler, aileler ve toplum, bu süreçte birlikte çalışarak öğrencilerin daha kaliteli bir okul yaşamı deneyimlemelerine katkıda bulunabilirler.

Okul yaşam kalitesinin öğrenciler üzerindeki etkileri, akademik başarıdan duygusal sağlığa, sosyal ilişkilerden okuldaki ayrılma oranlarına kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Yüksek kaliteli bir okul yaşamı, öğrencilerin sadece akademik başarılarını değil, aynı zamanda kişisel ve sosyal gelişimlerini de olumlu yönde etkiler. Bu nedenle, okul yöneticileri ve eğitimciler, okul yaşam kalitesini iyileştirmek için çeşitli stratejiler geliştirmeli ve okulun tüm paydaşlarıyla birlikte bu kalitenin artırılmasına yönelik çalışmalar yapmalıdır.

Özetle, okul yaşam kalitesinin artırılması için Stratejiler olarak, Okul yönetimi, öğretmenler, veliler ve öğrencilerin işbirliği yaparak okul yaşam kalitesini iyileştirmeye yönelik ortak çabalar geliştirebilir. Politika Önerileri olarak, Eğitim politikaları, okul yaşam kalitesini artırmaya yönelik somut adımlar atmalıdır. Bu adımlar, okullardaki fiziki koşulların iyileştirilmesi, öğretim metotlarının modernize edilmesi ve psikolojik destek hizmetlerinin güçlendirilmesi gibi alanları kapsayabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, H. (2010). Okul Yaşam Kalitesi ve Öğrenci Başarısı. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 35(158), 20-35.
- Akos, P., & Kretchmar, A. (2009). A National Study of Middle School Students' Perceptions of School Climate. *Journal of School Health*.
- Baker, D. P., & LeTendre, G. K. (2005). *National Differences, Global Similarities: World Culture and the Future of Schooling*. Stanford University Press.
- Balcı, A. (2001). *Etkili Okul ve Okul Geliştirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cohen, J., & Geier, V. K. (2010). School climate research summary: November 2010. National School Climate Center.
- Eccles, J. S., & Roeser, R. W. (2011). Schools, academic motivation, and stage-environment fit. *Handbook of educational psychology*, 2nd edition, 131-150.
- Eccles, J. S., et al. (2006). Development during the Transition to Adolescence. *Handbook of Adolescent Psychology*.
- Garbarino, J., & deLara, E. (2002). And words can hurt forever: How to protect adolescents from bullying, harassment, and emotional violence. Free Press.
- Goodenow, C., & Grady, K. (1993). The Relationship between School Belonging and Student Well-Being. *Journal of School Psychology*.
- Graham, J., & Harris, K. R. (2013). *Designing and Conducting Research in Education*. Pearson.
- Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*.
- Hughes, J. N., & Dyer, W. R. (2008). School social climate and academic achievement: The role of social support and peer relationships. *American Journal of Community Psychology*, 42(3-4), 172-181.
- Pate, R. R., et al. (2006). Physical Activity and Health in the United States. *American Journal of Preventive Medicine*.
- Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-Being*. Free Press.
- Tschannen-Moran, M., & Hoy, W. K. (2000). A multidisciplinary analysis of the nature of trust in schools. *American Educational Research Journal*, 38(2), 200-223.
- Van den Berg, G., & Jansen, E. (2018). The Role of Teacher Support in Students' Educational Success: Implications for School Quality and Student Wellbeing. *Educational Psychology*, 45(3), 211-225.
- Walker, H. M., Ramsey, E., & Gresham, F. M. (2004). *Antisocial behavior in school: Evidence-based practices*. Wadsworth/Thomson Learning.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

COĞRAFYIQ
Akademik Araştırmalar Dergisi
Academic Researches Journal
10.5281/zenodo.14887027

Cilt/Volume: 2 Sayı/Number: 2 Yıl/Year: Araştırma Makalesi/Research Article

ISSN: 3062-0767

Ortaöğretim Kurumlarında “Giyeyok” Alanı Uygulaması

Halil Mesut BAYLAK¹, Veysel Erkan VURDU², Gökhan YILDIRIM³

APA: Baylak, H.M., Vurdu, V.E. ve Yıldırım, G. (2025). Ortaöğretim Kurumlarında “Giyeyok” Alanı Uygulaması. CografiyIQ Akademik Araştırmalar Dergisi, 2(1): 50-60.

Makale Bilgileri	ÖZ
Makale Geçmişi Geliş: 12.02.2025 Kabul: 18.02.2025 Yayın: 22.03.2025	Lise öğrencilerin okuldan kaçma oranları, okuldan sonra kendilerine kalan boş vakitlerini değerlendirmeleri ve bu boş vakitlerde yaptığı aktivitelerin ders başarılarına etkileri ve araştırılmasının yapılarak bilinçli farkındalık tematik alanında değerlendirilmesi gereken konulardır. Proje ile öğrencileri okuldan uzaklaştıran ve okula bağlayan faktörlerin tespit edilmesi ve okuldan uzaklaştıran faktörlerin giderilmesi amaçlanmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden tarama araştırması ana yöntem olarak belirlenmiştir. Veriler anket yöntemiyle toplanmıştır. Bilinçli farkındalık oluşturmaya yönelik değerlendirmenin yapılabilmesi ve araştırmada geçerliliğin sağlanması için anket soruları uzman görüşüne sunulmuş daha sonra uygulamaya konulmuştur. Anket uygulaması sonucunda 800 öğrenciden katılımı istenmiş ama bu öğrencilerden bazıları çalışmaya katılmayı reddetmiş bazıları ise google form anket formunu boş olarak geri dönüş sağlamıştır. Sonuçta anketimiz 559 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini Konya ilinde yaşayan lise öğrencileri oluştururken, örneklemini araştırmamıza katılan 559 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Anketin sonuçları bir istatistik analiz programı SPSS 23.0 (Statistical Package for the Social Sciences) kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmamızın verileri değerlendirilirken, yüzdelik hesaplama, ortalama, onewayanova (Tek yönlü varyans analizi) yapılmıştır. Yapmış olduğumuz çalışma sonucu lise çağındaki öğrencilerin zaman aralıkları değişmesi kaydı ile kafeye ve sosyal ortam kafelerine (Oyun vb...) gittiği ortaya çıkmıştır. Kafeler öğrenciler açısından bir çekim merkezi haline gelmiştir. Kafeler hususunda eğitimsel bir düzenlemenin yapılması gerekmektedir. Yapmış olduğumuz çalışma sonucunda öğrencilerin büyük bir kısmının belirli zaman aralıkları ile okulu asmaktadır. Bu olay öğrencileri okuldan uzaklaştırmakta ve okul hakkında soğuk bir görüş oluşturmaktadır. Bu konuda öğrencilere ahlaki ve psikolojik seminerler verilmesi, rehberlik danışma servisinden gereken yardımlar alınması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

‘Giyeyok’ Area Application in Secondary Education Institutions.

Article Info	ABSTRACT
Article History Received: 12.02.2025 Accepted: 18.02.2025 Published: 22.03.2025	The truancy rates of high school students, their utilisation of their free time after school and the effects of the activities they do in these free times on their course achievements are issues that need to be evaluated in the thematic area of conscious awareness. With the project, it is aimed to determine the factors that distract students from school and connect them to school and to eliminate the factors that distract them from school. Survey research, one of the quantitative research methods, was determined as the main method. Data were collected by questionnaire method. The questionnaire questions were submitted to the expert opinion in order to make an evaluation for creating

¹ Dr, MEB, Konya, hmesutb79@gmail.com, Orcid:0000-0002-6369-5765

² Başöğretmen, MEB, Konya, veyselerkanvurdu@gmail.com, Orcid:0009-0009-8584-8214

³ Başöğretmen, MEB, Konya, biltekgkhn@gmail.com, Orcid: 0009-0009-3881-5305

keywords:

Truancy 1
Conscious Awareness 2
Concept of Free Time 3
High School Student 4

conscious awareness and to ensure validity in the research and then put into practice. As a result of the survey application, 800 students were asked to participate, but some of these students refused to participate in the study and some of them returned the google form questionnaire form as empty. As a result, our questionnaire was applied to 559 students.

While the population of the research consists of high school students living in Konya province, the sample consists of 559 high school students who participated in our research. The results of the survey were evaluated using a statistical analysis programme SPSS 23.0 (Statistical Package for the Social Sciences). While evaluating the data of our research, percentage calculation, mean, onewayanova (One-way analysis of variance) was performed.

As a result of our study, it has been revealed that high school students go to cafes and social environment cafes (Game, etc...) with varying time intervals. Cafes have become a centre of attraction for students. An educational arrangement should be made regarding cafes.

As a result of the study we conducted, a large part of the students skip school at certain time intervals. This event distances students from the school and creates a cold opinion about the school. In this regard, it is necessary to give moral and psychological seminars to students and to get the necessary help from the guidance counselling service.

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)"

Giriş

Eğitim, çocuklara ve gençlere hem daha iyi bir gelecek hazırlaması hem de bireysel potansiyelini gerçekleştirmeleri açısından en önemli araçlardan biri konumundadır (Ergün, 2014, s. 1). Öğrencilerin okul dışında kalan zamanlarını faydalı etkinlikler ile değerlendirmesinin alışkanlık haline getirilmesi veya bunun tutuma dönüştürülmesinin temelleri formal eğitim sürecinde atılabilir (Okay, 2012, s. 13). Öğrencilerin okul dışı faydalı etkinliklere katılarak rahatlaması, dinlenmesi ve kendini geliştirerek bireysel ve akademik başarıya yönlendirilmesi gerekmektedir. Yetişkinliğe doğru adımlarını atan gençlerin eğitimlerinde, kişiliklerin oluşması için zararlı alışkanlıklara yönelmemeleri, ruh ve beden sağlıklarının korunmasında ve daha iyi bir geleceğe hazırlanmalarında okul dışında kalan zamanlarını değerlendirme durumları oldukça önem taşımaktadır. Öğrencilerin okul dışında saatlerinin programlanmasında okullar ve aileler en önemli faktörlerdir (Okay, 2012, s. 1). Ülkemizde okullarda serbest zamanı değerlendirmeye yönelik eğitim programlarında bir içeriğe yer verilmediğinden, bireyler, özellikle okul çağı çocukları verimsiz ve yararı olmayan etkinliklerle zamanlarını geçirdikleri söylenebilir (Okay, 2012, s. 3).

Çağımızın en büyük sorunlarından olan eğitimin öğrencinin bilinçsel farkındalığının oluşmasında ve kariyerini oturtmasındaki etkisi göz önüne alınca okul ve okul dışı etkinliklerinin gözlemlenmesi önemli bir hal almaktadır. Eğitim genel bir kavram olup bireyin çocukluğundan ömrünü sonuna kadar devam eden uzun bir süreçtir. Gelişmiş ülkelere bakıldığında öğrencilerin sosyal ve sportif aktivitelere yöneltilmekte olduğu ortaya çıkmaktadır.

Mesleki ve teknik Anadolu lisesi, mesleki ve teknik eğitim merkezi, çok programlı Anadolu lisesi, Anadolu lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Fen Lisesi vb. türde (MEB, 2013) eğitim gören öğrenciler üzerinde boş- serbest zaman durumlarında bilinçli farkındalık durumlarının tesbiti ve değerlendirilmesi eğitim –öğretim için gerekli bir husustur.

Boş-Serbest zaman kavramı; bireyin hem kendisi ve hem de başkaları için bütün zorunluluklarından veya bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteği ile seçeceği bir faaliyetle uğraşacağı zamandır. Genellikle çalışma dışında kalan zaman dilimidir (Okay, 2012, s. 5).

Örgün öğretim okullarının giriş çıkış saatleri dışında kalan ve tatilleri içermeyen zaman (Okay, 2012, s. 5) olarak ifade edilen okul saatleri dışında kalan zamanlarda, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci (Okay, 2012, s. 7) içerisinde bir değerlendirme verisine ihtiyaç vardır.

Bilinçli farkındalık ; çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya

dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye (Türk Dil Kurumu, 2012) olarak tanımlanmaktadır. Ancak bu bilinç farkındalığı verilerin temini anket çalışmalarıyla elde edilebilmektedir. Anket, belli bir konuda saptanmış hipotezlere ya da sorulara bağlı olarak, bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yöneltmek suretiyle sistemli veri toplama tekniği olarak tanımlanabilir (Balcı, 2015, s. 148).

Çalışma kapsamında ele alınan kesim lise çağındaki genç kesimdir.

Cevabı aranan sorularımız aşağıda verilmiştir:

- Öğrencinin aile yapısı, çevresel faktörler, ekonomik ve sosyal faktörler sosyal hayatı ve akademik başarısı üzerinde etkili midir?
- Lise çağındaki öğrencilerin okulu asma oranları sosyal hayatları ve akademik başarıları üzerinde etkili midir?
- Lise çağındaki öğrencilerin sosyal medyaya olan yatkınlıkları davranışları ve akademik başarıları üzerinde etkili midir?
- Öğrencileri okuldan uzaklaştıran temel faktör ya da faktörler nelerdir?
- Öğrencilerin okumakta olduğu okul türü (Fen, Anadolu, Meslek) disiplin suçları üzerine etkili midir?
- Öğrencilerin akademik başarısı ve ahlaki değer ve tutumlarının belirlenmesinde cinsiyete göre bir sınıflandırma mümkün müdür?

Amaç

Çalışmanın ana temasını, lise öğrencilerin okulu asma oranlarını, okuldan sonra kendilerine kalan boş vakitlerini değerlendirmelerini ve bu boş vakitlerde yaptığı aktivitelerin ders başarılarına olan etkilerinin araştırılarak bilinçli farkındalık tematik alanında değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Proje ile öğrencileri okuldan uzaklaştıran ve okula bağlayan faktörlerin tespit edilmesi ve okuldan uzaklaştıran faktörlerin giderilmesine yönelik faaliyetlere yönelik önermeler amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden tarama araştırmasıdır. Tarama araştırması bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara tarama (survey) araştırması denir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Karadeniz , & Demirel , 2014, s. 14). Veriler anket yöntemiyle toplanmıştır. Anketler sosyal bilimlerde gözlemleri standartlaştırmak üzere başvurulacak araçlardan biridir (Balcı, 2015, s. 148).Araştırmada geçerliliğin sağlanması için anket soruları uzman görüşüne sunulmuş daha sonra uygulamaya konulmuştur. Anket uygulaması sonucunda 800 öğrenciden katılımı istenmiş ama bu öğrencilerden bazıları çalışmaya katılmayı reddetmiş bazıları ise Google form anket formunu boş olarak geri dönüş yapmıştır. Sonuçta anketimiz 559 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini Konya ilinde yaşayan lise öğrencileri oluştururken, örneklemini araştırmamıza katılan 559 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Toplanan veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ile incelenmiştir.

Projede Öğrencilerin yapmış olduğu aktivitelerin ve kurmuş olduğu arkadaşlık bağlarının sonucu olarak zararlı alışkanlıklar ortaya çıkmaktadır sınanacak olan hipotezi oluşturmaktadır.

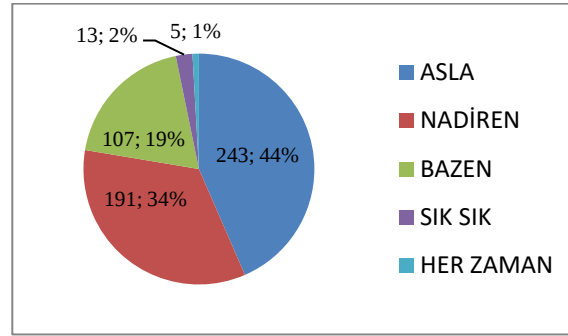
Bulgular

Öğrencilerin okuldan kaçma ve okul sonrası yaptıkları etkinliklerle ilgili durum analizinin yapılması eğitim-öğretimin içeriği açısından önemlidir. Proje amacı doğrultusunda mevcut durumun anlaşılması verisel hipotezin ve ürünün ortaya konulması ile değerlendirmesi açısından önem arz etmektedir. Öğrencilere 13 soruluk bir anket yapılmıştır. Anket sorularının tamamı likert ölçekli kapalı uçlu sorulardan(her zaman, sık sık, bazen, nadiren, asla) oluşmaktadır.

Anketin sonuçları bir istatistik analiz programı SPSS 23.0 (Statistical Package for the Social Sciences) kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmamızın verileri değerlendirilirken, yüzdelik hesaplama, ortalama, onewayanova (tek yönlü varyans analizi) yapılmıştır.

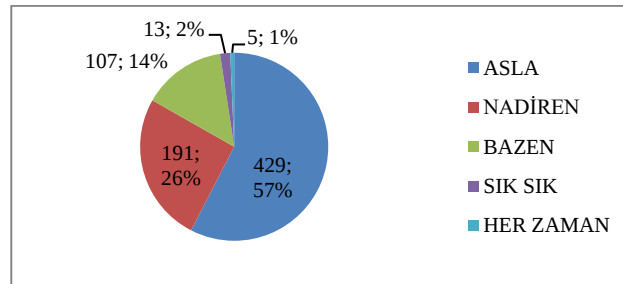
Yapmış olduğumuz ankete 18 (%3,21) erkek Fen Lisesi öğrencisi 12 (%2,14) kız Fen Lisesi öğrencisi, 250 (%44,64) erkek Anadolu Lisesi öğrencisi 215 (%38,39) kız Anadolu Lisesi Öğrencisi, 47 (%8,39) erkek Meslek Lisesi öğrencisi, 17 (%3,03) kız Meslek Lisesi öğrencisi katılmıştır.

1.soru: Okuldan sonra kafeye giderim sorusuna 5 (0,90%) öğrenci her zaman, 13(2,30%) öğrenci sık sık, 107 (19,10%) öğrenci bazen, 191 (34,20%) öğrenci nadiren, 243 (43,50%) öğrenci asla olarak cevap vermiştir (Şekil 1). Tabloda görüldüğü gibi lise çağındaki öğrencilerin zaman aralıkları değişmesi kaydı ile kafeye gittiği ortaya çıkmıştır. Kafeler öğrenciler açısından bir çekim merkezi haline gelmiştir. Kafeler öğrencileri kötü alışkanlıklara yöneltmektedir. Kafeler hususunda eğitimsel bir düzenlemenin yapılması gerekmektedir.

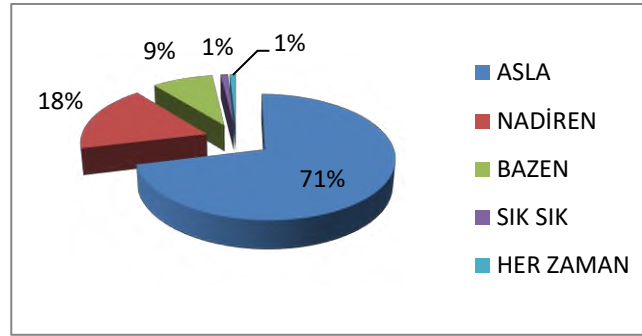
Şekil 1. Soru 1 Katılımcı Görüş Dağılımı.

2.soru: Okuldan sonra internet kafeye giderim sorusuna 5 (1,10%) öğrenci her zaman, 13 (1,80%) öğrenci sık sık, 107 (7,00%) öğrenci bazen, 191 (13,40%) öğrenci nadiren, 429 (76,70%) öğrenci asla olarak cevap vermiştir (Şekil 2). Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin küçük bir kesimi okuldan çıkınca internet kafeye gitmektedir. İnternet kafeler öğrencileri okuldan uzaklaştıran bir eğlence merkezi haline gelmiştir. Bu konuda eğitimsel düzenleme yapılması gerekmektedir.

Şekil 2. Soru 2 Katılımcı Görüş Dağılımı.

3.soru: Okuldan kaçırım sorusuna 5 (0,90%) öğrenci her zaman, 6 (1,10%) öğrenci sık sık, 50 (8,90%) öğrenci bazen, 100 (17,90%) öğrenci nadiren, 398 (71,20%) öğrenci asla olarak cevap vermiştir (Şekil 3). Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin büyük bir kısmının belirli zaman aralıkları ile okuldan kaçmaktadır. Bu olay öğrencileri okuldan uzaklaştırmakta ve okul hakkında soğuk bir görüş oluşturmaktadır. Bu konuda öğrencilere ahlaki ve psikolojik seminerler verilmeli, rehberlik danışma servisinde bulunan yardımlar alınmalıdır.

Şekil 3. Soru 3 Katılımcı Görüş Dağılımı Yüzdesi.

4. SORU		
ASLA	152	27,20%
NADİREN	131	23,40%
BAZEN	160	28,60%
SIK SIK	65	11,60%
HER ZAMAN	51	9,10%

4.soru: Okuldan sonra sportif etkinlikler yaparım sorusuna 51 (9,10%) öğrenci her zaman, 65 (11,60%) öğrenci sık sık, 160 (28,60%) öğrenci bazen, 131 (23,40%) öğrenci nadiren, 152 (27,20%) öğrenci asla olarak cevap vermiştir. Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin belirli zaman aralıkları ile sportif etkinliklere katıldığı ortaya çıkmıştır. Sportif etkinliklere katılmayan öğrencilerin bu tarz faaliyetlere öğretmenleri ve ailesi tarafından yönlendirilmesi gerekmektedir.

5. SORU		
ASLA	383	68,50%
NADİREN	78	14,00%
BAZEN	70	12,50%
SIK SIK	13	2,30%
HER ZAMAN	15	2,70%

5.soru: Okuldan sonra bilardo, okey, tavla vb. aktiviteler yaparım sorusuna 15 öğrenci (2,70%) her zaman, 13 (2,30%) öğrenci sık sık, 70 (12,50%) öğrenci bazen, 78 (14,00%) öğrenci nadiren, 383 (68,50%) öğrenci asla olarak cevap vermiştir. Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin bir kesiminin okul çıkışında PSP veya dijital oyun vb. faaliyetler yapmaktadırlar. Bu olumsuz faaliyetler yerine sportif ve sosyal aktivitelere yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu konuda ailelere ve rehberlik servisine büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu hususta ailelere gerekli seminerler verilmelidir.

6. SORU		
ASLA	467	83,50%
NADİREN	41	7,30%
BAZEN	30	5,40%
SIK SIK	8	1,40%
HER ZAMAN	13	2,30%

6.soru: Okuldan sonra aileme destek olmak için işe giderim sorusuna 13 (2,30%) öğrenci her zaman, 8 (1,40%) öğrenci sık sık, 30 (5,40%) öğrenci bazen, 41 (7,30%) öğrenci nadiren,

467 (83,50%) öğrenci asla olarak cevap vermiştir. Tabloda görüldüğü gibi halen çalışmak zorunda olan öğrenciler mevcuttur. Bu durumun düzeltilmesi gerekmektedir.

7. SORU		
ASLA	359	64,20%
NADİREN	42	7,50%
BAZEN	85	15,20%
SIK SIK	38	6,80%
HER ZAMAN	35	6,30%

7.soru: Okuldan sonra etüte giderim (Dershane, etüt merkezi vb.) sorusuna 35 (6,30%) öğrenci her zaman, 38 (6,80%) öğrenci sık sık, 85 (15,20%) öğrenci bazen, 42 (7,50%) öğrenci nadiren, 359 (64,20%) öğrenci asla olarak cevap vermiştir. Tabloda görüldüğü gibi bazı öğrenciler okuldan sonra etüt merkezlerine gitmektedir. Bu öğrencilere gereken destek ve imkân sunulmalıdır.

8. SORU		
ASLA	255	45,60%
NADİREN	150	26,80%
BAZEN	119	21,30%
SIK SIK	29	5,20%
HER ZAMAN	6	1,10%

8.soru: Okuldan sonra kütüphaneye giderim sorusuna 6 (1,10%) öğrenci her zaman, 29 (5,20%) öğrenci sık sık, 119 (21,30%) öğrenci bazen, 150 (26,80%) öğrenci nadiren, 255 (45,60%) öğrenci asla olarak cevap vermiştir. Tabloda görüldüğü gibi bazı öğrenciler okuldan sonra kütüphaneye gitmektedir. Bu öğrencilerin desteklenmesi ve kütüphanelerin daha büyütülmelidir ve geliştirilmelidir. Kütüphaneye gitmeyen öğrencilerin ise kitap okumaya yönlendirilmesi gerekli seminerler verilerek ailelere çocuklarına kitap sevgisini kazandırma bilinci kazandırılması gerekmektedir.

9. SORU		
ASLA	398	71,20%
NADİREN	68	12,20%
BAZEN	65	11,60%
SIK SIK	15	2,70%
HER ZAMAN	13	2,30%

9.soru: Okuldan sonra konsol salonlarına (Playstation, Xbox vb.) giderim sorusuna 13 (2,30%) öğrenci her zaman, 15 (2,70%) öğrenci sık sık, 65 (11,60%) öğrenci bazen, 68 (12,20%) öğrenci nadiren, 398 (71,20%) öğrenci asla olarak cevap vermiştir. Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin çoğu bu salonlara gitmemektedir. Giden öğrenciler aileleri ve öğretmenleri tarafından bilgilendirilmeli, doğru bir şekilde yönlendirilmelidirler.

10. SORU		
ASLA	150	26,80%
NADİREN	167	29,90%
BAZEN	190	34,00%
SIK SIK	42	7,50%
HER ZAMAN	10	1,80%

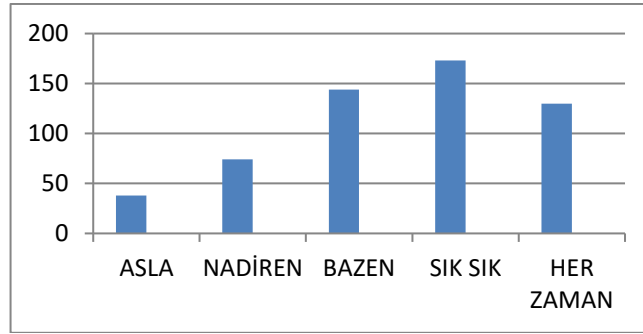
10.soru: Okuldan sonra AVM'ye giderim sorusuna 10 (1,80%) öğrenci her zaman, 42 (7,50%) öğrenci sık sık, 190 (34,00%) öğrenci bazen, 167 (29,90%) öğrenci nadiren, 150 (26,80%) öğrenci asla olarak cevap vermiştir. Tabloda görüldüğü gibi Alışveriş merkezlerinde vakit geçirmektedir. Bu öğrenciler aile ve öğretmenleri tarafından yönlendirilmeli. Gerekli seminerlerin yapılması gerekmektedir.

11. SORU		
ASLA	91	16,30%
NADİREN	103	18,40%
BAZEN	133	23,80%
SIK SIK	103	18,40%
HER ZAMAN	129	23,10%

11.soru: Okuldan sonra eve giderim (Hiçbir şey yapmam) sorusuna 129 (23,10%) öğrenci her zaman, 103 (18,40%) öğrenci sık sık, 133 (23,80%) öğrenci bazen, 103 (18,40%) öğrenci nadiren, 91 (16,30%) öğrenci asla olarak cevap vermiştir. Tabloda görüldüğü gibi bir kısmı eve gittikten sonra hiçbir şey yapmamaktadır. Bu öğrenciler aileleri veya öğretmenleri tarafından yönlendirilmeli kitap okuma, test çözme, resim yapma gibi çeşitli alışkanlıklar kazandırılmalıdır.

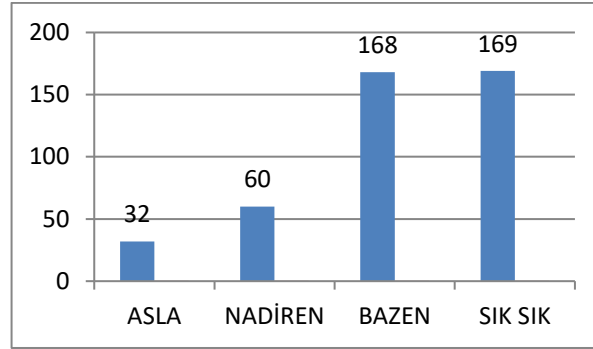
12. SORU		
ASLA	38	6,80%
NADİREN	74	13,20%
BAZEN	144	25,80%
SIK SIK	173	30,90%
HER ZAMAN	130	23,30%

12.soru: Okuldan sonra eve giderim (Teknolojik aletlerle oyalanırım) sorusuna 130 (23,30%) öğrenci her zaman, 173 (30,90%) öğrenci sık sık, 144 (25,80%) öğrenci bazen, 74 (13,20%) öğrenci nadiren, 38 (6,80%) öğrenci asla olarak cevap vermiştir (Grafik 1). Öğrencilerin büyük çoğunluğu okuldan sonra eve geldiklerinde teknolojik aletlerle vakit geçirmektedir. Bunun sonucunda öğrenciler ve aileler seminerlerle bilgilendirilmelidir. Bizce yasaklamalar buna bir çözüm değildir. Tam aksine yasaklama ve cezalar öğrencileri daha çok teknolojik aletlere yönlendirmektedir.

Grafik 1. Soru 12 Katılımcı Görüş Durumu.

13.soru: Okuldan sonra eve giderim (Ders çalışırım & Kitap okurum) sorusuna 130 (23,30%) öğrenci her zaman, 169 (30,20%) öğrenci sık sık, 168 (30,10%) öğrenci bazen, 60 (10,70%) öğrenci nadiren, 32 (5,70%) öğrenci asla olarak cevap vermiştir (Grafik 2).Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin çoğunluğu okuldan sonra eve gittiklerinde ders çalışıp kitap okumaktadır. Ancak bir kısmı yapmamaktadır. Bu öğrenciler için aileleri tarafından gerekli ortam ve olanak sağlanmalıdır.

Grafik 2. Soru 13 Katılımcı Görüşü.

Sonuç ve Tartışma

Yapmış olduğumuz çalışma sonucu lise çağındaki öğrencilerin zaman aralıkları değişmesi kaydı ile kafeye gittiği ortaya çıkmıştır. Kafeler öğrenciler açısından bir çekim merkezi haline gelmiştir. Kafeler hususunda eğitimsel bir düzenlemenin yapılması gerekmektedir.

Çalışma sonucunda ortaya çıkan verilere göre öğrencilerin küçük bir kesimi okuldan çıkınca internet kafeye gitmektedir. İnternet kafeler öğrencileri okuldan uzaklaştıran bir eğlence merkezi haline gelmiştir. Bu konuda eğitimsel düzenleme yapılması gerekmektedir.

Yapılan çalışma verileri göstermektedir ki; öğrencilerin belli bir kısmının belirli zaman aralıkları ile okuldan kaçmaktadır. Bu olay öğrencileri okuldan uzaklaştırmakta ve okul hakkında soğuk bir görüş oluşturmaktadır. Bu konuda öğrencilere ahlaki ve psikolojik seminerler verilmeli, rehberlik danışma servisinde gereken yardımlar alınmalıdır.

Öğrencilerin belirli zaman aralıkları ile sportif etkinliklere katıldığı ortaya çıkmıştır. Sportif etkinliklere katılmayan öğrencilerin bu tarz faaliyetlere öğretmenleri ve ailesi tarafından yönlendirilmesi gerekmektedir.

Çalışma öğrencilerin bir kesiminin okul çıkışında oyun oynama vb. (PSP kafeler) faaliyetler yapmaktadırlar. Bu olumsuz faaliyetler yerine sportif ve sosyal aktivitelere yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu konuda ailelere ve rehberlik servisine büyük sorumluluklar

düşmektedir. Bu hususta ailelere gerekli seminerler verilmelidir.

Ayrıca;

A. öğrencilerin bir kısmı okuldan sonra ailelerine destek olmak için çalışmaya gitmektedirler. Bu konuda maddi sıkıntı çeken öğrencilerin tespit edilip gerek maddi yardım sağlanmalıdır.

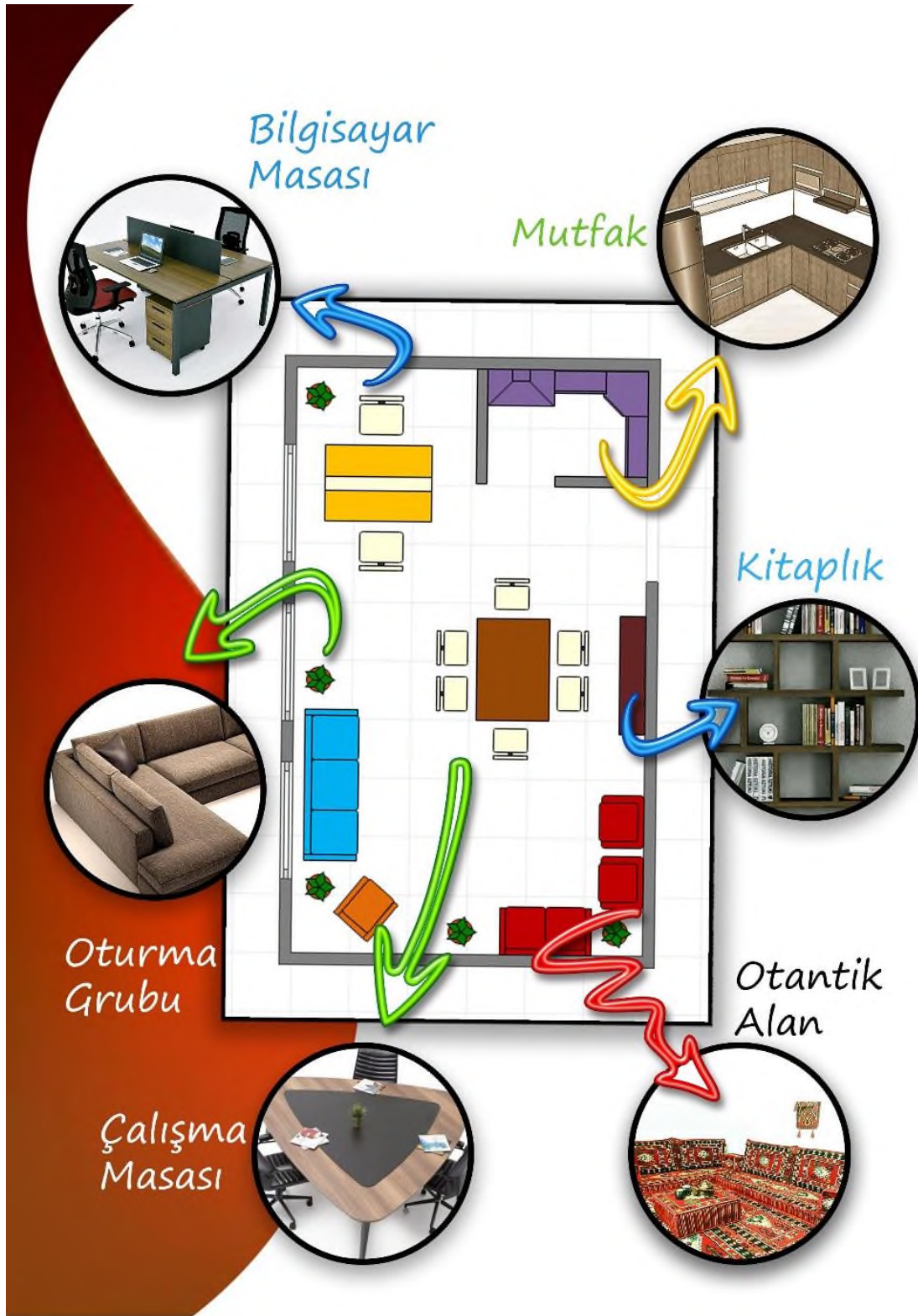
B. Öğrenciler okuldan sonra etüt merkezlerine gitmektedir. Bu öğrencilere gereken destek ve imkân sunulmalıdır.

C. Öğrenciler okuldan sonra kütüphaneye gitmektedir. Bu öğrencilerin desteklenmesi ve kütüphanelerin daha büyütülmelidir ve geliştirilmelidir.

Öneriler

Okullar öğrencilerin okul dışında kalan zamanlarında da vakit geçirebileceği yerler olmalıdır. Okul saatleri bitiminde sosyal etkinlikler ve eğlenme aktiviteleri ile öğrenciler boş kalan zamanlarını verimli değerlendirmeye özendirilmeli, bunun alışkanlık haline getirilerek gençlik ve yetişkinlik dönemlerine yansması sağlanmalıdır. Öğrencilerin ileride kişiliklerini tamamlayabilmiş, sosyal sorumluluk alabilen, zamanı doğru kullanabilen, zararlı alışkanlıklardan uzak bireyler olabilmesi için bu dönemlerde, okul saatleri dışında kalan zamanlarını doğru biçimde kullanmayı öğrenmeleri gerekmektedir. Okullar ve aileler bu amacı gerçekleştirmeye yönelik programları düzenlemeli ve uygulamalıdır. Bu çerçevede, çalışma okul yöneticilerine, öğretmenlere, ailelere, sivil toplum kuruluşlarına, yerel yöneticilere ve diğer ilgililere kaynak oluşturacak bilgileri sağlaması açısından önemli görülmektedir (Okay, 2012, s. 1)

O halde bu konuda ki bilinçsel farklılık kapsamında ortaya çıkan proje ürünü “GiYeYOk alanları” olmalıdır (Şekil 4). Bu alanlar okullar içerisinde boş zaman aktivitesi gerçekleştirebilecek şekilde düzenlenmiş alanlardır. Bu alanlar okul içerisinde kafe mantığıyla düzenlenmiş eğitsel içeriklerin olduğu, karşılıklı sohbet ortamı ile fikir alışverişinde bulunabildiği, eğlenceli alanlar olarak düzenlenecek ve tanıtımı yapılacak yerlerdir. Ayrıca bu alanlarda mıknaatıslı duvar oluşturularak öğrencilerin hayal dünyalarını yansıtabilecekleri yerler oluşturulabilir.

Şekil 4. GiYeYOk örnek Alan Tasarımı.

Kaynakça

- Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Karadeniz , Ş., & Demirel , F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ergün, N. (2014). *Ergenlerde Okul Dışına İtilme: Nusaybin Örneği* . İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimde Psikolojik Hizmetler Yüksek Lisans Tezi.
- MEB. (2013). *Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği*. Resmi Gazete Resmi Gazete Sayısı: 28758.
- Okay, S. (2012). *Meslek lisesi öğrencilerinin okul dışı zamanlarını değerlendirme şekilleri ve değerlendirme şekillerini etkileyen faktörler*. Sakarya: T.C. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları Ve Öğretimi Yüksek Lisans Tezi.